



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1514. usque ad annum 1520

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1769

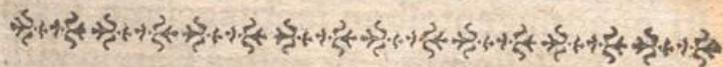
VD18 90118464

Liber CXXIV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-66414](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-66414)



HISTORIÆ
 ECCLESIASTICÆ
 LIBER CXXIV.



LEO X. PONTIFEX.
 MAXIMILIANUS I. IMPER. OCCID.

§. I.

*Annæ Britannæ Galliarum Regi-
 næ obitus.*

Equidem Ludovicus XII. sex Episco- Sæcul. XVI.
 pos, ac quatuor Doctores ad Syno- A.C. 1514.
 dum mittere pollicebatur, Regina
 tamen ejus Conjux nomine Anna de Bri-
Hist. Eccles. Tom. XXXIII. A tan-

Sæcul. XVI. tannia, cujus hortatu Rex Pisanum con-
A. C. 1514. cilium detestabatur, ad instituendam ma-
 jorem hujus Legationis solemnitatem Ma-
 ritum induxit, ut octo Franciæ Præla-
 tos Romam ablegaret. Ut ergo Pontifex
 gratum hanc ob rem animum ostenderet,
 vicissim sincero ac ferventi studio Helve-
 tios a Fœderatorum societate abstrahere,
 eosque demum Gallis conciliare conaba-
 tur, ex horum concordia rebus quoque
 suis studiosè consulturus.

*Brantome
 vie des Da-
 mes illustres.*

*Bembo ep. I.
 cap. 7.*

*Marian. lib.
 30. n. 104.*

*Argent. hist.
 de Bretag.*

Attamen Anna Regina, ex quo Lu-
 dovicum ad ejurandum Pisanum coetum
 permoverat, haud diu vita superstes erat;
 quippe hoc anno millesimo quingentesi-
 mo decimo quarto die nona Januarii in
 Blesensi castro rebus humanis valedixit,
 anno ætatis suæ trigésimo septimo. Aspe-
 xit primam lucem Nannete in Britan-
 nia die decima sexta Januarii anno Chri-
 sti quadringentesimo septuagesimo sexto
 supra millesimum, & postea Carolo VIII.
 primis desponsata nuptiis, anno millesi-
 mo quadringentesimo nonagesimo octavo
 sponso suo orbata fuit, sed ineunte se-
 quenti anno Ludovicum XII. Regni suc-
 cessorem sibi copulavit, postquam ipse
 matrimonium cum Joanna de Francia
 Ludovici XI. Filia initum, nullum de-
 clarari postulasset. Ceterum tam tenero
 affectu Ludovicus Annam prosequeba-
 tur, ut animi sui firmitas doloris vehe-
 men-

mentis succumberet, illiusque mortem Sæcul. XVI.
 immodice lugeret, ac pullatis vestibus A.C. 1514.
 indutus aliquot diebus ab omni homi-
 num consortio abstineret, cunctis etiam
 Comædis aula exulare iussis: Cum vero
 Regina nulla suscepta prole moreretur,
 haud parum illius animum affligebat,
 quod Britannis, ac Franciæ Successo-
 rem fore prævideret Franciscum Valesii
 Ducem, ac Ludovicæ de Sabaudia ca-
 pitalis inimicæ suæ Filium: Tanto enim
 odio Engolismi Comitissam Francisci Ma-
 trem insectabatur, ut Claudis de Argent. hist.
 Francia filis suæ cum Valesii Du- Britann.
 ce nuptias impeditura, extrema
 quæque tentaret, nec prius a propo-
 sito destitit, donec congregati Regni Or-
 dines Regem supplices adirent, ut hanc
 conjunctionem omnino dissolveret, quod
 tamen non nisi quinto post ejus obitum
 mense factum est: cum vero indies illius
 aversio cresceret, ac permoleste ferret,
 quod Franciscus proximus esset Gallici
 sceptri hæres, hinc nil intentatum reliquit,
 ut eundem a Mediolanensi etiam Ducatu
 arceret, ac inito connubio inter Rena-
 tam de Francia suam secundo genitam
 Filiam, & Carolum Archiducem, hunc
 Ducatum ad Augustissimam Domum Au-
 striacam transferret. Nec tamen in hoc
 votis ejus secundus allusit eventus.

A 2

Cete-

Sæcul. XVI.

A.C. 1514.

Ceterum extra omnem controversiam positum est, hanc Reginam præclaris omnino dotibus ornatam fuisse; nam insignis erat ingenii acie, animi magnitudine, ac religionis studio, necnon rara etiam prudentia regno præerat, cum Carolus VIII. interea in Italiam contenderet. Insuper redditus suos, quos semper ex suo Britanniae Ducatu percipiebat, in pios usus impendit, & varia condidit monasteria, ac præter alia Chailoti prope Parisios conventum FF. Minimorum de Nigeone, & alium Lugduni in Vezæ suburbio pro FF. Minoribus de observantia construxit: Nec parca manu concurrebat ad ædem FF. Minimorum Romæ ad S. Trinitatem in montibus, quem conventum Carolus VIII. erexit. Reginæ cadaver Blesis depositum permanebat, donec Franciscus I. pro defuncto Ludovico XII. Prædecessore suo sumptuosum monumentum erigi curasset, in quod etiam Reginæ tumbam collocari iussit. Peractis exequiis Pontifex ad Ludovicum Regem, cui hanc Reginam in paucis caram fuisse, perbene noverat, literas consolatorias perscripsit, quibus eam egregia, singularique virtute, & spectata in Deum, ac Dei Ecclesiam pietate præditam commendavit. Attamen Leo ejusmodi honorum obsequia deferens, propriæ suæ utilitati intentus

Bembo l. 7.
epist. I.

tentus erat, suaque commoda, ut sibi Sæcul. XVI.
 procuraret, nil intentatum reliquit (*). A.C. 1514.

§. II.

Papa Helvetios Gallis conciliare frustra conatus, pacem inter Cæsarem, & Venetos procurat.

Ceterum Leo Pontifex incassum suam Marian. lib. 30. n. 106.
 impendit operam, ut Helvetii depo-

sito odio Gallis adhærerent: Hi enim Mediolani Ducatum Maximiliano Sfortiæ reddi constanter postulabant, quem tamen Ludovicus eidem cedere renuebat: Pontifex igitur, cum pacem cum Helvetiis conciliandam desperaret, Venetos sollicitavit, ac rursus eadem concordie pacta proposuit, quæ jam olim inter Cæsarem & Rempublicam cæpta,

A 3

po-

(*). *Ita comparata sunt lividorum hominum ingenia, ut in iis, quibus infensi sunt, justitiam interpretentur severitatem ex privato odio progenitam, benevolentiam vero proprii quæstus utilitatisque studium: Quis enim conciliabit, una ex parte Papam unice desiderasse, Gallos ex Italia pellere, alia vero ex parte nil ardentius sollicitasse, quam ut Gallici nominis hostes in Italia prosperis armis adversus Franciam pugnantes pacem cum Gallis ineant? quæ tamen inter se pugnantia Continuator uno halitu profert.*

Sæcul. XVI. postea vero interrupta fuere: Cum vero A. C. 1514. nil antiquius haberet, quam ut Galli ex Italia pulsi Mediolani Ducatum recuperare præpedirentur, haud sibi prosperum consilii successum polliceri poterat, quamdiu Respublica Gallis unita esset. Jam anno priori Veneti exercitus Hispani potentia pressi, Papam controversiæ arbitrum seligi consenserant, eundemque ipsemet Imperator acceptabat, illo tamen abhinc tempore haud ultra hoc negotium urgebatur. Ferdinandus quoque consilia, quæ Helvetii agitent, edoctus, sibi que soli belli molem impendere veritus, unius anni inducias cum Gallis innovavit, iisdem legibus, quibus præcedenti anno eadem concedebantur, uno tantum excepto secreto articulo, vi cuius Ludovicus hoc anno Mediolanum non invaderet. Pontifex hujus clausulæ ignarus, has inducias nonnisi cum Mediolanensis Ducatus dispendio firmatas fuisse verebatur, quapropter denuo arbitrii iudicio standum proposuit, summisque precibus ab utraque contendentium parte compromissum fieri impetravit, quo infra unius anni spacium dissidia Cæsarem inter & Venetos componerentur, ea lege, ut interea elapso saltem proximo mense ab armis cessaretur.

§. III.

Sæcul. XVI
A.C. 1514.*Conditiones pro firmitate hujus pacis
a Papa propositæ.*

Præterea Pontifex, ut hujus pacis firmitati consuleret, provide statuit, ut Ambæ partes, quod arbitrio stare velent, cautionem facerent, & Venetorum Republica Ecclesiasticis copiis ingressum in Cremensem urbem concederet; si vero urbes Sedi Apostolicæ concreditæ disertis verbis in arbitri sententia non comprehenderentur, nec etiam alterutri partium adjudicarentur, tunc quantocius ei, qui illas in sequestri fidem dedit, redantur; insuper illi, quorum intererat, sibi quoque præcavebant, & quidem Leo X. literis proprio chirographo signatis pollicebatur, se sine utriusque partis consensu nunquam sententiam pronunciaturum. Ast propter hanc ipsam conditionem pacis conciliatio effectu caruit; quippe Imperator probe intelligens, Pontifici haud acceptum esse, quod Germani quasdam in Italia urbes possiderent, totam Longobardiam sibi eripi metuebat, eoquod jamjam ante initam pacem a se mediam illius partem exigere cerneret; hinc haud temere Venetos cum Pontifice in ipsius damnum colludere suspicabatur. Nec ipsis quoque Venetis res arridebat; con-

A 4 jecta-

Sæcul. XVI.
A.C. 1514. jectabant enim illi, quod Papa, cum ad tuendas urbes, quæ ipsi sub depositi fide relinquendæ forent, sat militum non haberet, forte illas tam exiguo præsidiorum numero firmaturus esset, ut non modo Germani, sed & Hispani, si eis liberet, nullo ferme negotio illas sibi subjicere possent.

§. IV.

Leo successu frustratus in Venetos vindictam exerit.

Cum Pontifex sua pacis conciliandæ studia optato exitu frustrari perspiceret, Venetorum pertinaciam ulturus Prospero Columnæ & Sabellio Ducibus negotium dedit, ut Cremam cingerent; ast Ranceus de Ceri hujus urbis Præfectus inopino erumpens, Pontificis copias profligavit, pluresque occidit; Sabellius tamen fuga sibi consuluit, demum vero Prosper soluta obsidione in Romandiolam secessit.

§. V.

Veneti Marani obsidionem bis solvere compulsi.

Haud magis prospera Venetis accidit Forojulienensis expeditio. Primo quidem Livianus secundis dimicabat armis; quippe

quippe urbes hucusque servatas reparare haud sollicitus, confestim omnes inde milites educebat, ut ex illis exiguum suum augeter exercitum, quem ex funestis nuperæ cladis reliquiis conflabat. His copiis instructus, magnis itineribus ad interiora Forojuliensis Provinciæ processit, & Cæsareos, qui hunc Belliducem viginti omnino Leucis absentem fore existimabant, ex præcipua eorum statione depulit, atque duabus aliis pariter occupatis, multos inde captivos abstraxit. Ast Marani obsidio, quam paraverat, successu caruit. Hanc urbem Germani anno priori, ope cujusdam Sacerdotis nomine Bartholi occupabant; hic enim patriæ suæ proditor, quo Marcellus Provisor familiariter utebatur, Germanis portas urbis aperuit, captis ipso etiam Provifore, aliisque Reipublicæ Ministris. Sinistro hoc eventu Veneti haud parum afflicti, urbem recuperare aggrediuntur; verum his obsidionem solvere compulsis, triste urbis amissæ solatium supererat sola hujus Sacerdotis captivitas, quem Venetias abductum inter ambas majores columnas medium in foro S. Marci suspendio multarunt, a populo lapidum grandine trucidatum. Jam secunda vice Marani obsidionem hoc anno tentabant Veneti, haud tamen magis prospero armorum successu; quippe denuo cum copiis suis

Sæcul. XVI.
A.C. 1514.

Sæcul. XVI A.C. 1514. auffugere cogebantur, innumeris ferme
indigenis militibus urbi suppetias turma-
tim ferentibus; hoc tamen compendii ex
hac expeditione referebant Veneti, quod
Francipantum ceteris magis formidandum
Reipublicæ hostem in insidias delapsum,
captum abstraherent.

§. VI.

Helvetii Genuæ in supremum Gratia-
nopolis Præsidem crudeles.

Interea Helvetii Genuensium ditioni ho-
 stile tributum imperare tentabant; sub
 idem vero tempus Ludovicus XII. eo de-
 stinabat primum Gratianopolitani Sena-
 tus Præsidem, ut de quorundam capti-
 vorum commutatione ageret. Helvetii
 re comperta Præsidem sibi tradi postula-
 runt, quem etiam cives, quod Gallis
 minus propensæ essent, læso gentium jure
 Helvetiis commiserant, urbis suæ de-
 prædationem veriti. Hi ergo Præsidem
 illico tormentis subjiciunt, ab eoque pe-
 tunt, ut ex Helvetica gente illorum Bel-
 liducum, quos Trimollius auro corrupe-
 rat, nomina manifestaret. Cum vero
 Præses illorum ignarus esset, ac tormen-
 torum vim immota constantia toleraret,
 Helvetii, cum desideratam rei veritatem
 ab eo extorquere desperarent, furorem
 in exercitus sui Duces exonerarunt, om-
 nes-

nesque, quos Divionensis pacti compli-
ces suspicabantur, patria extorres fece-
runt. Ex hac Helvetiorum violentia fa-
cile dijudicari poterat, quod supervaca-
neum foret, novis conatibus hanc natio-
nem ad Gallorum foedera reducere velle.

§. VII.

*Anglicæ Regis consilia de pace cum
Gallis.*

Cum interim Rex Angliæ Ferdinandum
inducias cum Ludovico innovasse in-
telligeret, de Arragoniæ Rege graviter
conquestus est, auxitque ejus in Fœde-
ratos indignationem notitia, qua compe-
rerat, quod præfatæ armorum induciæ
ab ipso etiam Cæsare mense Aprili ratæ
fuerint habitæ; unde se a Fœderatis per
summam ignaviam eo tempore derelin-
qui exostulabat, quo tamen nil propius
esset, quam ut cunctas a suis Prædeces-
soribus ditones trans mare amissas recu-
peraret. Accessit alterum indignationis
sue argumentum, quod acerbiori longe
vulnere animum ejus penitus exulcera-
bat; nunciatum enim illi erat, Renatam
de Francia Archiduci promissam esse,
cum tamen Mariam sororem suam præ-
fato Duci in conjugem dari speraret, nec
abs re, cum illa jam decimo quarto æta-
tis sue anno eidem desponsa fuisset; igitur

Sæcul. XVI.
A.C. 1514.

Basel in ad-
dit. ad Nau-
cler.

Gerson in
Lud. XII.

Polyd. Vir-
gil. in Henr.
VIII. l. 27.

tur

Sæcul. XVI. tur vindictam in Foederatos exercere in-
A.C. 1514. tentus, pacem cum Gallia conciliari con-
 sensit, quam proxime futuram confisus,
 nec exercitum suum in aciem eduxit.

Cum vero utriusque foederati concordia cum Gallis infcio Pontificis Legato firmata esset, hic totam rei seriem Leoni perscripsit, qui Mediolanensium ditionem ad Archiducem devolvi ægre ferens, hoc negotium summa cum cura tractandum suscepit. Igitur Eboracensem Cardinalem, qui Romæ Henrici Regis Legatum agebat, adiit, eidemque hæc exposuit, evolutis quibusdam annis Carolus Archidux eriget Monarchiam, quæ ceteras facile absorptura est, nisi ejus potentiam Gallorum vires æquent; cum autem nullius magis quam summorum Pontificum intersit, ut æqualis inter Principes potentia conservetur, aliunde etiam Sedis Apostolicæ, nostræque auctoritatis imminutio in sacrum Collegium recideret; nec ejusmodi malis obviari poterit, nisi Henricus Gallos infestis armis obruere præpediatur, ac utrumque Regnum tam arcto amicitiae foedere jungatur, ut unitis viribus arma sua in Cæsarem, Regem Catholicum, & Helvetios convertere possint. Cessit Papæ rationibus Eboracensis Cardinalis: agebatur tamen de seligendo viro, qui Londini rem cum Henrico scite pertractaret. Igitur Ludovicus Galliarum

liarum Rex hujus negotii curam Longevillæ Duci, qui in Anglia captivus hærebatur, demandavit, nec ad verò sane successu; quippe Dux colloquiis cum Henrico habitis eo inclinabat Regis animum, ut ille ad pacem ineundam pronus videretur, dummodo honestæ conditiones proponerentur.

Sæcul. XVI.

A.C. 1514.

§. VIII.

Pax Galliam inter & Angliam a Longevillæ Duce agitata.

Galliarum Rex, comperto secundo Ducis conatu, eidem negotium dedit, ut rem secreto ageret. Equidem Henricus aliquamdiu propositi sui tenax, fortiter insistebat juribus, quæ ipsi in Aquitanniam, ac Normanniam competerent, spe autem eidem facta, Mariam ejus sororem cum Ludovico XII. qui aliquot abhinc mensibus (ut supra memoravimus) conjugæ suæ orbatus erat, matrimonio jungendam, ea, quæ immoderatus postulaverat, aliquanto temperare cæpit, pluresque consultationes, remotis omnibus arbitris præter Thomam Volseyum Lincolnensem Episcopum habuit, ubi tamen Longevillæ Dux negotii successum parum promoverat. Tandem vero Henricus a petitionum suarum immoderatione desistens, haud dubitanter conditiones,

Paris de
Grassis t. 4.
p. 120.

nes,

Sæcul. XVI. nes, quibus pax sperari posset, explica-
 A. C. 1514. bat. Ludovicus accepto rei nuncio, pro-
 tinus Joannem de Selva primum Rotho-
 magensis Parlamenti Præsidentem, atque
 Jacobum de Silles Normanniæ Prætorem
 in Angliam ablegavit, faustis etiam le-
 gationis auspiciis; quippe duo duntaxat
 articuli pertinaciori animorum contentio-
 ne agitati exitum morabantur. Horum
 primus Tornacensem spectabat civitatem,
 quam Angliæ Rex sibi perpetuo jure as-
 serendam contendebat, quamvis cetero-
 quin illa rebus suis, pace semel firmata,
 minus proficua videretur, eoquod in me-
 dia Archiducis ditione sita esset; cum
 vero hujus urbis Episcopalem Sedem non
 sine magno proventuum commodo Vol-
 seyus Regis cliens, primusque Minister
 administraret, hinc Henricus hac ratio-
 ne impulsus hanc urbem animo tam ob-
 firmato retinere statuit, ut ejus arbitrio
 omnino cedendum esset. Altero contem-
 debatur articulo, Regi Angliæ quotan-
 nis numerandos esse centies mille aureos,
 in compensationem jurium, quæ in Fran-
 ciam haberet; nihilominus Galliæ Lega-
 ti hanc summam ad sexies centena libra-
 rum millia sex annorum spacio solvenda
 dextre deducebant, ea tamen ratione ve-
 rum tributum Galliarum Regno impone-
 batur; Scriptorum nonnulli omnino de-
 cies centum aureorum millia imperata
 refe-

referunt, ast illi comprehendunt etiam septingenta illa quadraginta quinque aureorum millia in Stapulensis fœderis legibus promissa (*), quorum tamen non nisi exigua pars hucusque Anglis numerata fuerat. Igitur Regis utriusque Deputatis cunctos articulos mutuo consensu firmantibus, fœdus die septima mensis Augusti utrinque signabatur, quamvis jam mense Majo ab armis cessatum esset. Triplicis hujus fœderis articulos Rapin Thoiras hist. Ang. t. V. p. 86. & 87. pinus de Thoiras integros recitat.

Sæcul. XVI.
A.C. 1514.

§. IX.

Ludovici XII. nuptiæ cum Maria Angliæ Regis Sorore.

Ergo Regia Angliæ Princeps in Gallias deducitur, cum vero solemnî ritu Archiduci desponsata esset, eadem paucis ante firmatum fœdus diebus, præsentente Notario, nonnullisque testibus palam profitebatur, quod se Castellæ Principi Austriæ Archiduci fidem suam despondere, vi compulsâ fuisset, ac præterea Archidux pollicitus esset, quod illam, quamprimum decimum quartum ætatis suæ annum attigisset, per Procuratorem ac per verba de præsentente ducere vellet, nihilominus fidem suam fefellisset.

Facta

Marian. lib.
Ca. 30. n. 107.
Polyd. Virg.
lib. 27.

(*) Vide Librum CXVII. §. 24.

Sæcul. XVI. A.C. 1514. Facta hac declaratione iter aggressa Ab-
 bavillam pervenit, ubi Ludovici Regis
 nomine Engolismensis Comes die nona
 Octobris Anno Domini millesimo quin-
 gentesimo decimo quarto eam desponsa-
 bat. Ceterum Juvenis ille Comes, qui
 Ludovico abs liberis decedente proximus
 Regni hæres erat, animum suum in ado-
 lescentis hujus Reginæ amorem accendi
 senserat; cum vero Suffolciæ Dux, qui
 Regis Angliæ Legatus eandem in Gallias
 comitabatur, ac ante hasce nuptias illam
 quoque amore deperibat, necdum pristi-
 nas affectus sui flammæ extinxisset, Ar-
 thus Gouffierus Engolismensis Comitis,
 qui alias Valesii Dux dicebatur, Gubernator
 illum serio admonuit, ut sibi provide de
 imminenti periculo caveret, quod forte ei im-
 penderet, nec cervici suæ Dominatorem sibi
 imponeret, idque merito sibi etiam a Suff-
 olciæ Duce timendum aiebat; hæc Ar-
 thi admonitio juvenem hunc Comitem
 ab amoris sui plaga sanabat, ille autem
 Suffolciæ Ducem omni in loco velut e
 specula observari iubebat.

§. X.

*Connubium Valesii Ducis cum Clau-
 dia Gallicæ Regis Filia.*

*Brantome
 vie des Da-
 mes.*

Eodem anno Claudia Ludovici XII. na-
 tu major filia nupsit Francisco Valesii
 Duci,

Duci, qui ex Regni lege proximus erat Sæcul. XVI.
 Gallicæ coronæ hæres. Equidem Anna A.C. 1514.
 de Britannia, cum Francisci Matri mi-
 nus propensa esset, Claudiam filiam suam,
 ut memoravimus, Carolo Archiduci jun-
 gi postulabat, verum ratio status ejusmo-
 di nuptias reprobabat. Ergo Claudia
 jam anno millesimo quingentesimo sexto
 Valesio Duci in Sponsam promittitur, cui
 tamen nonnisi hoc anno die decima quar-
 ta Maji (*) in Ecclesia S. Germani in
 Laia matrimonio copulata, ac post Lu-
 dovici XII. obitum Reginae honoribus de-
 corata fuit. Primam lucem aspexit die
 decima tertia Octobris anno salutis mille-
 simo quadringentesimo nonagesimo nono.
 Non equidem corporis forma eminebat,
 quinimo claudicatione vix tamen appa-
 rente deformis erat; nihilominus naturæ
 vitia largiter virtutum præstantia emen-
 dabat. Has nuptias Rex, ne conjugii
 suæ molestiam crearet, maturare
 noluit, Regina tamen fatis functa, non
 modo datam Duci fidem exsolvit, sed eti-
 am regias literas expediri jussit, quibus
 eidem Britanniae Ducatum cessit, non
 quidem

(*) Mezerayus in sua Synopsi Chronolo-
 gica pag. 201. has nuptias die 18. Maji, P. Da-
 niel vero decima ejusdem mensis celebratas me-
 morant.

Sæcul. XVI. quidem sine quadam animi repugnantia,
A.C. 1514. utpote turbarum memor, quas Briton-
 nes adversus eum, cum adhuc Aureliæ
 Dux esset, in Gallis suscitabant.

§. XI.

*Plurium Cardinalium obitus, & pri-
 mo Eboracensis.*

*Pitfeus de il-
 lustr. Angl.
 Script.
 Rapin. de
 Thoiras hist.
 D' Angl. t. 5.
 p. 89.*

Dum interea Volseius Londini cum
 Franciæ Legatis de pace ageret,
 Romæ Bambriggus, quem alii Bambrid-
 ge nominant, Eboracensis Archiepisco-
 pus die decima quarta Julii, vel si aliis
 Scriptoribus fides, ultima Junii rebus hu-
 manis valedixit. Vocabatur Christopho-
 rus Urfwiceus, qui unacum Joanne Mo-
 rono Cantuariensi Archiepiscopo sub Re-
 ge Richardo III. quamdiu is Anglorum
 Regnum usurpaverat, graves persecutio-
 nes perpeffus est. Ast Henricus VII. cum
 ad Regnum pervenisset, eundem ab Elee-
 mosynis habuit, ejusque opera usus est
 in legationibus ad potentissimos quosque
 Europæ Principes, eidemque Archiepi-
 scopatum Eboracensem contulit, Ale-
 xander vero Papa hujus nominis sextus
 suum in Anglia Thesaurarium instituit,
 demum Julius II. Anno Domini millesimo
 quingentesimo undecimo Cardinali-
 bus Presbyteris adscripsit. Ferunt, illum
 a quodam Italo ejusdem familiari, qui si-
 mul

mul & illius Sacellanus erat, fuisse veneno interemptum. Gallorum studiis haud parum addictus præclara Ludovico XII. præstitit obsequia. Eo Romæ defuncto, Leo Papa, quamvis de relictis ejusdem beneficiis disponendi jus haberet, nihilominus Henrico VIII. Angliæ Regi perscripsit, se eo inconsulto nihil acturum; cum ergo Rex Eboracensem duntaxat Archiepiscopatum Thomæ Volseio conferri peteret, id quoque Papa protinus illius precibus dedit.

Sæcul. XVI.
A C. 1514.

§. XII.

Carreti Finarii Cardinalis extrema.

Eodem anno duorum adhuc Cardinalium mortem sacrum luxit Collegium; horum primus fuit Carolus Dominicus de Carreto, qui regnante Ludovico XII. in aula Franciæ ad amplissimos honores meritorum suorum suffragio evehctus, primum Carducensis, mox Rhemensis, ac denique Turonensis Episcopus renunciatus est; hunc etiam Julius II. quamvis cetera Ludovico Regi parum faveret, ad ejus tamen preces Cardinalium Senatui Anno Domini millesimo quingentesimo quinto annumeravit. Idem Pontifex nullum non movit lapidem, ut Carretum Romam attraheret, eumque favoribus, quibus suam erga illum venerationem te-

Bemb. l. 2.
hist. Venet.
§ c. l. 9.
Guicc. l. 10.
Folieta in e-
log. Aubery
hist. Cardin.

B 2

statam

Sæcul. XVI. statam faceret, cumulare posset. Nec
 A.C. 1514. ipse vicissim benevolentiae memorem gra-
 tumque animum exhibere neglexit; Se-
 dis enim Apostolicæ auctoritatem adver-
 sus Pisanum Concilium strenue tuebatur,
 necnon in Lateranensi Synodo pacem in-
 ter Christianos Principes summo studio
 procurabat. Vulgo Finarii Cardinalis
 appellabatur, eo quod Galleatii filius, ac
 Alphonsi I. Finarii Marchionis, Fabricii
 Carretti ordine quadragesimi secundi E-
 quitum Hierosolymorum Magistri, ac Lu-
 dovici seu Aloysii Cadurcensis Episcopi
 frater esset. Obiit Romæ hoc anno men-
 se Augusto.

§. XIII.

Mors Cardinalis Briffoneti.

Paul. Jov. Guicc. l. 8. Et seq. San-Marth. Galli. Christ. de Epif. Nar. Rhem tom. 1. Lodevief. Et Meldens. tom. 2. Die quarta Decembris itidem mortali-
 tatem exiit Guilielmus Briffonetus,
 alias *Cardinalis Macloviensis* dictus, eo-
 quod primo illius urbis Episcopus esset;
 postea vero ad Nemausiensem, ac deni-
 que post Robertum Briffonetum ejus fra-
 trem sub annum Christi millesimum qua-
 dringentesimum nonagesimum septimum
 ad Archiepiscopalem Rhemensem Eccle-
 siam evectus fuit, unde etiam die vigesima
 Maji anno millesimo quadringentesimo no-
 nagesimo octavo Ludovicum XII. Gallia-
 rum Regem sacro oleo inunxit: anno tamen
 mill:-

millesimo quingentesimo septimo Rhemen-^{saecul. XVI.}
sem Archiepiscopatum abdicavit, Narbo-^{A. C. 1514.}
nensi praefectus. Exposcente Carolo VIII.
eoque praesente consecutus est Guilielmus
sacram purpuram, quam ipsemet Ale-
xander VI. in publico Patrum Senatu ei-
dem propria manu contulit. Is apud Ca-
rolum, ejusque Successorem Ludovicum
XII. Galliarum Reges plurimum gratia
ac auctoritate valebat, suoque ministe-
rio summa cum laude fungebatur. Ob-
servant Paulus Jovius, Bembo Cardina-
lis, & Guicciardinus, Guilielmum Ca-
rolo VIII. auctorem fuisse expeditionis
in Neapolis Regnum suscipiendae. Idem
quoque in Pisano Concilio adversus Ju-
lium II. vehementius agebat, quare ab
eodem Pontifice dicta ei dies fuit, ut Ro-
mae se sisteret, cum vero contumax ef-
set, Cardinalatu privatus est. Cetera
Vir erat rerum gerendarum dexteritate
conspicuus, Literatorum fautor, ac Gal-
lici nominis studiosissimus. Priusquam
sacris innitiaretur, Rolletam Berneam
uxorem habuit, ex qua duos suscepit fi-
lios, Guilielmum Meldensem Episcopum,
ac Dionysium Lodevensem Antistitem:
Scripsit praeter Enchiridion precum Chri-
stianarum, qui libellus ei attribuitur, praeter
Acta Synodi Maclovii habitae, in qua
urbe probitatis exemplo, ac Religionis
Zelo clarus sedem figebat.

B 3

§. XIV.

Sæcul. XVI.
A.C. 1514.

§. XIV.

*Pax Gallos inter & Anglos Pontifici
minus probata.*

Belcarius
l. 14.

Pace Franciam inter & Angliam firmata, integrum ac liberum Ludovico erat, ut ditiones, quas adverso belli cursu in Italia amiserat, pro arbitrio suo reciperaret. Id vero displicuit Pontifici, qui quidem datis literis ipsum Henricum Angliæ Regem, ut Gallis pacem concederet, sollicitabat, ubi tamen negotio ultimam poene manum admoveri cernebat, nullum non movit lapidem, ut cæpta subverteret; quin imo ad repellenda hostium arma cum Arragoniæ Rege unius anni foedus iniit, cumque sibi soli belli mollem impendere pertimesceret, pro more Nationis suæ cum utraque parte concordiam stabilire conatus est, ac propterea Galliarum Regi foederis pacta proposuit, non quidem eo animo, ut eidem Mediolani expugnationem magis expeditam redderet, sed ut Hispanis Neapolis Regno pulsis, illud in Julianum de Medicis fratrem suum transferret, cui etiam Cæsar non modo pro Neapolis Regno, sed etiam pro Beneficiario Regiensi Ducatu investituræ diploma pollicebatur. Ast Pontifex haud immerito Maximiliano utpote nonnisi propriis commodis intento,

tento, ejusque promissis exiguam fidem adhibebat, hinc quæ sibi proponebantur, auribus quidem excepit, sed vicissim alia proposuit, nunquam tamen hac in re quid facturum esset, decidit; interea vero nec labori nec sumptibus pepercit, ut Helvetios ad suas partes pertraheret, illos vehementer adhortatus, ut in suscepto Maximilianum Sfortiam in Mediolanensis Ducatus possessione tuendi proposito firmi persistenterent.

Sæcul. XVI.

A. C. 1514.

§. XV.

Sessio IX. Concilii Lateranensis.

Die quinta Maji celebrata est Synodi

Lateranensis Sessio ordine nona, cui æque ac priori ipse summus Pontifex præfuit, comitantibus eum cunctis Cardinalibus, ac Præsulibus quam plurimis. Sacro minus solemniter de Spiritu Sancto per Dyrrachinum Archiepiscopum peracto, Antonius Puccius Cameræ Apostolicæ Clericus sermonem habuit; deum recitatis litanis, aliisque precibus consuetis Cardinalis Arragonius ex capite 14. S. Joannis Evangelium decantavit, quod incipit: *Si diligitis me &c.* Eo finito Lusitanæ Regis Oratores dato pedum osculo summo Pontifici mandatum Regis sui offerebant, de facultate sibi tradita Synodo assistendi eundem certiore

Labbe Cont.

l. 14. p. 203.

208.

Raynald. ad

ann. 1514.

n. 3.

Ofor. l. 9.

Marian. l. 30

n. 110.

B 4

redde-

Sæcul. XVI. reddentes. Datæ sunt hæ literæ, quas
A.C. 1514. Phædra alta voce perlegit, Ulyssipone die
vigesima prima Octobris Anno Domini
millesimo quingentesimo duodecimo.
Posthæc Marius de Peruschis literas seu
instrumentum recitavit, quo ex Pisano Conci-
lio Franciæ Prælati, qui eidem Concilio
adhæserant, suam a Lateranensi Synodo
absentiam excusabant, *Venimus*, inque-
bant illi, *usque ad montes Romam ituri,*
quia vero non potuimus obtinere saluum con-
ductum ab Imperatore, & Mediolanensium
Duce, Alpes trans Delphinatum superare
ausi non sumus, demum supplices roga-
bant, ut a censuris, quas incurrissent, sol-
verentur, polliciti, se Pisanae Congrega-
tioni renunciaturos, ac in omnibus Late-
ranensi Concilio adhæsurus. Dabant
has literas die decima septima Martii,
suaque illis nomina apponebant Cabilo-
nensis, Lexoviensis, Ambianensis, Engo-
lismensis, & Laudunensis Episcopi. Con-
fecerat autem præfatum *instrumentum*
Guilielmus Costa Prior Commendatarius
de Valleloysia Ebrodunensis Diocesis,
& Canonicus Ecclesiæ Collegiatae S. Sal-
vatoris Montispeffulani, ex Diocesi Ma-
galonensi. Ut vero Franciæ Prælati suas
excusationes firmis inniti rationibus, se-
que dudum corde & ore Pisano conven-
tui nuncium misisse testarentur, declara-
runt, se in quodam cœnobio Taurinensis
Dioece-

Diocesis jam a decima septima Martii Sæcul. XVI. A.C. 1514.
 per duos ferme menses moram traxisse, ac publicæ securitatis literas præstolatos
 fuisse, eas vero obtinendi nulla spe facta, coram præfati Conventus Superioribus
 publicum erexisse instrumentum, quo apertius constaret non modo de debita
 eorum diligentia, qua Sanctitatis suæ mandatis obtemperare parati essent, sed
 præcipue de sincera voluntate, qua per idem instrumentum jam tum Pisanæ Con-
 gregationi renunciaissent, ac Lateranensi Synodo adhæsissent, prout & nuncillam
 detestari, huic vero adhærere vellent.

§. XVI.

*Absolutio absentibus Franciæ Præ-
 latis a Pontifice con-
 cessa.*

Equidem Hieronymus Moronus Me- Colled. Conc. t. 14. p. 201.
 diolanensem Ducem, cujus Orator e- Et seqq. Raynald. hoc ann. n. 4. 5. 8. 47. 18. Et seqq. Bemb. l. 6. ep. 20. Paris de Grass. t. 4. p. 47.
 rat, ob denegatas securitatis literas culpa
 liberare satagebat: cum vero ejus ra-
 tiones, quantumvis validæ, semper ta-
 men Præfulum adventum præpedivissent,
 horum excusationes a Synodo admitte-
 bantur, eosque Papa a censuris, si quas
 incurrissent, absolvit, imposito rursus
 præcepto, ut Concilio adessent, severissi-
 me etiam prohibens, ne quis illos in suo
 itinere Romam versus quovis pacto im-
 pedi-

Sæcul. XVI pediret. Hujus rei Bullam condidit
 A. C. 1514. ab Episcopo Massiliensi prælectam. Præ-
 terea Pontifex preces injunxit per uni-
 versum Orbem Christianum pro pace in-
 ter Principes obtinenda, necnon pro u-
 nione adversus Infideles, hancque in rem
 Indulgentias elargitus est: demum distri-
 cte prohibuit, nequis ejus foederibus,
 quæ aut per Legatos aut Nuncios Apo-
 stolicos inire voluerit, clam vel aperte a-
 liquod impedimentum quovis pacto in-
 terponere præsumeret.

§. XVII.

*Decretum de reformatione Curiaë Ro-
 manæ in hac Sessione pro-
 mulgatum.*

Collect. Conc.
p. 219 & seq. Post hæc Neapolis Archiepiscopus pro-
 lixum perlegit decretum de Reforma-
 tione Curiaë Romanæ, in quo non pau-
 ca continentur statuta circa morum disci-
 plinam. Primo enim sancitum. *Ut*
deinceps Ecclesiis de personis ætate matura,
gravitate morum, literarumque scientia præ-
ditis provideatur; nullus quoque Episcopus
Ecclesiis citra vigesimum septimum ætatis
annum, nec monasteriis Abbas citra vigesi-
num secundum præesse valeant. Utque per-
sonæ idoneæ promoveantur, Cardinalis, cui
electionis, postulationis aut provisionis Ec-
clesiæ vel monasterii relatio committetur,
ante-

antequam in Consistorio electum proponat, Sæc. XVI.
 uni cujuslibet Ordinis antiquiori Cardinali A.C. 1514.
 electionem notam faciat, ut negotium electio-
 nis examinetur, & si qui contraverint, ido-
 neos, & fide dignos testes audiant, & si
 opus fuerit, alios assumant, processusque &
 jura ejusmodi relationis unacum dictis testium
 ad consistorium deferant.

II. Nullus Episcopus, aut Abbas, quo-
 vis requirente, nisi sibi copia & facultas le-
 gitimæ defensionis permittatur, etiamsi cri-
 mina fuerint notoria, diligenterque auditis
 partibus, dignitate privari valeat: neve ali-
 quis Prælati invitus, nisi ex aliis justis effi-
 cacibusque rationibus & causis, transfera-
 tur a sua Ecclesia ad aliam

III. Quoniam ex commendis Monaste-
 riorum ipsa Monasteria tam in spiritualibus,
 quam in temporalibus graviter læduntur,
 statutum, ut cum illa per obitum Abbatum,
 qui illis præerant, vacaverint, nullo pacto
 cuiquam possint commendari, nisi pro con-
 servatione auctoritatis Apostolicæ Sedis, &
 ad occurrendum malitiis illam impugnan-
 tium. Ea vero monasteria, quæ commenda-
 ta fuerint, cum per Abbatum decessum,
 quibus erant commendata, commendæ hujus-
 modi cessaverint, Cardinalibus duntaxat, ac
 personis bene meritis commendari possint.
 Ita tamen ut Commendatarii, si mensam se-
 paratam habuerint, ac seorsim a mensa con-
 ventuali,

Sæcul XVI
A.C. 1514
ventuali, quartam suæ mensæ partem pro
restauracione fabricæ Conventus impendant;
si vero mensa fuerit communis, tertiam om-
nium fructuum monasterii, pro fabrica Mo-
nasterii, & sustentatione Monachorum im-
pertiri teneantur.

IV. De cetero Parochiales Ecclesiæ. ac
dignitates, quarum fructus ducentorum auri
valorem annum non constituunt, S. R. E.
Cardinalibus non commendentur, nisi per
obitum familiarium suorum vacaverint, quæ
illis commendari possunt, ut illa ad illarum
personarum sibi gratarum & idonearum
commodum infra sex Menses dimittere te-
neantur.

V. Ecclesiarum membra a suo capite
absque legitima & rationabili causa nequa-
quam disjungantur; dispensationes autem
ad plura incompatibilia beneficia ultro duo,
nisi qualificatis non concedantur, nisi ex ma-
gna & urgente causa. Personis vero ultra
quatuor beneficia, parochiales Ecclesias,
vicarios, ac dignitates, etiam per viam unio-
nis vel commendæ ad vitam obtinentibus
terminus duorum annorum ex nunc præsi-
gatur, ut interim quatuor tantum ex eis re-
tentis reliquas dimittere teneantur, & benefi-
cia dimittenda resignare valeant in manibus
Ordinariorum.

Præ-

Præterea eodem decreto ea, quæ secul. XVI.
 Cardinales, atque Curia Romanæ Offi- A. C. 1514.
 ciales concernunt, ordinata fuere, & qui- Labbe Coll.
 dem de Cardinalibus statutum, quod cum conc. t. 14.
 illi ceteros omnes in ipsa Ecclesia post sum- p. 222.
 mum Pontificem honore ac dignitate præce- Rayn. l. c.
 dant, conveniens ac debitum sit, ut vitæ mun- n. 22. 23 &
 ditia, ac virtutum splendore cunctis præ- seqq.
 fulgeant. Quapropter sint omnes divinis
 officiis, Missarumque celebrationibus intenti,
 habeantque capellas suas, in loco honesto,
 Sitque eorum domus, familia, mensa, suppel-
 lexque non fastu aut pompa, neque super-
 fluis rebus reprehensibilis, ne peccandi, ex-
 cedendique modum licentia inde nascatur, sed
 ut æquum est, modestiæ, & frugalitatis spe-
 culum dici mereantur. Illis itaque sint con-
 tenti, quæ Sacerdotalem præferunt mode-
 stiam, ac Prælatos & quoscunque alios in-
 signes Viros ad Romanam Curiam venien-
 tes benigne, honorificeque tam publice quam
 privatim tractent. Præterea ministerium
 indecorum Episcoporum, Prælatorumque in
 domibus non habeant, ne ceteris præesse in-
 stituti in vilis descendant ministeria. Sta-
 tuimus quoque, ne partialitatem suscipiant
 aliquam. Principum & quorumcunque a-
 liorum, ac præsertim pauperum & Religio-
 sorum justa negotia pio promoveant af-
 fectû.

Tituli sui loca, si præsentis fuerint, per-
 sonaliter, si vero absentes, per Vicarium se-
 mel

Secul. XVI A.C. 1514. *mel saltem singulis annis visitent: Clericos
 & populos Ecclesiarum titulo suo subjecta-
 rum cum diligentia inquirant, vigilantque
 circa cultum divinum & bona dictarum Ec-
 clesiarum, & pro augmento divini cultus,
 quilibet Cardinalis relinquat suo titulo, quan-
 tum sit satis ad Presbyterum unum commode
 ibi sustentandum, vel tantum illi relinquat
 vel donet, quantum conscientiae suae videbi-
 tur. Ecclesiarum bona temere non effun-
 dant Cardinales, sed ea in piis, & bonis ope-
 ribus exponant: Ecclesiis, quae illis com-
 mendatae sunt, etiamsi Cathedrales fuerint,
 debite inserviri procurent, dignos vicarios
 seu suffraganeos cum competente mercede ap-
 ponentes: reliquis de justo Religiosorum Deo
 servientium numero provideant, aedificia quo-
 que in statu convenienti conservent, & di-
 ruta instaurent. Circa numerum Familia-
 rium equorumque ea utantur circumspetio-
 ne, ne luxus ac prodigalitatis vitio nota-
 ri possint: neve rursus avari, sordidique
 habeantur: Attentique provideant, ne quis
 in familia eorum in Sacris constitutus ve-
 stes portet, quae Ordini Ecclesiastico parum
 convenient, sed ita vivant, ut mores Ec-
 clesiasticis suis Ordinibus non discrepent.
 Denique nullis Cardinalibus legationis titu-
 lum obtinentibus, eam per locum tenentes
 administrare liceat, sed personaliter ipsi ad-
 esse teneantur, exceptis tamen illis, quos legi-
 tima*

tima caussa impediēte abesse contingat, & hoc pro minori parte temporis.

Sæcul. XVI.
A.C. 1514.

De ceteris autem Officialibus fuit decretum, ut Magistri Scholarum pueros suos ea, quæ ad Religionem & bonos mores pertinent, edoceant. Blasphemi quoque, Concubinarii, & Simoniaci in eodem decreto variis pœnis castigari jubentur; si Clericus fuerit vel Sacerdos beneficiorum fructibus unius anni mulctetur, & hoc sit pro prima vice, pro secunda, omnino beneficiis suis privetur; si tertia, ad omnia beneficia ulterius retinenda inhabilis reddatur. Laicus vero blasphemans, si Nobilis fuerit, pœna viginti quinque Ducatorum mulctetur, & pro secunda vice quinquaginta, pro tertia vero nobilitatem perdat. Si vero ignobilis ac plebejus fuerit, in carcerem detrudatur, & si denuo deprehensus fuerit, ad triremes damnetur. Sancitum præterea, ut Sæculares Judices contra Blasphemos animadvertant, sique eos justis pœnis non affecerint, quasi eidem sceleri obnoxii, eisdem quoque pœnis subjiciantur. Concubinarii æque ac Simoniaci tam Clerici quam laici juxta juris censuram severe puniantur. Quilibet habens beneficium cum cura vel sine cura, si post sex menses ab obtento beneficio divinum officium non dixerit, fructus suos non faciat pro rata omiffæ recitationis. Si vero ultra dictum tempus in hac negligentia permanserit, beneficio ipso privetur. Intelligatur autem officium

officium

Sacra. XVI. officium omittere, quoad hoc, ut beneficio pri-
A. C. 1514. vari possit, qui per quindecim dies illud bis
 saltem non dixerit.

Collect. Cont. Statuitur, ut fructus Ecclesiarum per
Labh. t. 14. seculares ullos Principes, etiamsi Imperator,
p. 228. vel Reges fuerint, sequestrari, occupari sub
Raynald. l. c. quocunque prætectu non præsumantur sine
n. 33. 34. expressa Romani Pontificis licentia, cum
 fructuum Ecclesiasticorum plenaria dispositio
 & administratio ad Romanum Pontificem,
 & illos etiam, qui ejusmodi Ecclesias jure ob-
 tinent, solum pertineat. Innovantur etiam
 Canones in favorem libertatis Ecclesiasticæ
 tam quoad Clericos, quam eorum bona
 editi, ac prohibetur, ne Laici Clericis de-
 cimas, & alia hujusmodi onera imponant.
 Denique statuitur, ut contra hæreticos, &
 Judæos procedatur per Judices a Papa de-
 putandos, relapsi vero absque ulla spe veniæ
 ac remissionis debitæ pœnis puniantur.

Hæc decreta a Leone X. Papa salu-
 briter condita, atque in nona Lateranen-
 sis Concilii Sessione circa Cleri Romani
 restaurationem promulgata fuere: nulla
 tamen ibidem mentio facta legitur que-
 relarum, quas Galli, atque Germani in-
 geminabant. Recitato autem hoc de-
 creto, idem Neapolitanus Archipræsul
 aliam ejusdem Pontificis Constitutionem
 prælegit, qua Sanctitas sua enunciabat,
 se decimam Sessionem ad primam Decem-
 bris

bris diem indicere, ut Prælati, alique vocati commode ad sacrum Lateranense Concilium venire possint. Eadem tamen Sessio postmodum ad vigesimam tertiam Martii prorogata est: cum vero argumentorum gravitas, quæ in eo pertractanda essent, amplius temporis spacium pro matura discussione exposceret, Sessio rursus ad quartam Maji diem Anni sequentis millesimi quingentesimi decimi quinti differebatur; unde prorogationis literæ ad valvas Ecclesiarum S. Petri & S. Joannis in Laterano die vigesima secunda Martii affigebantur.

§. XVIII.

*Selimi Turcarum Imperatoris
victoriæ.*

Interim Selimo Turcarum Imperatori cupiditatem, qua imperii sui fines protendere anhellabat, satiandi materia nunquam deerat, ipsa animi sui fortitudine magnis conatibus adspirante. Jamjam Mammelucos numeroſo exercitu aggressus prostravit, fugavitque. Inde victoriam arma in Persidem circumferens, cum Ismaele Sophi die nona Octobris hoc anno magus conferuit, dudum ancipiti eoque atroci prælio dimicans; tandem vero plena victoria Persarum Regem proſtigavit, qui, cum recentem exercitum

*Chalcond. in
hist. Turc.*

*l. 13. n. 8. 13.
Bemb. l. 10.*

ep. 5.

*Rec. Bizar.
rer. Pers. l. 10*

*In collect.
rer. Turcic.*

*post Chalc.
Lounclav. l. 7*

*in Pandect.
Turc. n. 215.*

*Paul. Jov.
in Selim.*

*Raynald.
hoc ann. n. 40.*

Hist. Ecclesiast. Tom. XXXIII. C pro

Sæcul. XVI.
A.C. 1514. pro futuro bello contrahere haud posset, mediam Regni sui partem Victorum arbitrio reliquit. Verum inter Selimi triumphos ceteris facile palmam præripuit victoria, quam die vigesima sexta Augusti in Calderanis campis de Ismaele reportabat. Equidem hæc gloria plusquam suorum quinquaginta millibus Selimo stetit, imo e prælio redux Euphraten trajecturus, amissis belli tormentis majorem exercitus partem gladius & fuga abstulerat, nihilominus brevi suorum cladem pinguioris victoriæ quæstu reparabat; resumptis enim viribus Taurisium ac Kemnanam urbes armis subjecit, Aladuliam occupavit, ac devicto, trucidatoque Ustuaoglo Rege in Siriam contendit, ibique Campsonem Gaurum, Ægypti Sultanum haud procul Aleppo prælio vicit, cujus urbis cives, necnon Damasci totiusque reliquæ Syriæ incolæ ultro victoris imperium susceperunt: Inde vero Jerosolymam petens, totam Palæstinam subegit, fortissimi Sinan Bassæ ministerio usus, qui prope Gazam insignem prorsus victoriam reportavit. Post hæc Ægypti deserta victricibus suis armis emensus, Tomumbejum Mammelucorum Ducem haud procul Matheræa profligavit, eumque Cairum usque fugere compulit, ubi acerrimum utrinque committebatur prælium ad tres omnino dies,

dies, noctesque pertinaci dimicantium studio protractum, donec tandem penes Selimum victoriæ summa staret. Nec multo post Mameluci prælium restaurantes rursus cædebantur, in quo Tomumbejus capitur, ac strangulatus ad quamdam Cairi portam, quam Selimus occupaverat, suspenditur, demum tota urbs militum deprædationi integro triduo exponitur. Ultimo tandem Selimus Alexandriam, Pelusium, Tripolim, ceterasque Ægypti urbes expugnavit, easque in unam Provinciam redegit.

Sæc. XVI.

A.C. 1514.

§. XIX.

Selimus cum valida classe expeditionem in Italiam parans.

Selimus tam secundo armorum successu inflatus, centum quinquaginta triremium classem paravit, hoc unum destinatum habens, prout ipse promulgari iusserat, ut omnes vires suas in Europam effunderet, totoque impetu in Italiam irrueret. Papa hoc nuncio vehementer territus, cum Cæsarem, Venetosque indomitam Turcarum vim repellendo impares intelligeret, ad utrumque speciatim Oratores ablegavit, quos inter illi, qui ad Rempublicam mittebantur, Venetis hæc exponebant: Vos minime latet, quod Turcis Italiam invadentibus, totus Christianus

Marian.

l. 30 n. 109.

Paul. Jov. in vita Selim.

Spond. ad ann. n. 7.

Sæcul. XVI. **A. C. 1514** Christianus Orbis in discrimen adducatur, ut ergo sævi furentesque infidelium ausus præveniantur, Religionis Christianæ, statusque publici salus exposcit. Nihilominus Veneti, cum de concordiaë pactis cum Cæsare convenire non possent, nil certi hac super re statuebant.

§. XX.

Papa Cæsarem, Venetosque ad Turcarum bellum frustra adhortatus.

Petr. de Angler. ep. 540. & 543. Raynal. ann. 1513. n. 100. & 109. & ann hoc n. 37. 43. & seq. Paul. Jov. hist. l. 4. Nec Papæ legatis ad Cæsarem missis felicior adspirabat eventus; hi enim incassum eidem exponebant, quod ipse esset temporale totius Christianæ Reipublicæ caput, ac proin ejus nomen apud totam retro posteritatem odio foret, si ea, quæ Turcæ per ducentos propemodum annos Christianis eripuerunt, recuperandi occasionem negligere vellet, præcipue cum Mammeluci, Persæque potius invasi, quam penitus extincti essent, & Selimus probe nosset, hostes suos nonnisi per obfirmatam violentiam debellari posse, atque ea ex ratione selectiores totius exercitus copias, quæ ipsius in Europa ditiones tuebantur, in eos duxisset, subrogatis nonnisi exiguis, iisque rudibus adhuc ad bella tyronibus. Cæsar his rationibus parum moveri videbatur, ne

ne tamen Papæ Legatis palam adversa-
 retur, se Imperatori Selimo arma inferen-
 do imparem esse obtendebat, eo quod
 bello, quod in Venetos movisset, tam a-
 criter implicaretur, ut novum suscipere
 haud sibi integrum foret, quamvis cete-
 roquin suam quoque opem conferre pa-
 ratus esset, minime tamen copias suas ex
 Hungaria dimittere posset, eo quod inge-
 nitum bellum sit Germanis cum Hunga-
 ris; proin timendum, ne illi transitum
 his aut omnino negarent, aut durissimis
 nonnisi conditionibus concederent. Ob-
 tendebat insuper, quod cum Ladislao
 Hungariæ & Bohemiæ Rege foedus fuis-
 set initum, vi cuius Rege defuncto Cæ-
 sar vel ejus posterum in hæc Regna succe-
 derent; hinc duo sceptrum, quæ Nepoti
 suo competere, amittendi periculo sese
 exponeret, quod tamen minime consul-
 tum foret: his denique addidit, magis
 e re esse, ut Imperii vires reserventur,
 fors quondam in Hungaria atque Bo-
 hemiæ Nobiles convertendæ; hos enim
 initis pactioibus vehementer adversari
 ajebat.

§. XXI.

*Armorum societas adversus Turcas a
 Pontifice contracta.*

Summus Pontifex hac Cæsaris repulsa *Marian. lib.*
 nullatenus animo fractus, opera se-30. n. 109.

C 3

dulo

Sæcul. XVI.

A.C. 1514.

Sæc. XVI.

A. C. 514.

dulo navata tantum effecit, ut adversus Turcas foedus pangeret, Mediolanensi Duce, ac Genuensibus eidem nomen dantibus. Ceteros quoque Principes Christianos, ac præcipue Galliæ, Angliæ, & Lusitaniæ Reges ad eandem Societatem pertrahendi spem concipiebat. Præcipui autem hujus foederis articuli erant. I. Ad recuperandas Christianorum Principum ditiones, Turcasque ab illis repellendos Foederati justum Equitum numerum pro ratione cujuscunque virium taxandum suppeditabunt, atque ad conscribendos pedites, alendumque exercitum æstimatione facta certam pecuniaram summam subministrabunt. II. Siquis Foederatorum alteri bellum nunciaturus esset, illum ceteri omnes velut communem hostem habebunt, invasumque tueri satagent. III. Denique Confoederati Principes sexdecim saltem Helvetiorum millibus suo quisque ære stipendia solvent. Attamen dominandi libido, invidia, ac mutua Principum odia pia hæc Pontificis evertabant consilia; opportune tamen factum, ut Infideles aliunde pluribus bellis impliciti, arma sua aliorum convertere compellerentur, eoque pacto Italiæ salutis vel inviti consulerent.

§. XXII.

§. XXII.

Sæcul. XVI.
A.C. 1514.*Papa Venetos in Cæsaris gratiam
revocare conatus.*

Depulso Turcarum metu Papa etiam *Guicc. l. 12.*
Cæsarem inter & Venetos pacem
conciliare constituit: ut vero conatibus
prosper arrideret successus, Gallos nuper
a Venetis ex Genuensi statu depulso, ne
denuo redirent, præpedire omni studio
adlaboravit, cumque hanc in rem nullum
efficacius censeret medium, nisi ut eos-
dem a Venetorum foedere abstraheret,
ideo hanc societatem rescindere conaba-
tur, eo fine, ut demum pristinam Cæ-
saris cum Republica amicitiam restitue-
ret; Hanc in rem Imperatori, quem pe-
cuniarum illecebris capi sperabat, præ-
primis decies centena aureorum millia
pro Verona aliisque, quas Germani in
Continenti ditio occupassent, urbibus
offerebat. Cæsari promissum arridebat;
cum autem ejusmodi pactum Veneti
consensu suo firmare cunctarentur, a Leo-
ne X, qui inscia Republica concordiam
agitabat, de promissi securitate sibi cave-
ri postulabat. Nonnihil angebatur Pon-
tifex, ad Venetos tamen Bembum able-
gabat, qui eos ad Papæ consilia inclina-
ret. Verum illi acquiescere renuebant.

C 4

§. XXIII.

Sæcul. XV.
A.C. 1514.

§. XXIII.

Ludovicus hac de re edoctus, Pontifici mentem suam aperit.

Ludovicus Galliarum Rex rem edoctus, Pontificem fidei datæ proditorem, hostemque, qui ad speciem amicus, reapse tamen molestiam ei creare intentus esset, fore autumabat; Nihilominus sollicitate ejus gratiam sibi demereri studebat hæc exponens: Ego animo constitui, quod pace cum Anglis firmata, exactaque hieme quantocius cum copiis meis in Italiam reverti velim: vestræ igitur Sanctitatis amicitiam exposco, ac spero, quod eadem saltem neutri parti palam sese addicat, ac inito foedere polliceatur, quod copias suas a Foederatorum exercitu revocare, ac Mediolanensis Ducatus expugnationem nec aperte, nec clam impedire velit. Leo X. Ludovici postulata amplissimis integræ amicitiae pollicitationibus eludebat, cum vero a Regis Legato, ut annueret, impensius sollicitaretur, nil aliud in responsis dabat, quam hæc verba: ceterorum quoque amicitia mihi sedulo conservanda est; timendum enim, ne si Gallis mea devoveam studia, mox omnium furorem in me provocem. Hinc Regem rogo, ut me ab ejusmodi foederis necessitate eximeret, cum
ipsum

ipſus illud rebus ſuis nullatenus profi-
 cum, mihi vero ſumme noxium cenſe-
 re cogatur; denique fauſtiſſimi Ottoma-
 nicæ potentiaſ ſucceſſus omnino prohi-
 bent, ne & ego ad redintegrandum bel-
 lum, quod nonniſi copioſa Chriſtiani ſan-
 guinis profuſione extingui poteſt, manu
 conſilioque concurram.

ſæculi XVI.

A.C. 1514.

§. XXIV.

*Rex Mediolanensem Ducatum recupe-
 rare intentus.*

Ludovicus percepto Pontificis reſponſo,
 hunc conſiliis ſuis minus propitium
 fore, hauð ægre colligebat, hinc, ut Me-
 diolani Ducatum recuperaret, nil inau-
 ſum, intentatumque relinquere ſtatuit.
 Ipſus etiã exercitum ſuum ducere an-
 hellabat: aſt cum jam aliquot abhinc an-
 nis ob podagræ dolores equo vehi præ-
 peditus eſſet, hinc cui ſupremum exercitus
 imperium crederet, anxiiſ curis agi-
 tabat; Trimollium enim e Burgundiaſ
 Præfectura evocare, minus conſultum
 cenſebat, eo quod hæc Provincia Helve-
 tiorum, ſi forte ruruſum eo redire atten-
 tarent, incuſſionibus expoſita eſſet. De
 Trivultio, quod ei ad tuendum Medio-
 lanenſem Ducatum aut cura aut fortu-
 na in Novarrenſi obſidione abſuiſſet, gra-
 viter adhucdum querebatur; nec tanta

C 5

Regis

Sæcul. XVI Regis erat de Valesii Duce, ejus li-
A.C. 1514. cet genero, ac primo Regni hærede,
 ut eidem tanti momenti expeditionem
 committeret; præcipue cum aliunde ad
 ducendum exercitum quinquaginta ar-
 matorum millibus validum haud multo
 usu exercitatus esset. Tandem ergo Lu-
 dovicus Mompenserii Comitis solertiam
 selegit, qui quidem nonnisi viginti quin-
 que annorum adolescens, Vir tamen bel-
 lo ac pace summus erat.

§. XXV.

*Regina vidua Scotiæ Guber-
natrix.*

In Scotia Jacobus V, nonnisi duos annos
 natus Patri suo succedebat, Regina
 Matre Henrici VIII. Sorore regni curas
 moderante: Huic enim Rex quamdiu
 ipsa viduitatem coleret, Scotiæ admini-
 strationem demandavit. Ceterum quod
 Regina sceptrum rotaret, hucusque hanc
 apud gentem insolita res erat, atque Re-
 gni Proceres abs dubio mortuo Rege te-
 stamenti tabulas rescidissent, nisi spes
 prævaluisset, qua Reginam ab Angliæ
 Rege fratre suo id impetraturum confi-
 debant, ut ipse Scotiæ tranquillitatem mi-
 nime turbaturus esset. Nec sua eos fe-
 fellit opinio, quippe toto, quo Regina abs-
 que Marito permanferat tempore, Re-
 gnum

gnum optata pace fruebatur: postquam Sæcul. XVI. A. C. 1514.
autem illa Arcimbaldi Duglassii Angulini Comitis nuptias expetebat, mox vario tumultu totum regnum turbabatur: Ipsa vero a regiminis cura eximebatur Joanne Albanæ Duce in ejus locum subrogato. Hic postquam in Galliis uxorem duxerat, Ludovici Franciæ Regis stipendia merebatur, quamvis defuncti Scotiæ Regis Nepos esset.

§. XXVI.

Christiernus II. Daniæ Rex.

In Dania Joanne Rege vivis erepto, Jo. Magnus hist. Suec. l. 24.
Christiernus seu Christianus hujus nominis Christiernus Saxon. l. 9.
secundus ejus filius successit; hic Princeps erat ad crudelitatem usque severus, De Thou l. I. Ann. 1514.
unde a suis *Crudelis* seu *Tyrannus*, ac *Septentrionis Nero* cognominabatur; sub primis regni sui auspiciis exigua admodum valebat auctoritate ac potentia; quippe exortis Canutsonum inter & Upsalensem Archiepiscopum belli tumultibus, Regum Daniæ imperium non nisi unius regni limitibus circumscribebatur, Administratoribus illo abhinc tempore Scotiæ sceptrum tenentibus. Horum autem imperium, cum Daniæ Regibus permolestum accideret, persæpe, frustra tamen successu, illud abolere conabantur: Tandem vero Jacobus Vulfinus

nus

Sæcul. XVI. nus Upsalensis Archiepiscopus Suecorum
A.C. 1514. Regum studiis addictus, defuncto Stenon-
 sturo regni Administratore, nil intentatum
 reliquit, ut Daniæ Reges in Sueciæ sce-
 ptra reponerentur: id cum impetrare
 non posset, Archiepiscopalem Sedem
 suam Errici Trolli Senatoris, qui Admi-
 nistratoris Stenonsturi capitalis erat ini-
 micus, filio cessit. Hic Christierni II.
 novi Daniæ Regis partibus accedens,
 brevi cum Administratore similtates su-
 scepit, moxque ejus Suffraganei Præ-
 sulis sui exemplum secuti sunt, quin imo
 eorum nonnulli iræ magis impotentes,
 Regem Daniæ, ut inducias rescinderet,
 sollicitarunt.

§. XXVII.

*Regis Lusitani Legatio ad
Papam.*

Marian. l. 30 Interea Lusitaniæ Rex, qui in regno suo
n. 110. plena tranquillitate potiebatur, atque
Pavis de immensis, quas ex Indiarum navigatio-
Grassis MS. ne quotannis percipiebat, divitiis auctus,
Arch. Vatic. priori anno ad finem vergente, solemnem
c. 4. p. 44. Legationem Romam decernere consti-
Raynald. hoc tuit, eo fine, ut Romano Pontifici de
ann. 6. 1. more obedientiæ pensum exsolveret, ac
 insolita, eaque prorsus magnifica eidem
 offerret munera. Igitur Anno Salutis
 millesimo quingentesimo decimo quarto
 die

die duodecima Martii, Romam ingredi- Sæcul. XVI.
 tur Oratorum princeps Trifstanus de Cu- A.C. 1514.
 gna, qui dudum in Indiis moratus, hujus
 regionis optime gnarus erat. Admit-
 tebatur is ad alloquium summi Pontificis
 præsentibus cunctis Cardinalibus, ibique
 Jacobus Pacecus tertius legationis socius,
 ac jurisconsultus longe celeberrimus
 Regis nomine ad Papam orationem di-
 xit, non minus sententiis gravem, quam
 verborum facundia præstantissimam,
 quam Pontifex summa animi voluptate
 excipiens, paucis respondit, *Regem Ema-* Marian. l. 30
nuelem pro eo, ac par esset, se magnifacere, n. 112.
allata munera sibi grata extitisse, Et quod po-
sularet, curæ fore; piissimos quoque tan-
ti Principis conatus se pro viribus juva-
turum.

§. XXVIII.

*Bulla Cruciatæ a Papa Lusitanicæ
Regi concessa.*

Post hæc summus Pontifex *confectis mox* Marian. l. 6.
tabulis, verba sunt Marianæ, crucia-
tæ veniam in opem belli Africani Lusitano
Regi concessit. Adjecit in sacri belli sum-
ptus decimarum Ecclesiasticarum tertiam
partem in templorum fabricas, Et sarta
tecta, cultumque consumi solitam: præ-
terea aliorum sacrorum vectigalium in uni-
versa Lusitania decimas indulgit. In usu
harum

Sæcul. XVI
A C 1514. harum concessionum prosequitur Mariana, graves extitere difficultates; Ministri & collectores simulatione Religionis inertiae alimenta quærere, multas fraudes concipere, & alioqui ex publicis vedtigalibus quantum peculatus avertit! iis incommodis commotus sacer Ordo centum quinquaginta aureorum millibus (*) pristinam redemere immunitatem, ac non ultra triennium molestæ exactiones exsistere. Populo grave videbatur, eas copias in victum Sacerdotum, & templorum cultum destinatas alio converti, unde in Aulicorum delitias tandem desinerent, rebus a prima origine mutatis.

§. XXIX.

Æthiopiæ Imperatoris Legatio ad Lusitanicæ Regem.

Marian l. 30.
n. 113.
Raynald.
ann. 1513. n.
28. & ann.
1514 n. 103.
Ofor. l. 9. Sub idem tempus David Æthiopiæ Imperator gloriosa Lusitanorum facinora edoctus, gentis adeo bellicosæ amicitiam expetebat: Igitur in spem erectus, quod pro mutuo commercio vires suas Lusitanis jungere posset, ad Regem ablegavit Armeniæ Monachum, Matthæum nomine

(*) In Gallica Continuatoris editione fors ex errore typi non nisi quinquaginta aureorum millia annotantur; ea vero quæ idem Mariana verbis de suis perperam addidit, non facti veritatem, sed animum livore plenum testantur.

nomine Virum non mediocri probitatis Sæcul. XVI.
A.C. 1514.
laude clarum, atque ad hoc munus pro
dignitate obeundum valde idoneum.
Hic primo itinere in Indias navigans, ab
Alphonso Albuquerque, qui ibidem Regio
nomine imperitabat, perhonorifice exci-
piebatur, ejusque jussu prima, quæ sese
obtulerat, occasione in Europam instru-
ctis navibus deducebatur: Cum vero
nautæ hunc Legatum nonnisi imposto-
rem, fraudumque architectum arbitrati,
multis eum tota navigatione contumeliis
vexarent, Matthæus in Lusitaniam de-
latus graviter de injuria querebatur, un-
de omnes, qui procaciter Viro illudebant,
in vincula conjiciebantur, severiores ad-
huc poenas daturi, nisi Matthæus pro il-
lis veniam precatus fuisset. Post hæc
a Rege publice ad colloquium admissus,
eidem literas Imperatoris sui Arabico &
Persico idiomate conscriptas detulit, si-
mulque Crucem auro magnifice inclusam
e ligno Crucis Dominicæ donavit; hanc,
ipsumque Legatum Lusitaniæ Rex sum-
mis honoribus recepit, totoque, quo in
Aula morabatur, tempore frequentem
cum illo sermonem habuit de moribus,
ac Æthiopiorum, & Abyssinorum ritibus,
de eorum religione, ceterisque omnibus,
quæ studiosa indagazione digniora vide-
bantur. Ceterum Matthæus semper
Regio sumptu alebatur.

§. XXX.

Sæcul. XVI.
A. C. 1514.

§. XXX.

Joannis Raulini Doctoris
obitus.

Dupin. Bibl.
des Auth.
Eccl. t. 14. in
4. p. 92. XVI.
Siecle.

Hoc anno die septima Februarii Joannes Raulinus magni nominis Doctor rebus humanis ereptus est. Is parentibus divitiis, ac genere clarissimis Tulli natus Parisiis in Navarræ Collegio studiorum curriculum emensus est, atque adeptis omnibus Academiæ honoribus, demum sub annum Christi millesimum quadringentesimum septuagesimum nonum Doctoratus laurea decoratus fuit. Biduo post Guilielmo de Castroforte Navarrensis Collegii Rectore vivis sublato, ipse ei subrogatur, quo munere non sine magno nominis sui honore defunctus, Bibliothecam cunctis proficuum instruere cæpit, quæ tractu temporis librorum copia plurimum aucta est. Refert Joannes Major, quosdam Religiosos ad prædicandas Indulgentias destinatos Raulino auctores fuisse, ut & ipse hujus muneris socius esset, proin mercede inde aquistata impensas, quas pro Doctoratus laurea facere compelleretur, sustinere posset, Raulinum vero respondisse, ejusmodi rem Christi Ministro indignam esse, atque ideo eorum consilio nullatenus acquievisse. Post hæc autem hujus sæculi vanitatem

ac corruptionem sibi satis perspectam saecul. XVI.
 pertæsus clam ad Cluniacensium Abba- A. C. 1514
 tiam in Burgundia secessit, ibique sub an-
 num a Christo circiter millesimum qua-
 dringentesimum nonagesimum septimum
 Monachorum familiæ nomen dedit, vi-
 tamque sancte, pieque exegit. Elapsis
 aliquot annis Parisios reversus, ac in Clu-
 niacensi Collegio versatus, a Cardinale
 de Ambasia Ordinem S. Benedicti ad ve-
 terem disciplinam revocare jubebatur.
 Ceterum Verbi ^divini præconio non mo-
 do delectabatur, sed eo etiam munere
 non sine magno animarum fructu usque
 ad extremos vitæ suæ dies fungebatur,
 donec Parisiis mortis invidia Fidelium
 solatio ereptus esset. Non pauca poste-
 ris reliquit ingenii sui monumenta, quo-
 rum tamen potissima sunt nonnulla pie-
 tatis opuscula, sermones, atque epistolæ,
 quæ variis temporibus typis vulgaban-
 tur. Ejus epistolæ nonnulla ævi sui fa-
 cta necnon plurima recte vivendi moni-
 ta, eaque admodum salutaria comple-
 stuntur, has tamen epistolas allegoriarum
 frequentia, ac tropi, qui passim occurrunt,
 violenter intrusi inconcinnas efficiunt.
 Earum quasdam Stephano Ponchero Pa-
 risiensi Episcopo, alias Ludovico de Am-
 basia Albensi Antistiti inscripsit, in qui-
 bus Episcopalis muneris onera, necnon
 illius pericula exposuit. Nonnullas quo-
 que

Hist. Eccles. Tom. XXXIII.

D que

Sæcul. XVI.
A.C. 1515. que direxerat ad Joannem Standuckium Theologiæ Doctorem, ac Montis-acutani Collegii Rectorem, qui Rhemensis Archiepiscopi causam defendendam susceperat, postquam Guilielmus Briffonetus auctoritate ac potentia fretus, eandem Sedem ambierat, ac demum non modo æmulum suum superaverat, sed & purpuram aucupatus erat. Raulinus epistolas suas a Standuckio publici juris factas fuisse, postmodum datis hac super re ad Cluniacensem Abbatem literis que rebatur. Trigesimalam septimam inscripsit Regis Confessario, cui de moderandis Principum conscientiiis sat gravia suggessit monita, ac in pericula, quibus hoc munus valde lubricum exponitur, fusiori calamo excurrit. Quod vero ejus sermones attinet, quamvis pietatis sensu abundant, nullatenus tamen velut sacræ eloquentiæ exemplar proponi possent.

§. XXXI.

Ludovici XII. Galliarum Regis obitus.

Marian. lib. 30. n. 114. Exitiales prorsus Ludovico XII. quas nuperrime cum Maria Angliæ Regis *Guicc. l. 12.* sorore contraxerat, exstiterunt nuptiæ; *Paul. Jov. in vita Leon. X. i. 3. p. 146.* cum enim nonnisi Filias procreasset, ac *& l. 14. & in* Valesii Duci, cujus prodigalitem, luxumque haud ignorabat, minus propensus

sus esset, masculam prolem Regni hære-
 dem procreandi desiderio accensus, no-
 vae conjugis suae amplexibus intemperan-
 tius indulgebat, unde brevi tempore vi-
 ribus exhaustus, pristinam valetudinem
 recuperare haud poterat, unde aliquam-
 diu exigua in spe trahebat animam, tan-
 dem vero viribus expectatione citius de-
 ficientibus, Parisiis in Turnellensi Palatio
 die prima Januarii Anno Salutis millesi-
 mo quingentesimo decimo quinto extin-
 ctus est, anno ætatis suae quinquagesimo
 quarto, Regni decimo septimo. In nul-
 lius unquam Regis morte populus com-
 muni magis luctu, ac lacrimis sine frau-
 de decurrentibus ingemuit; nunquam
 enim vicissim tenero magis affectu Rex
 suos complectebatur subditos, semper in-
 geniosus, ut illos sublevaret, ac benefi-
 ciorum lenociniis sibi devinciret; nec ul-
 lus alius unquam Princeps magis popu-
 los suos exactiorum onere premi vereba-
 tur, quam Ludovicus; certabat populus
 Regi suo recens coronato donum centum
 aureorum millium offerre; condonabat
 ille; tertia bonorum pars a Prædecesso-
 re suo vestigal imponebatur, abrogabat il-
 le & cum decimæ partis tributum in capita
 imperaretur, istius quoque summam
 singulis annis usque adeo imminuebat,
 donec non nisi ad dimidiam decresceret,
 quamvis bella, quæ gesserat, immensas

D 2

ferme

Sæcul. XVI.

A.C. 1515.

elog. Lud.

XII.

Cl. Seyffel.

hist. de Louis

XII.

Saint. Gela-

is Brantome,

D'Auton, le

Feron.

Gaguin in

vita Lud.

XII.

Mezeray ab-

reg. chron. t.

4. vie de Lo-

uis XII. p.

203. De Thou

hist. l. i.

Sæcul. XVI. ferme pecuniarum summas absorberent:
A. C. 1515. Hinc merito pietatis ac clementiæ suæ
 suffragio *Pater populi* appellabatur. Sepultus est in Ecclesia ad S. Dionysium, cor autem ejus apud Religiosos Coelestinos Parisiis in Sacello Aurelianensi repositum fuit.

§. XXXII.

Franciscus I. Ludovici Successor.

*Daniel. hist.
 de France t.
 3. in fol.*

Cum Ludovicus nullam prolem masculam reliquisset, sed duas duntaxat Filias, quarum natu majorem Franciscus, alias Dux Engolismensis dictus duxerat, idem etiam in Regnum successit, assumpto Francisci I. nomine. Proavum habebat Ludovicum Franciæ Regis Filium, primum Aureliæ Ducem, Avum vero Regem nuper defunctum; Idem enim Ludovicus Dux! duos susceperat Filios, Carolum, Aureliæ Ducem & Patris sui successorem, ac Joannem, qui Engolismensis Comes nuncupabatur. Porro Ludovicum XII. Galliarum Regem procreaverat Carolus, Joannes vero alterius Caroli Pater erat, qui Franciscum I. progeniit. Is natus erat Connaci in Engolismensi Provincia die duodecima Septembris Anno Christi millesimo quadringentesimo quarto, ac mortuo Carolo Patresuo Engolismensis Comes, postea vero Valesii Dux
 cogno-

cognominabatur, eo quod Ludovicus XII. Sæcul. XVI.
 fiduciarum illius possessionem hoc Duca- A.C. 1515.
 tu auxisset. Hac ex causa Princi-
 pes ex Francisci genere progeniti,
 Valesii cognominabantur, quamvis is re-
 apse ex Aurelianensibus genus duxisset. *De Thou hist.*
 Fuit Franciscus de more Rhemis unctus *lib. 1.*
 hoc anno die vigesima quinta Januarii a *Guicc. l. 12.*
 Roberto Lenoncurtio ejusdem urbis Ar- *Bellcar. l. 15.*
 chiepiscopo, atque unacum Franciæ Re-
 gis appellatione simul Mediolanensis Dux,
 jure uxoris suæ Claudiæ de Francia,
 Ludovici XII. Filiæ nuncupari voluit.
 Hæc enim Tridentinæ investituræ titulo
 in hujus Feudi possessionem tum vocaba-
 tur, si Pater ejus absque prole mascula
 decederet; sat tamen verosimile est, quod
 Claudia Marito suo jus istud post Patris
 obitum dono dederit. Arrogato igitur
 Mediolanensis Ducis nomine, Franciscus
 haud obscure indicabat, se Prædecesso-
 ris sui vestigia pressurum, nec diu nudo
 Mediolanensis Ducis nomine contentum
 fore; sua tamen consilia, rebus nondum
 domi compositis, palam facere, incon-
 sultum arbitrabatur.

§. XXXIII.

Francisci I. regiminis auspicia.

Igitur Rex juvenis Rhemis profectus, ad *Ferron An-*
 ædem S. Dionysii contendit, ut ibidem *nal. Franc.*
 D 3 ob *Bellcar. l. 15.*

Sæcul. XVI. ob adeptum Regni solum Deo gratias exsolveret, simulque pro prudenti subditorum regimine divinum exoraret auxilium. Præstito hoc pietatis obsequio Lutetiam Parisiorum ingreditur, cunctis hanc solemnitatem augustiorem reddere certantibus, totoque, quo Rex in oppido S. Dionysii morabatur, tempore usque ad Paschatis solemnia nil nisi hastiludia, choreæ, ludi, ac jocosæ exercitationes cernebantur, in quibus ipse Rex præclara dexteritatis suæ specimina edidit; nec tamen ejusmodi delectamenta usque adeo animum ejus occupabant, quin serlo regni negotiis intenderet: eodem enim tempore Status sui rationibus providens, munia dignitatesque cunctis suis Officialibus rursus afferebat; regii tamen sigilli custodiam, Stephano Poncherio Episcopo Parisiensi, ac postea Senonensi Archiepiscopo ademit, hanc vero dignitatem Antonio de Pratis primo Parisiensis Parlamenti Præsidi commisit, titulo ac munere Franciæ Cancellarii adjecto; Carolum vero Borbonium nominabat Conestabilem; quamvis a tempore Comitis S. Pauli, qui sub Ludovico XI. capite plexus obiit, nullus hoc honoris gradu decoratus exstitisset. Jacobum etiam Chabannium Palicii Toparcham in Franciæ Marescallum evehebat, qui tamen, cum jamjam supremus Regii Palatii Magister esset, officium

ficium suum Artho Gufferio Boisiensi Re- Sæcul. XVI.
gis Moderatori cesserat. Denique Vindo- A. C. 1515.
cini Comitem Insulæ Francicæ, Lautre-
cium vero Aquitanniæ Præfectos nomi-
nabat.

§. XXXIV.

*Fœdus cum Anglis a Francisco Rege
innovatum.*

Rebus ita domi dispositis Franciscus pri- Hist. de la li-
mas eo curas intendit, ut fœdus, gue de Cam-
quod suus Prædecessor cum Henrico VIII. bray tom. 2.
Angliæ Rege sanxerat, rursus innova- p. 396.
ret; nec hæc quoque res magni molimi-
nis erat; ipse enim Angliæ Rex, ut Fer-
dinando molestiam crearet, prior ami-
citæ desiderio certabat: quapropter
quinta jamjam Aprilis die novum fœdus
priori haud absimile utrinque firmaba-
tur.

§. XXXV.

Fœdus cum Carolo Austriaco.

Interea aliud quoque agitabatur fœdus
cum Carolo Archiduce, Hispaniæ
Principe, ac Belgii Duce, ac cum isto armo-
rum societas die vigesima quarta Martii
Parisiis conclusa fuit, sequentibus cir-
cumscripta legibus; I. Galliarum Rex
Carolus post Ferdinandi Avi sui obitum
ad vindicandam Matris, ac Avix suæ

Sæcul. XVI
A.C. 1515.

successionem militibus, navibusque juvabit; II. Carolus Gallis Mediolanensem Ducatum recuperare tentantibus minime adversabitur; III. Idem Renatam natu minorem Ludovici XII. Filiam, ac Reginae Sororem matrimonio sibi junget. Præterea inter eos conventum, ut Archidux clientelæ professionem ob Flandriæ & Arthesiæ Comitatus, quos Gallia Regum beneficio possideret, nonnisi elapso quinqueennio exsolveret. Referunt nonnulli, quod Carolus Navarræ restitutionem promiserit, quamprimum Regis Catholici avi sui hæreditatem adisset. Alio demum secreto articulo, qui & unicus effectui dabatur, cautum fuit, ut Nassoviæ Comes, qui plena hoc foedus sancienti auctoritate ab Archiduce instructus erat, Principis Arausionensis Sororem apud Reginam in Franciæ aula educatam sibi uxorem duceret.

§. XXXVI.

Helvetii cum Gallis amicitiam inire recusantes.

Franciscus rebus ita cum Angliæ Rege, ac Belgii Principe compositis, cum Helvetiis quoque de concordia agere constituit, hanc in rem pro Oratorum suorum, quos eo decernere cogitabat, securitate fidei publicæ literas dari postulavit.

vit. In diversa scindebantur Helvetico-
 rum Pagorum sententiæ, aliis ægre fe-
 rentibus, quod sola sibi relicta Mediola-
 nensis Ducatus tuendi gloria, annuis sti-
 pendiiis, quæ sub trium Regum Præde-
 cessorum imperio a Gallis recepissent,
 privarentur; accessit quoque jacturæ do-
 lori majoris lucri fiducia; illis enim pol-
 licebantur Galli, se quadringenta aureo-
 rum millia in Divionensi pacto promissa
 illis Cantonibus, qui in Italia Galliæ Re-
 gem armis turbaturi non essent, nume-
 raturos. Alii ex adverso numero superio-
 res Cæsari Regique Catholico favebant,
 atque a Sedunensi Cardinale sollicitati,
 Gallis Oratoribus publicæ securitatis li-
 teras dare recusabant. Rex hac repulsa
 parum commotus, responsum, quod ejus
 Legatis dedissent, ubique divulgari præ-
 cepit, nimirum Helvetios, quam primum
 se daret occasio in Burgundiæ Ducatum
 arma illaturos, nisi Galli Divionense pa-
 ctum integra fide servaturi essent: Qua-
 propter omnium ea erat opinio, ingen-
 tem illum armorum apparatus, qui Lug-
 duni, atque in Burgundia instruebatur,
 adversus Helvetios comparari.

Sæcul. XVI.
 A C. 1515.

Sæcul. XVI.
A.C. 1515.

§. XXXVII.

*Cæsar, Rexque Catholicus inducias
innovare renunt.*

Equidem Rex cum Cæsare foedus inire
anbellabat; hic autem inconsulto Re-
ge Catholico rem agere detrectabat. Qua-
re Ferdinandum convenire oportuit, Rex-
que ad illum protinus Gufferium Boisy-
ensem ablegavit, qui tamen inducias
cum Ludovico XII. sancitas innovari, in-
cassum laborabat, re infecta in Gallias
redire compulsus; eoquod Rex Catholi-
cus immota animi sententia postularet,
ut Galliarum Rex fidem daret, se toto
induciarum tempore Italiam minime la-
cessiturum. Insuper Cæsar, cum pro Ita-
liæ rebus Catholici Regis amicitiam ser-
vare desideraret, Fleurangium Marescal-
lum, quem Franciscus ablegaverat, spe
sua delusum pariter in Franciam reverti
jussit. Ergo Galliarum Rex, cum utram-
que hanc negotiationem successus fefel-
lisset, cum Venetis agere constituit. E-
quidem Franciscus Rex foedus, quod ejus
Prædecessor cum Republica Blesis inie-
rat, atque firmaverat, minus proficuum
fore arbitrabatur, quamdiu amicitiae cum
Maximiliano ac Ferdinando stabiliendæ
spes affulserat; eoquod redintegrati foe-
deris legibus Cæsari bellum nunciare,
eum-

eumque, ut Venetis urbes in Longobardia illis ereptas redderet, compellere debuisset: Jam vero abjecta concordiae spe, Franciæ Senatus Reipublicæ Oratori faciles præbebat aures, pactaque Blesis inita, nulla conditione dempta, integre renovabat. Tanta hujus foederis fiducia Franciscus Rex erigebatur, ut Oratori præciperet, quatenus Venetis fidem daret, totum Franciæ exercitum elapso nondum quatuor mensium spacio Abdusæ collectum iri. Nec verborum suorum facilitati fidei constantia defuit.

saecul. XVI.
A.C. 1515.

§. XXXVIII.

Regina vidua Ludovici conjux Suffolciæ Duci nupta.

Fervente hac rerum vicissitudine Maria *Duchesne*
Regina relicta Ludovici XII. uxor *hist. D' Angl.*
Carolo Brandoni Suffolciæ Duci nupsit, quem ante nuptias cum Rege defuncto initas, tenero amoris affectu complectebatur, ac nonnisi Henrico VIII. fratri suo obsequendi studio, pacemque Angliam inter & Franciam conciliandi desiderio, primas cordis sui flammæ restinxit. Ast intimius hærens amor Ludovici obitu rursus suscitatus est: Itaque Mariti sui vinculis soluta nuptias accelerabat. Equidem Henricus quod res erat suspicatus, quamvis non admodum invitus esset, nihilo-

Sæcul. XVI.
A. C. 1515. hilominus datis literis sororem suam, ne ad secundos thalamos procederet, com-
monere simulabat; quapropter Regina Henricum connubio cum Suffolciæ Duce adversaturum verita, clam se eidem hoc anno mense Martio conjunxit. Primo quidem Henricus rem permolestè ferebat, brevi tamen indignationi, utpote nonnisi specietenus conceptæ prævaluit lætitia, quam inde reapse percipiebat. Quocirca novos sponfos, die duodecima Maji Londinum venientes, perbenigne excepit, eorumque nuptias omnino ratas habuit.

§. XXXIX.

Papa neutri parti adhærere a Galliarum Rege rogatus.

Franciscus I. haud ignarus, Pontificis animum ob memorata foedera anxiiis agitari votis, eundem rogavit, ut saltem in caussa Gallos inter & Maximilianum Sfortiam neutrius partem sequeretur, sed fortunæ successum præstolaretur, demum cui magis faveret illa, suum quoque studium erga eundem palam profiteretur, fidemque fecit Rex, quod supremum Florentiæ Imperium Medicæorum familiæ semper conservare, nec unquam eorum, quæ sub Rege ejus Prædecessore gesta fuissent, memoriam retinere vellet, sed potius cum Sanctitate sua conjunctissime
vive-

vivere, semper paratus esset. Primo Sæcul. XVI. A.C. 1515.
 equidem Papa, ut se integrum, liberum-
 que conservaret, ægre admodum consen-
 tiebat; at postquam eidem proponere-
 tur, quod vix a quovis alio Principe pro-
 tuenda Sedis Apostolicæ auctoritate, pro-
 priæque Domus suæ incremento amplio-
 ra, quam Galliarum Rex polliceretur,
 sperari possent, ac præterea neo-electus
 Rex unius saltem anni cursu indigeret ad
 hoc, ut subditorum suorum affectum si-
 bi conciliare posset, eo quod necdum Re-
 gni sui vires sibi perspectas haberet, pro-
 in adhuc illis uti minime valeret, hinc Leo,
 quamvis ejusmodi rationes veritati mi-
 nus consonas censeret, illis tamen se vi-
 ctum simulabat, ac neutri parti favere
 pollicebatur; interim vero cum Rege Ca-
 tholico foedus sancire intentus erat; Fer-
 dinandus enim Pontificis amicitiam con-
 servare, Gallosque ab Italiæ accessu ar-
 cere, summis votis anhellabat.

§. XL.

Sessio X. Concilii Lateranensis.

Ceterum omnes hæ rerum vicissitudines Cons. Labb. t. 14. p. 249. & seq.
 nullatenus Apostolicam Pontificis sol-
 litudinem interturbabant, quominus
 præstituta die quarta Maji Sessionem de-
 cimam Lateranensis Concilii celebraret,
 ei que ipse præsideret. Intererant que

Sæcul. XVI. que viginti tres Cardinales, Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum & **A.C. 1515.** Doctorum quamplurimi. Re divina per Archiepiscopum Gnesnensem peracta, Patracensis Archipræsul sermonem habuit, quo finito Cardinalis S. Eustachii ex cap. 18. v. 23. S. Matthæi Evangelium decantavit, quod inquit: *Simile est Regnum Cælorum homini Regi &c.* Demum Sabaudiæ Ducis Oratores mandatum sui Domini obtulerunt, vi cuius ipsis sacræ Synodo assistendi facultas data erat; perlectis igitur hisce literis iidem ad Sanctitatis suæ pedes provoluti, sacro osculo obsequii sui pensum exsolvebant. Exclussis denique iis, quibus Concilio interesse haud licebat, fores occludebantur.

§. XLI.

Decretum de Montibus Pietatis.

Conc. l. c.
p. 250.

His peractis Bertrandus Episcopus Adriensis, consensu suggestu illud prælegit decretum, quod *montes pietatis* concernit. Neminem latet, nomine *montis pietatis* in Italia intelligi locum, seu publicum ærarium, ex quo egentibus pecuniæ vel aliæ res mutuo sine usura dantur, acceptis vicissim pignoribus, quæ pecuniis mutuo datis infra præfixum tempus non solutis vendi possunt. Igitur in hoc decreto declarat Pontifex, ejusmodi

di Montes ab usurarum crimine immunes esse, atque ex eo, quod aliquid moderatum ad solas Ministrorum impensas, atque huius Montis indemnitate & conservatione duntaxat ultra sortem absque lucro eorumdem montium accipiatur, nullo pacto improbari posse, multo tamen perfectius fore, si omnino tales montes constituerentur gratuiti.

Sæcul. XVI.
A.C. 1515.
Zechus de
usuris
Scardeoni
hist. Patav.
Raynald. hoc
ann. n. 3.

Nec Leo præ ceteris primus fuit, qui auctoritate sua ejusmodi modos pauperibus subveniendi firmabat; ipse enim in suo decreto hanc inventionem velut consuetudinem commendat a suis Prædecessoribus Paulo II. Sixto IV. Innocentio VIII. Alexandro VI. & Julio II. approbatam. Ceterum duo dantur ejusmodi Montium Pietatis genera. Horum aliqui non nisi ad tempus, alii ad perpetuum usum instituuntur, eoquod sufficiens pecuniæ summa ad perpetuum usum pauperum deputatur, semperque conservatur, stabilitis certis legibus, quibus dissipationi hujus summæ obviatur. Eæ autem præcipue sunt sequentes: I. Ut pecuniæ Montis non nisi incolis illius loci, in quo erigitur Mons, non autem extraneis dispensentur. II. Ut mutuo datum non nisi ad limitatum tempus concedatur. III. Ut mutuatarii pignora dent, quæ, si elapso mutui tempore non redimantur, pro Montis conservatione vendi possint. IV. Ut pro impensis Ministrorum, qui neces-

sarii

Secul. XVI.
A.C. 1515.

farii sunt, necnon pro locatione domus, aliisque sumptibus, qui evitari nequeunt, a mutuatariis aliquid ultra sortem solvatur. Alii insuper dantur Montes Pietatis, in quibus Ministri ingentes pecuniarum summas mutuo dant, injuncto medio-crem censum pendendi onere, atque ex hisce pecuniarum summis tam copiosa fors coalescit, ut cujuscunque conditionis personis, earumque necessitatibus subveniri possit, hæc vero pro parte sum- mæ mutuo ipsis datæ parem censum reci- piunt. Porro ejusmodi Mons au- ctoritate Principis erigendus est. Anno Christi millesimo quadringentesimo nona- gesimo primo Patavii Mons Pietatis sta- bilitus fuit, ubi non nisi vigesima pars sortis pendebatur: cum tamen prius Ju- dæi quintam sortis partem impendii, seu usuræ nomine exegissent; quocirca iidem in dicta urbe duodecim mensas argenta- rias dissolvere compellebantur. Hæc con- suetudo, quæ suam originem Italiæ de- bet, tractu temporis ad alias Regiones extendebatur, atque hodiedum in Bel- giis quam plurimi ejusmodi Montes stabi- liti reperiuntur.

§. XLII.

Alterum Decretum de Clericis.

Collect. Conc.
p. 252.

Aliud Decretum recitabat Travisinus Episcopus, quod libertatem Eccle- siasti-

fasticam, dignitatemque Episcopalem Sæcul. XVI. A.C. 1515.
 concernebat. In eo statuit Pontifex, ne Canonici exempti ex privilegio exemptionis a recta morum disciplina deviandi, aut Superiorum suorum correctionem subterfugendi ansam accipiant, ideoque illi, quibus exemptorum castigatio a Sede Apostolica demandata est, exemptos delinquentes puniant; & si circa hoc negligentes fuerint, locorum Ordinarii eos admoneant, ut criminosos castigent. Si vero ipsi admoniti officium suum adimplere neglexerint, Ordinarii contra eos procedant, atque illos ad Sedem Apostolicam remittant. Præterea Episcopis Diœcesanis facultatem concedit, ut monasteria *Monalium sacre Sedi immediate subjecta* in eorum Diœcesibus sita semel in anno visitare possint, vi Constitutionis in Concilio Viennensi editæ (*), quæ incipit: *Attendentes &c.* Declarat insuper, *Exemptiones de cetero absque rationabili causa, & quorum interest, minime citatis concessas nullius roboris & momenti esse.* Dignum tamen esse arbi-

(*) Continuator in Gallica sua editione Parisiensi sic habet: *Et cite la Bulle du Concile de Vienne, qui commence par ces mots: Quæ incipit &c.* Ejusmodi autem hallucinationem animadvertere, nullatenus vero sequi, interpretis fuit.

Hist. Eccles. Tom. XXXIII.

E

Sæcul. XVI. arbitrat, quod *Notarii Apostolicæ Sedis, A.C. 1515.* Et ex Cardinalium familiaribus illi duntaxat privilegio exemptionis gaudeant, qui continui eorum commensales sunt. Statuit etiam, ut causæ beneficiales dummodo beneficia reservata non fuerint, nec viginti quatuor Ducatorum valorem redditus excedant, in prima instantia extra Curiam Romanam coram Ordinariis locorum terminentur, ita ut nulli ante definitivam sententiam liceat appellare, nisi ab interlocutoria, vel a gravamine, quod per appellationem a sententia definitiva reparari non possit. Si quis vero litigantium adversarii sui potentiam merito perhorrescat, seu alia probabili & honesta causa aliter quam per proprium juramentum saltem semiplene probata occurrat, causæ ipsæ etiam in prima instantia in dicta Curia cognosci & terminari possint. Prohibet etiam Principibus, ac Proceribus, ne

Ibid. p. 256. Ecclesiasticos molestant, Ecclesiarum bona occupent, vel Clericos ad vendenda beneficia, vel in Emphyteusim concedenda compellant. Denique Metropolitanis injungit, ut Concilia Provincialia juxta S. Canonum præscripta celebrent.

§. XLIII.

Decretum III. de impressione librorum.

Collect. Conc. t. 14. p. 257. **P**ost hæc Episcopus Nannetensis tertium recitabat decreum super impressione libro-

librorum. In eo affirmat Pontifex, quod licet literarum peritia per librorum lectionem possit faciliter obtineri, ac ars imprimendi libros plurima mortalibus attulerit commoda, cum parva impensa librorum maxima habeatur copia, quibus ingenia ad literarum studia percommode exerceri, & viri eruditi in omni linguarum genere præsertim autem tam probi Catholici facile evadere possunt, ut etiam infideles sciant, & valeant sacris institutis instruere, Fideliumque collegio per doctrinam Christianæ fidei salubriter aggregare. Quia tamen multorum querela Sedis Apostolicæ pulsavit auditum, quod nonnulli hujus artis imprimendi Magistri libros tam Græcæ, Hebraicæ, Arabicæ, & Chaldeæ linguarum in latinum translatos, quam alios, qui errores etiam in fide ac perniciose dogmata, atque contra famam personarum etiam dignitate fulgentium continent, imprimere, ac vendere præsumant; volentes igitur de opportuno super his remedio providere, sacro approbante Concilio, statuimus, quod de cetero nullus librum aliquem tam in urbe nostra, quam aliis quibuscunque civitatibus, & Diocæsibus imprimat, nisi prius in urbe per Vicarium nostrum, & sacri Palatii Magistrum; in aliis vero civitatibus per Episcopum Diocesanum, vel per alium Doctorem ad id ab Episcopo deputandum, ac per Inquisitorem hæreticæ

Sæcul. XVI.
A.C. 1515.

Raynald. ad
ann. 1515.
n. 6.

Sæcul. XVI. *pravitatis in locis, in quibus librorum hu-*
A.C.1515. *jusmodi impressio fieret, diligenter exami-*
— nentur, & per eorum manu propria subscri-
ptionem, sub excommunicationis sententia
gratis sine dilatione imponendam, approben-
tur.

§. XLIV.

Decretum IV. de Sanctione prag-
matica.

Conc. l. c.
p. 258.

Denique quartum etiam Decretum a
 Petro Episcopo Castello-maris per-
 legebatur; quo Pontifex Gallos de novo
 pro ultimo & peremptorio termino requirit,
 & monet, ut in Concilii curia compareant
 ad allegandum ea, quæ in causa Pragmati-
 cæ, quo minus aboleretur, proponere volue-
 rint, quapropter ante Kalendas Octobris
 proxime futuri omni excusatione & dilatio-
 ne cessantibus, legitime compareant. Quo
 termino elapso, ad ulteriora & terminatio-
 nem dicti negotii etiam definitiva sententia,
 atque eorum omnium Prælatorum, Abba-
 tum & Clericorum Gallicæ contumacia, &
 non comparitione minime obstantibus, in pri-
 ma ex tunc futura Sessione procedatur.

Lecto hoc Decreto Solierius,
 Galliarum Regis Orator ad pedes
 Sanctitatis suæ accedens Prælatorum
 Franciæ absentiam excusavit, causatus,
 eos a Romanæ urbis aditu impeditos
 fuisse

fuisse per tumultus in Longobardia susci- Sæcul. XVI.
 tatos; Gallorum enim inimicos minime A.C. 1515.
 censuras in *Bulla Cænce Domini* fulmina-
 tas vereri, proinrogare se, ut illos excu-
 satos haberet, eosque ab accessu Syno-
 di absolveret, *vel ita pro sua prudentia*
provideret, ut tutus esse possit accessus, ac
expeditus ad eandem Synodum. Cui respon-
 dit Pontifex, quod ex Provincia Provincie
 facilis esset, tutusque aditus per Genuam,
 & quod providisset de securitatis literis a
 Genuensibus dandis; & propterea voluit
 Sanctitas sua, ut præfata ejus Constitu-
 tio in suo robore persisteret, atque effe-
 ctui danda esset. Post hæc quidam Sy-
 nodi Procurator contumaciæ sententiam
 pronunciari postulabat adversus illos, qui
 vocati Concilio interesse neglexissent.
 Pontifex tamen iisdem usque ad prox-
 imam Sessionem inducias indulgit; simul-
 que plurium Prælatorum, qui Synodum
 adire præpediti erant, excusationes ad-
 mittebat. Episcopus enim Taurinensis
 excusationis literas protulit pro Joanne
 de Sabaudia Genevensi Episcopo; Hum-
 bertus Caneti pro Archiepiscopo Taren-
 tino: Archiepiscopus vero Gaesnensis pro
 Episcopo Narniensi, & sic pro multis
 aliis.

Sæcul. XVI.
A.C 1515.

§. XLV.

*Parlamentum Aquense in Provincia
Synodo subiectum.*

*Collect. Conc.
t. 14. p. 275.
Vid. supra
L. CXXII.
S. 229.*

His peractis Synodi Procuratores postulabant, ut in Concilii tabulas re-
ferretur instrumentum, quod in Curia Se-
natus Aquensis in Provincia coram No-
tariis jamjam actis insertum fuerat. In hoc
instrumento Parlamentum præfatæ Pro-
vinciæ sese submitit Decreto in octava
Sessione adversus illius Consiliarios pro-
mulgato, hi vero declararunt, quod om-
nia hæctenus contra Ecclesiasticam liber-
tatem a dicto Parlamento facta & gesta
revocent, ac ad pristinum statum omnia
reducant; simulque humillime supplicant,
ut a censuris, quas incurrissent, absol-
vantur. Cum igitur Ludovicus de Sole-
riis Franciæ Orator, ac hujus causæ
Procurator nomine Consiliariorum A-
quensis Senatus debita satisfactione cul-
pam reparasset, mox pro iis absolu-
tionem impetravit, ea tamen clausula,
*perinde ac si præsens absolutio facta non es-
set, nisi omnes & singuli principales præ-
dicti infra quatuor menses præmissa omnia
ab Oratore eorum nomine promissa rata ha-
buerint, & approbaverint.* His ita decre-
tis Sessio soluta est, quam sequens non-
nisi anno sequenti millesimo quingentesi-
mo

mo decimo sexto die decima nona De-
cembris exceptit.

Sæcul. XVI.
A C. 1515.

§. XLVI.

*Regis Catholici anxietas ob bellicum
Gallorum apparatus.*

Haud exiguo temporis intervallo usque
ad hanc Sessionem excurrente Papa
interea nequaquam otiosus spectator esse
constituit eorum, quæ ultro citroque agi-
tabantur, & quidem a Gallis, attentari
noverat, ut ii numerofo delectu habi-
to Mediolani Ducatum recuperarent, ab
Italis vero, ut sese grandibus Galliarum
Regis conatibus opponerent. Hos enim
terrebat juvenilis Francisci ætas, ani-
musque gloriæ appetens. Præ ceteris
magis anxie Ferdinandi mentem occu-
pabat ingens ille armorum apparatus;
quæ enim Gallorum essent consilia
dubius hærebat, quamvis Franciscus
Rex, quod in Mediolanenses bellum pa-
raret, minus sollicite occultasset; cum
vero itidem se Helvetios invasurum ob-
tenderet, inquietissimus curaram turbo
Regis Catholici animum circumsonans
nova indies cepit incrementa; se enim
a Gallorum Rege deludi, ejusque arma
Navarram spectare verebatur. Ast ubi
foedus cum Venetis innovari, sibi que a
Gallis induciarum prolationem ea lege,

E 4

ut

Sæcul. XVI. ut secretus de Mediolanensi Ducatu articulus aboleretur, proponi intellexerat, A.C. 1515. apertius, quid adversus eum Franciscus agitaret animo, introspectit. Quapropter collatis cum Cæsare consiliis ambo Pontifici exponunt, ventum esse ad novi foederis sancienti necessitatem, primas eo curas fore intendendas, ut nulla mora validus exercitus in aciem educeretur; omnino enim Gallis iter in Italiam intercludendum. Præterea Ferdinandus ad Henricum VIII. Generum suum Oratorem ablegavit, qui pristinum inter eos foedus innovari curaret. Legatus, quamvis jamjam mense Majo Londinum advenisset, nonnisi tamen ineunte Octobri Legatione sua defungebatur, re infecta discedens, eoquod Angliæ Rex se ab Arragoniæ Rege nonnunquam circumventum fuisse, memoria retineret.

§. XLVII.

*Fœdus Cæsaris cum Rege Catholico,
Mediolani Duce, & Helvetiis
adversus Gallos.*

Igitur Ferdinandus Papam, Helvetios, Cæsaremque ad mutuam armorum societatem sollicitabat. Haud ægre ad suas partes Imperatorem pertrahebat; hic enim, cum quodlibet foedus rebus suis propitium, alienis noxium esse cognosce-
rel,

ret, nullum etiam respuebat. Minus ex-
 peditum erat cum Helvetiis negotium; Sæcul. XVI.
A.C. 1515.
 hujus enim nationis nonnulli adhucdum
 Gallis tavebant, nihilominus de Sedu-
 nensis Cardinalis dexteritate persuasi,
 novum foedus ad arma non modo repel-
 lenda, sed & Gallis inferenda pepige-
 runt, relicto etiam summo Pontifici loco,
 qui tamen, si accedere velit, mentem
 suam infra certum temporis spacium ape-
 riri teneretur. Ferdinandus quoque, cum
 Navarram tueri, potissimum intentus es-
 set, validum exercitum a Fonte Rapido,
 ut Gallos ab invadendis alienis ad sua
 revocaret, in Franciam immittere polli-
 cebatur, & quidem eodem tempore,
 quo interea Helvetii in Burgundiam mo-
 verent; Imperator vero, protracto in Ve-
 ueta ditione bello, eosdem, ne Gallis
 opem ferrent, præpediret. Præterea in-
 ter eos conventum, in singulos menses
 Helvetiis quadraginta aureorum millia
 esse numeranda, Regique Christianissimo,
 nisi cunctis suis in Mediolani Ducatum
 prætensis juribus cederet, nec pacem,
 nec inducias fore indulgendas.

§. XLVIII.

*Prætus Cancellarius pecunias cogere,
 a Francisco I. jussus.*

Interea vero Franciscus I. exequendis
 suis

Sæcul. XVI. A.C. 1515. *Gavimbert. annal. de Fr. l. 4. Mezery Abreg. chro. t. 4. p. 209. Belcar. l. 16. n. 12.* suis consiliis intentus, Cataphractorum agmen quatuor Lanceariorum millibus auxit, unde facile viginti peditum millia recensebat. Ingentem quoque tormentorum apparatus adduxit, Gallis interim, Germanisque peditibus versus Lugdunensem agrum procedere iussis. Cum vero Rex pecuniis exhaustus tam validas copias alere non posset, Prato Cancellario suo negotium dedit, ut pecunias corraderet, unde eo suadente Rex Magistratus vendidit (*), novamque viginti Consiliariorum Curiam erexit, ex quibus duo delegata Curiae supremæ Parisiensis judicia constituebantur (**), præterea idem Francisco Regi adversus avita regni statuta suggestit, quod regiam potestatem non excederet, si non expectato regni ordinum consensu nova vectigalia decerneret.

§. XLIX.

Petrus Navarrus a Gallo ad eorum vexilla accitus.

Præterea Franciscus cum quadam corrasæ

(*) Palatius in vita Maximiliani I. num. CLXXXII. subjungit: *Non sine injuria; venales enim Magistratus, venales quoque sententias habere, consentaneum est.*

(**) Gallice vocantur Tournelles.

rasæ hujus pecuniæ parte Petrum Na-
 varrum, qui in Ravennatensi prælio ca-
 ptus, adhucdum in Galliis detenebatur,
 ad deserenda Hispanorum signa sollicita-
 vit. Hunc enim, cum is inter præstan-
 tissimos totius Europæ Belliduces meri-
 to celebraretur, Rex ad sua stipendia
 pertrahere cupiebat; eoque fine lytri no-
 mine viginti Ducatorum millia e Regis
 ærario solvi jussit. Petrus hac Francisci
 magnanimitate devictus, sese Galliarum
 Regi Sacramento obstrinxit, a quo eti-
 am, cum Baro de Molard Vasconum
 peditum Tribunus sub idem tempus mo-
 reretur, hac dignitate augebatur.

Sæcul. XVI.
 A.C. 1515.

*Memoir. du
 Bellai.*

Belcar. l. 14.

*Apologie de
 D. Pedro de*

*Navar. imp.
 ann. 1515.*

*Marian. hist.
 Hisp. lib. 30.*

n. 125.

§. L.

*Philiberta de Sabaudia Juliano Me-
 dicæo Pontificis Fratri nu-
 ptui data.*

Interea Pontifex familiam suam, novo
 affinitatis splendore illustriorem redde-
 re satagebat. Equidem Juliano Medi-
 cæo fratri ejus ipsemet Rex Catholicus
 Isabellam de Cardonna in Sponsam offe-
 rebat; Pontifex vero Philibertam Caroli
 Sabaudia Ducis, ac Ludovicæ, quæ
 Francisci I. Mater erat, sororem præse-
 rendam censuit. Igitur Galliarum Rex
 Leoni novum hoc amicitia vinculum gra-
 tulandi occasionem nactus, Guilielmum
 Bu-

*Marian. lib.
 30. n. 114.*

*Machiavel
 hist. Florent.*

l. 4.

*Paul. Jov.
 in vita Leon.*

X.

Sæcul. XVI
A.C. 1515

Budæum, Virum totius Regni doctissimum ad Papam ablegavit, dato negotio, ut cum Sede Apostolica novam belli societatem pangere intentus esset. Hujus Legationis socius Guilielmo adjungebatur Antonius Maria Palavicinus Nobilis Mediolanensis. Porro ambo perbenigne a Papa excipiuntur, ac præcipue Budæus Pontificis benevolentiam dextre captam in rem suam vertebat, liberius de foedere cum Gallis ineundo collaturus. Ergo Leoni pollicetur, Regem Franciæ Dominum suum, si Mediolani Ducatum recuperaturus esset, Juliano ejus fratri Parmam & Placentiam in Principatum relicturum; ambas enim ditiones a Mediolano avellendas, & Mutinæ, & Regio urbibus, quas Cæsar Pontifici cessisset, adjungendas esse, Juliano autem velut Ecclesiæ beneficiario novum hunc Principatum ex lege clientelari possidendum fore tradendum. Pontifex hujus promissi amplitudinem, quamvis suis consiliis haud absouam, omnino tamen rejecit; jam enim foederi contra Gallos sancito nomen dederat, tanta licet secreti Religione, ut Rex jamjam Vercellas delatus, primum rem comperisset.

Aug. Polit.
l. 5. ep.

§. LL

§. LI.

Sæcul. XVI.
A. C. 1515*Papa Principibus adversus Franciam
fœderatis junctus.*

Ceterum Imperator, atque Arragoniæ Guicci. l. 12,
Rex Gallos in Italiam irrupturos
haud temere suspicabantur, unde Papæ
exponebant, quod plurimum ad tuendas
Sedis Apostolicæ ditiones intersit, ut
Papa firmo fœdere Cæsareis, atque Hi-
spanis jungatur, eoquod Ecclesiæ
Status abs dubio in Gallorum prædam
cessurus esset, si hæc Natio rursus in Ita-
liam penetrare permittatur; Leo tandem
horum sollicitationibus cedens, novo fœ-
deri nomen dare statuit, ea tamen lege,
ut haud intempestive innotesceret, quod
huic societati accedendi libertate nuper
sibi relicta usus fuisset; hac enim via sal-
tem ad speciem communis omnium Pa-
tris officium tueri videretur. Verum pro-
vida hæc taciturnitas nequidquam pro-
fuit: Cum enim Albertus Carpio, & Hie-
ronymus de Vich, quorum prior Cæsa-
ris, alter Hispaniæ Regis Oratores erant,
re infecta Palatio Vaticano excedere re-
cusarent, hinc Papa inito cum illis pa-
cto fidem suam obstrinxit, se plusquam
tertiam bellicorum sumptuum partem la-
tutum; præterea idem Regi Catholico
pecuniam pro sacro bello collectam in
suos

Sæcul. XVI.
A.C. 1515.

suos usus convertere concessit; unde Pontificis beneficio Ferdinandus supra decies centena aureorum millia recepturus credebatur.

§. LII.

*Octavianus Fregosius Genuensium
Dux Gallis addictus.*

*Bizar. hist.
Gen. l. 19.*

*Fogliet. in
elag. & in
hist. Gen. l.
12.*

*Mem. du
Bellœi.*

*Bemb. l. 10.
ep. 32.*

Guic. l. 12.

*Raynald. ad
an. 1515.
n. 13, & 14.*

Cum interea Pontifex Gallos vana spe detinere satagebat, ab Octaviano Fregosio turpiter deluditur. Hic oppressa Flischorum, atque Adorniorum factione, anno millesimo quingentesimo decimo tertio Hispanis Genuam occupantibus hujus Reipublicæ Dux creatus est; maximam vero adepti imperii partem summo Pontifici debebat, suumque animum beneficii memorem in variis eventibus testatum reddebat. Ast Papæ amicitiam non nisi frequenti propriæ vitæ suæ periculo sibi a crebris Flischorum conjurationibus impendente conservari posse, probe intellexerat, cumque eidem aliunde nunciatum esset, se a Fœderatis, quibus ejus fides suspecta erat, exauctoratum iri, hinc Borbonium Franciæ Connestabilem adiit, qui Octavianum ad Gallorum studia pertrahere summe sollicitus, eidem Regis nomine promisit, quod divi Michaelis ordine foret decorandus, centumque Cataphractis, pacis bellique

tem-

tempore a Rege alendis præficiendus 3æcul. XVI. A.C. 1515.
 foret, insuper præter decem millium li-
 brarum pensionem eidem ex quibusdam
 Provinciæ castellis totidem millium au-
 reorum redditus, si forte Genua pellere-
 tur, assignandos, ac denique pingua Be-
 neficia ejus fratri conferenda pollicitus
 est, si Octavianus Francisco I. Genuen-
 sis Principatus clientelam profiteri velit.
 Hæc promissorum amplitudo Octaviano
 adeo proficua videbatur, ut eam acce-
 ptare minime cunctaretur. Ergo foedus,
 Pontifice aliisque fæderatis rei agitatae
 insciis, utrinque firmatur, atque Octa-
 vianus deposito Ducis nomine Guberna-
 tor appellatur: Post hæc Regiis copiis
 arcem ingressis, Genuensis populus Gal-
 liarum Regi fidem suam Sacramento ob-
 strinxit. Hoc facto Octavianus justam
 consilii causam publicis literis testatam
 facere conabatur, quæ res non nihil Pon-
 tificis animum turbabat.

§. LIII.

*Gallorum exercitus ab Helvetiis tran-
 situ prohibitus.*

Nihilominus Leo X. equitum suorum Petr. Justin. lib. 1.
 agmina, Prospero Columna ducto Belcar. l. 15. Guicc. l. 12.
 re, Pedemontium versus duci jussit, Gal-
 lis Alpium transitum interclusurus; reli-
 quas vero exercitus copias Julius Medi-
 cæus

KIV.
 on-
 de-
 ptu-

 m
 spe
 ano
 ref-
 tio-
 eci-
 nti-
 est;
 em
 ani-
 en-
 ni-
 itæ
 on-
 oof-
 em
 tis,
 to-
 on-
 gal-
 us,
 di-
 us,
 que
 em-

Sæcul. XVI. cæus in Longobardiam duxit, accepto
 A.C. 1515. negotio, ut prius ad Hispanorum castra
 procederet, urgente necessitatis eventu
 sese illis juncturus: Interea Cardinalis Se-
 dunensis Mediolanensium ditionem cum
 viginti millibus Helvetiorum ingredieba-
 tur, quas copias partim numeratis a Papa
 pecuniis, partim obstricta duntaxat fide
 conscripserat. Huic militi in unum ag-
 men coacto quantocius Mediolanensis
 Ducis Equites Cataphracti accesserunt,
 omnesque simul itinere per Pedemontium
 facto Segusii castra metati sunt, Gene-
 væ juga, ac Mont-Cenisii aditus occlu-
 suri, eoquod Galli olim per hæc angu-
 sta viarum in Italiam erumpere solerent.
 Ferdinandus vero ad certam Regis adve-
 nientis famam copias, quas ad defenden-
 dum Navarræ Regnum conduxerat, di-
 misit, totamque Mediolanum tuendi cu-
 ram Helvetiis reliquit, & ipse etiam Car-
 donius, qui in Italia copiis præerat, Fœ-
 deratorum exercitui sese jungere haud
 sollicitus erat. Otiosus quoque Oenipon-
 ti hærebat Imperator, & Leo Pontifex
 parca admodum Fœderatis suppeditabat
 auxilia, proin tota belli moles Helvetio-
 rum cervicibus impendebat, ita quidem,
 ut ab iis, qui fædere ipsis juncti erant,
 promissas nequidem pecunias acciperent:
 ast in hoc parem cum pluribus aliis for-
 tem

*Ferron. in
 Franc. l. 5.
 Paul. Jov.
 l. 15.*

tem tulerunt, quos Maximilianus & Ferdinandus æquali ratione ludificabant.

Sæcul. XVI.
A.C. 1515.

§. LIV.

Franciscus I. Lugduno profectus in Italiam iturus.

Interea vero Franciscus I. ineunte *Rayna'd. hos an. n. 30.* mense Augusto Lugduno proficiscitur, comitantibus eum septem Principibus e regio sanguine ortis; ducebat Exercitum omnium, qui unquam Alpes transibant, longe florentissimum: Regiminis vero curam demandabat Ludovicæ de Sabaudia Matri suæ, quæ *Princeps augustissima* vocabatur. Porro Occitaniam atque Aquitanniam pro tuenda utriusque Provinciæ tranquillitate sat muniebat, pari etiam Cataphractorum numero Burgundiam firmabat, Helvetios forte irrupturos repressurus; præter extracta hæc a ceteris agmina nihilo secius Italiæ exercitus facile recensebat bis mille quingentos Lancearios, necnon triginta duo peditum millia. Attamen Rex, cum aditus ab Helvetiis obsessos intelligeret, longiorem expeditionis suæ moram verebatur, eo potissimum nomine, quod hos transitus vi superare desperaret, eos autem simul ab omni parte aggredi, loci angustia prohiberent, timendumque, ne infra paucos dies, si exercitus in in-

Hist. Eccles. Tom. XXXIII. F terio-

Sæcul. XVI.
A. C. 1515.

teriora montium longius procederet, annonæ inopia periturus esset, utpote quæ nonnisi minoribus plaustris advehi posset. In hac rerum incertitudine id consilii fuit propositum, vi cujus quadringenti Lancearii, ac veteranæ militiæ quinque millia, ductore Aymardo de Prie magni nominis Belliduce in Provincia navibus imponerentur, quæ copiæ Genuam contenderent, ibidem vero juncto Octaviani Fregosii agmine, demum in illam Mediolanensis Ducatus partem, quæ cis Padum protenditur, irrumperent, urbesque Alexandriam, & Tortonam inopino impetu occuparent, eo consilio, ut Helvetii Segusium relinquere compellerentur, veriti, ne a fronte simul & a tergo premerentur. Ast cum minus expedita esset hujus consilii executio, Galliarum Rex res suo molimine minus graves animo volvit.

§. LV.

Alpes per viam Helvetiis incognitam a Gallis superatæ.

Raynald.
ann. 1515.
¶ 17.
Ferron. in
Lud. XII.

Opportune accidit, ut quidam rusticus ex nobili Morretti Comitibus prædio oriundus præmii spe pellectus, Dominum suum conveniret, eique exponeret, novam sibi semitam notam esse, per quam Galli elusis Helvetiis, Alpes transire possent.

possent. Comes rem protinus Sabaudiae Sæcul. XVI.
 Duci exposuit, qui Morretum illico Lug- A.C. 1515.
 dunum, ubi tum Rex agebat, unacum
 rustico ablegavit. Rusticus hic exerci-
 tum per indicatam viam se ducturum
 spondit, Rex tamen id obsequii genus
 acceptare renuit, nisi prius Lautrecus,
 & Petrus Navarrus hæc itinera explo-
 rassent. Referebant illi, quod hi mon-
 tes summa soli inæqualitate plurimum
 in transitu molestiæ crearent, iterque
 continenti scopulorum asperitate, ac val-
 lium iniquitate impervium esset, magno
 tamen labore illos æquari, has vero re-
 pleri posse ajebant. Accepta horum re-
 latione præmissis quatuor Fossorum mil-
 libus copiæ ad transitum destinatæ ad-
 moventur, ceteris interea ad fallendos
 Helveticos amplum iter aggredi simultan-
 tibus: Igitur ad perrumpendam rupium
 duritiem cuniculi aperiuntur, montium
 intervalla pontibus nectuntur, vacua val-
 lium spacia, ubi id loci opportunitas
 patiebatur, virgultorum fascibus com-
 plentur, demumque superatis Argenta-
 rii, & Gallitani montium faucibus, usque Guillette
 ad rupem S. Pauli, quam aperire oport-
 uit, penetratur, indeque ad montem Mont de Pied
de Porc. de Porc. de Porc.
de Porc. de Porc. de Porc.
 quatum iter sibi parabat, Gallorum ag-
 mina pertingunt, illucque deductis belli
 tormentis tandem Architectorum milita-
 rium

Sæcul. XVI rium industria, ac impigro militum æ-
A. C. 1515. qua & iniqua eluctantium labore totus
 exercitus evoluto octavo itineris die ad
 vesperam in Salutiarum fines descendit,
 insciis omnino Helvetiis.

§. LVI.

*Prosper Columna, & Pontificis ex-
 ercitus Villefrancæ inter-
 ceptus.*

*Ferron. in
 Franc. l. 5.
 Raynal. ibid.*

Collectis interea copiis, Palicius ad in-
 teriora regionis penetrans usque ad
 locum haud procul Villafranca situm
 pervenit, quo Prosper Columna Pontifi-
 cii exercitus Dux Helvetios tecturus pro-
 cesserat. Galli adhuc dum cum montium
 jugis luctari credebantur, cum jamjam
 urbis portas aggressi, Papæ milites facto
 impetu propellunt, cunctosque unacum
 Prospero Columna eorum duce capiunt,
 deprædatis etiam eorum sarcinis, equis-
 que circiter mille abstractis. Hoc
 Pontificii equitatus dispendio Leonis,
 Cæsaris, Regisque Catholici consilia pe-
 nitus ferme evertentur; Helvetii quo-
 que non nisi pedem referre solliciti,
 Chirasio ac Vercellis in reditu ferro fla-
 maque vastatis, Riotæ prope Novarram
 substiterunt. Pontifex, roboris fiducia,
 quam de Prospero Columna concipiebat,
 stimulatus, foederi accessit. Ast bellum pro-
 sequendi

sequendi aviditatem multum remisit, suo-
 que Nepoti Laurentio Medicæo, Pon-
 tificias copias Helvetiis juncturo præcepit,
 ut ab urbibus, quas Padus alluit, haud
 longerecederet, & Bononiæ, si forte Ben-
 tivollii (ut Leo verebatur) eam occu-
 pare tentarent, proximus adesset. Li-
 teras etiam ad Sabaudiaë Ducem dabat
 Pontifex, quibus se Regi Christianissimo
 conciliari postulabat, nec Sabaudus pa-
 cis conciliatorem agere recusabat; ve-
 rum illi, quos Franciscus I. a consiliis habe-
 bat, summum Pontificem compellere au-
 debant, ut cuncta, quæ Julius II, ejus
 Prædecessor in Mediolanensi ditio-
 ne occupasset, ceterisque omnibus Galliaë Fœ-
 deratis eripuisset, restitueret, hancque in
 rem Galli auro corruperunt Bibiennam
 Leonis clientem, cujus etiam opportunis
 precibus Papa cessisset, nisi Julius Medi-
 cæus ejus Patruelis omnibus viribus ob-
 stitisset, illumque induxisset, ut tam du-
 ræ conditionis acceptationem ad extre-
 mæ necessitatis eventum reservaret.

æcul. XVI.
 A. C. 1515.

§. LVII.

*Rex Taurinum veniens, Helvetios ad
 fœdus sollicitat.*

Interea vero Gallorum exercitus conti-
 nuo propius accedebat, Rexque relicto
 monte S. Pauli Cuneum venit, ibidem

F 3

per-

Sæcul. XVI.
A.C. 1515.

pernoctaturus, inde vero Carmanoliam, ac denique ad Montem Calerium contendit, atque urbem ingressus est, ubi a Sabaudia Duce exceptus, Taurinum deducebatur, ibidemque collatis consiliis Helvetios oblata pecuniarum summa ad Gallorum partes, reditumque in patriam sollicitare decernebat: Nunciabatur enim Regi, quod crebra inter eos diffidia ferverent, ac Cardinalis Sedunensis cum Alberto de Petra Tribuno, ac inter Helvetiorum Belliduces præcipuo tam acres suscepisset inimicitias, ut hic viginti quinque legiones, quas ab exercitu abstraxerat, Bernam reduceret. Rex Helvetiorum animos inter se discordes facilius ad sua vota inclinandos existimabat, augebatque sancienti fœderis fiduciam Alexandrinorum, & Tortonensium facilitas, qua utriusque urbis cives ad Aymarum de Prie exscensione in Genuensi portu facta excipiendum paratos sese exhibebant, quo nuncio Sedunensis Cardinalis haud parum territus, consilii inops hæsit, ignarus, quo loco Pontificis copiæ, quas inquirebat, subsisterent, ne autem forte in hac incertitudine quid sinistri tentaret, haud immerito verebatur: Igitur Galliarum Rex hac rerum vicissitudine opportune utendum ratus Vercellas contendit, atque Aymaro datis literis significari iussit, imposterum adeo

adeo non Helvetici exercitus conjunctionem ab eo impediendam, ut illam etiam promoveret, fore enim, ut simul juncti citius suos Legatos Vercellas decernerent, ac una omnes de pace agerent; quin imo Rex hanc in rem Helvetiis necessarias securitatis literas dedit.

Sæcul. XVI.
A.C. 1515.

§. LVIII.

Helvetii ad concordiam proni.

Cuncta proximam pacem polliceri videbantur: Sabaudia enim Dux individuus Regis comes identidem ejus aures pulsabat, exponens, quod præstaret certam pacem amplecti, quam victoriam blandientis etiam fortunæ arbitrio mere relictam sperare. Interea Pontificis Regisque Catholici exercitus accurrere negligebant, cumque ambo Principes quinquaginta aureorum millia ad singulos menses promissa Helvetiis nondum numerassent, hi seditione mota Pontificium castrensis ærarii Præfectum spoliaverunt, ac quamplurimi eorum ad sua revertebantur, Cardinale Sedunensi nequicquam suadente, ut neglecto etiam stipendio ad pugnam provolarent. Accessit etiam fortunæ præter morem constantis prosperitas, qua Franciscus Rex Navarram urbem Helvetiis inderecedentibus confestim suæ subjecit potestati.

Guic. l. 12.
Paul. Jov.
l. 15.

F 4

§. LIX.

Secul. XVI.
A.C. 1515.

§. LIX.

*Omnia concordiae pacta accepto
suppetiarum nuncio ab Helve-
tiis rejecta.*

*Memoir. du
Bellai liv. 1.
Ferron. in
Franc. 1.*

Igitur Rex tot secundarum rerum con-
cursu animatus, Lautreco negotium
dedit, ut foederis pacta cum Helvetiis,
quamvis hi illa nimium sibi proficua Ver-
cellis proposuissent, nihilominus rata ha-
beret; proin nihil propius videbatur esse,
quam ut foedus jamjam maturum utrin-
que firmaretur; cum ecce! Helvetiis
nunciatur, quod popularium suorum vi-
ginti millia, Rostio Tribuno ductore, in
auxilium venirent; nec vanus erat ru-
mor, quippe Rostius non modo advenit,
sed etiam Albertum de Petra, qui cum
suis Bernam revertebatur, in itinere ob-
vium secum ad castra reduxit, proposito
pinquissimæ prædæ, nec non immensæ
gloriæ præmio ac spe. Helvetii his sti-
mulis concitati Vercellense foedus inter-
ruperunt, ac suppetiarum, quæ ex Hel-
vetia advenerant, fiducia animati, nec
non pecuniis, quas ab Hispanis accepe-
rant, aucti denuo Cardinalem Sedunen-
sem magni habere cæperunt, polliciti,
se Galeræ, quo jamjam pervenerant, na-
tionis suæ auxilia præstolatos. Cete-
rum Franciscus I, quamvis foederis spe
deje-

Sæcul. XVI. instabat, cuncta ejus consilia evertit, il-
A.C. 1515. lumque Padi trajectu interclusit.

§. LX.

*Hispanorum & Helvetiorum conjun-
 ctio præpedita.*

Postera die Gallorum exercitus castra metabatur Mariniani, quæ urbs est Monzam inter, ubi Helvetii stabant, & Placentiam, ad quam Cardonnius castra locabat, æquo intervallo discreta. Hoc castrorum situ utriusque exercitus conjunctio penitus prohibebatur, cum Cardonnius nullo pacto Helvetiis sese aggregare posset, quin prius Gallos, Venetosque proterreret. Ergo Fœderatis nil reliquum erat, quam ut ad Placentiæ moenia sese reciperent, eodemque loco castra munirent. Quapropter Livianus eos vallo suo nunquam excessuros ratus, totum Cremonæ tractum Laudam usque emensus est, nullo deprehenso hostium vestigio: Galli vero, Venetique, cum cunctando hostium suorum conatus eluderent, haud temere censebant, Helvetios, quod a Gallorum equitatu intra castra pertinacius cohibiti, contenti etiam prælio lacefferentur, tandem animo frangi, eo potissimum nomine, quod nonnisi octingentis levioris armaturæ equitibus a Sfortia suffulti, a Fœderato-

deratorum autem castris equitatum ob- Sæcul. XVI.
A.C. 1515.
tinendi spe frustrati essent. In hoc igitur adversarum rerum concursu nulla vero similis ratio suadebat, quod Gallorum exercitus, cui ipsemet Rex præesset, bis mille cataphractis & amplius validus ab Helvetiis ad pugnam provocaretur. Accesserat quoque dissensio exorta inter Neapolis Proregem, & Laurentium Medicæum, qui Papæ copiis imperabat.

§. LXI.

Exigua Cardonii spes in Pontificis fœdere.

Hujus dissidii occasio inde nata est: Hispani Cinthium, eoquod nomine Pontificis cum Galliarum Rege de concordia egisset, comprehenderunt, eique literas suas seu demandatæ potestatis tabulas abriperunt, illasque Neapolis Proregi Hispani exercitus duci transmiserunt. His perlectis, totaque earum serie percepta Cardonius haud obscure intellexit, quod Papa non modo cum Gallis fœdus agitasset, sed totum ferme pacis negotium insciis Hispanis absolvisset; inde vero suspicabatur, ejusmodi armorum societate Regi Catholico suo Domino fabam cudi. Præterea illius diffidentia non modo Cinthii literis innitebatur, sed præcipue quadam Laurentii
Medi-

Sæcul. XVI. Medicæi, qui Papæ nepos erat, epistola
A.C. 1515. opportune intercepta augebatur; hac
 enim Laurentius Francisco Galliarum
 Regi significabat, se ingratis suis contra
 Regiam Majestatem suam Pontificis
 exercitum ducere, nihilominus se Gallo-
 rum studia semper promoturum, quan-
 tum proprii sui nominis honor, ac obse-
 quii, quod Patruo suo deberet, necessitas
 pateretur. Ex his omnibus Cardonnius
 sibi in Pontificis foedere exiguam spem
 esse repositam intellexit.

§. LXII.

*Fœderati trajecto Pado Helvetios sibi
 jungere parant.*

*Belcar. l. 15.
 §. 20.
 Simler rep.
 Helv. §. l. 1.*

Nihilominus Cinthium Cardonnius li-
 berum dimisit, eo quidem consilio,
 ut Pontifici, ejusque foederatis innotesce-
 ret, cunctas eorum artes denique de-
 tectas fuisse: Ut vero de Laurentii Me-
 dicæi perfidia certior esset, eidem pro-
 posuit, quatenus Foederatorum copias,
 si fieri posset, Helvetiis jungeret, idque
 effectui dare tentaret, quinimo vehemen-
 tius eidem exprobravit, quod Ignavi
 aut saltem socordis animi indicium esset,
 cis Padum cum exercitu otiosum hære-
 re, cum Foederati ex altera fluminis ri-
 pa jamjam classicum canerent. Lauren-
 tius, quamvis ipsi Proregis fides suspe-
 cta

eta esset, in ejus tamen vota descendere simulabat: Foederatorum est, inquit, o- A. C. 1515.
 cius Padum amnem superare, ne Helvetios, cum altera jam vice datam ipsis fidem fessellissent, tertia demum ad amplectenda Gallorum studia insuperhabitis Cardinalis Sedunensis conatibus adigerent, quo facto ad subigendam Italiam planum Helvetiis iter sterneretur.

§. LXIII.

Foederati recedere, ac ab armis cessare per Livianum compulsi.

Ergo cum omnes in Laurentii sententiam transirent, prope Cremonam *Marian. l. 30 n. 126.*
 pons Pado imponitur, atque ceteris prioribus Hispani amnem superant, Pontificis exercitu ad alteram usque diem trajetum precastinante. Ubi vero exploratores, quos Cardonnius nocturno tempore Laudam versus emiserat, nunciassent, quod Livianus altera ex parte jamjam instructam aciem admovent, ac duæ Gallorum Lanceariorum centuriæ hanc urbem intrassent, hoc nuncio Foederatorum exercitus tanto terrore opprimebatur, ut nullo ordine fluvium remetiretur, quia ulla Belliducum imperia fugam sistere valerent: unde ambo copiarum Præfecti Gallici exercitus successum

sum

Sæc. XVI. A.C 1515. sum præstolaturi, Placentiæ hæerere statuerunt.

§. LXIV.

Gallorum exercitus Mariniani ab Helvetiis invasus.

Helvetii Monzæ diutius subsistere per-
tæsi, motis castris prope Mediolanum tentoria sua fixerunt: Galli vero, ne eorum adventu metum cepisse viderentur, S. Donati oppido, quod huic Metropoli & Mariniano interjacet, primum agmen admoverunt: Cardinalis autem Sedunensis capitali in Gallos odio flagrans, Helvetios suos in unam aciem coactos gravi sermone alloquebatur: „Ma-
„ ro animo, inquit, milites estote! ex-
„ pedita vobis offertur vincendi occasio,
„ minima sunt, quæ nunc intuemini,
„ immensa vobis spolia parantur; Regis
„ potentissimi cum toto suo exercitu ar-
„ mis vestris profligati gloriam posteris relinquite.„ Hæc Cardinalis oratio tantopere Helvetiorum animos erexit, ut illi sumptis quantocius armis, castrisque Mediolano motis, secum viginti duntaxat minora belli tormenta abstraherent, ac Gallorum exercitum altero ab urbe lapide distitum aggredierentur. Recensebant Helvetii quadraginta peditum millia, præter septingentos vel circiter o-

ctin-

tingentos equites Italos; nec tympana, Sæcul. XVI. A.C. 1515.
 nec fistulæ audiebantur, abs dubio, ut Marian. l. 30 n. 126.
 eo certius incautos hostes inopina vi op-
 primerent. Accesserat Livianus Gallo-
 rum castra, atque adhuc cum Rege col-
 loquebatur, cum Borbonius Connestabi-
 lis hostem instare nunciaret. Nulla
 mora Venetorum Dux equo conscenso
 Laudam accurrit, protinus cum quadam
 equitatus sui parte opem laturus.

§. LXV.

*Helvetii Marinianensi prælio
devicti.*

Agre admodum Gallis, ut hostem ex-
 ciperent, ante eorum castra aciem Belcar. l. 15. §. 20.
 instruendi spacium concedebatur, vix Simler. rep.
 que Connestabilis primum, cui præerat Helv. l. 1.
 agmen, peditibus Germanis ad rei tor- Guicc. lib. 12. Paul. Jov. l. 15.
 mentariæ præsidium relictis, in ordi-
 nes disponebat, cum Helvetii recta in
 belli tormenta impetum tentant, ut iis oc-
 cupatis adversus Gallorum equitatum u-
 terentur. Ast hæc ipsa tormenta, cum
 plurima essent, ac optime instructa, Hel-
 vetios pedites vallum superare intentos
 ingenti clade afficiebant. Insuper Con-
 nestabilis hos aggeres collato pede in
 eodem vestigio stans tamdiu tuebatur,
 donec Rex cum media acie, quam ipse-
 met ducebat, auxilio esset, Palicio inte-
 rea

sæcul. XVI
 A.C. 1515.

rea ultimi agminis imperium tenente.
 Franciscus Rex ipse ante prima cata-
 phractorum signa ibat, & identidem in
 Helvetiorum agmina invehebatur, pe-
 ditesque Germanos invicta animi forti-
 tudine tuebatur, cumque Chlamys sua
 liliis distincta, cassisque aureo diadema-
 te ornata Regiam ejus Majestatem pro-
 deret, hastæ ictum thorace recepit, plu-
 ribus etiam lanceis ejus chlamydem im-
 pune ferientibus. Tanta nihilominus e-
 rat Helvetiorum pertinacia, ut ne repul-
 si quidem palmam concederent: cum
 Rex autem hinc in hostem effunderetur,
 & illinc nigræ, ut vocant, legiones in Gel-
 driæ Provincia conscriptæ ordines per-
 rumperent, Galli nonnulla tormenta, ab
 Helvetiis jamjam occupata recuperarunt,
 ingentemque globorum vim in hostem
 exonerarunt; interea vero Germani pe-
 dites, cum insidias sibi a Gallis strui,
 Helvetiisque eorum hostibus tradi per-
 timescerent, primo pedem referebant;
 attamen errorem suum dedocti ad signa
 redire, culpamque præclaro facinore
 reparandi desiderio stimulati, in primum
 Helvetiorum agmen, quod prius fugiti-
 vos excipere parabat, jam toto impetu
 effusi prostraverunt. Inde pugna eoma-
 gis cruenta evasit, quo magis omni ex
 parte communis cædis aviditas flagra-
 bat.

§. LXVI.

§. LXVI.

Sæcul. XVI.

A. C. 1515.

Anceps praelium nocte interruptum.

Datum est praelio initium die decima Raynald. an. 1515. n. 20. tertia Septembris secunda post meridiam hora, jamque ad quintam diei horam protrahebatur, donec densiores noctis tenebræ dimicantibus prospectum oculorum auferentes pugnam interrupissent: eadem tamen die Bellemontius Comes Connestabilis frater, Sancerrus Comes & Imbercurtius trucidati fuerunt; ipse quoque Connestabilis idem fatum subiisset, nisi a decem vel duodecim equitibus, qui tamen potissimos hostium ictus exceperunt, circumfusus periculum evasisset: Praelio igitur intermisso quies, quamvis minime petita, aliquantum ab armis fuit: In hoc conflictu Rex nonnisi quinquagesimum passum a conferto Helvetiorum agmine aberat, abs dubio captus, si ab hoste agnitus fuisset; longe majus tamen discrimen adiit mutato certaminis loco. Nihilominus repetitum hostium impetum præsentiens, sedulo equites suos in aciem instruxit, bellicue tormenta ad singulos castri sui aditus opportune collocari iussit; cumque vehementius eum sitis premeret, ægre admodum ei frigida ex puro fonte propina-

Hist. Eccles. Tom. XXXIII.

G ri

Sæcul. XVI.
A.C. 1515. ri poterat, reliqua enim omnis occisorum sanguine vitata erat: post hæc semper in armis perstitit, ne galea quidem detracta, neque somno capto, nisi quantum corpori in tormenti currum tantisper inclinato licuit, ubi tamen eum velut duris assuetum arctissimus somnus complectebatur.

§. LXVII.

Prælium postera die redintegratum.

Marian. l. 30 n. 126.
Mocenigo l. 6
Justiniani l. 12.
Genoivillac

Altera die decima quarta Septembris Helvetii albescente aurora pugnam majorem quam antea rabie redintegrabant, tantoque impetu in mediam aciem, cui Rex præerat, effundebantur, ut nigrae Legiones plusquam sexaginta passibus pedem referre compellerentur, & abs dubio penitus prostratae fuissent nisi multa globorum flammæque tempestas e Gallicis tormentis emissa hostium ordines attentuas-
set: Adeo enim perite a Jenolao Galio-
to rei tormentariae Præfecto tormenta disposita, librataque erant, ut plumbeæ glandes, & a fronte & a tergo circumvolitantes continenti clade cunctos Helvetiorum peditum ordines perrumperent. Jam quartam diei horam cruenta pugnantium aviditas tenuit, ac Helvetii, cum nigras legiones, quamdiu eas Con-
nesta-

nestabilis equitatus tueretur, perfringere
 desperarent, relicta media exercitus par-
 te ceteris copiis Gallorum tergum cir-
 cumire præceperunt. Ast Alenfonii
 Dux, qui huic agmini imperabat, rem
 subodoratus, tecte in itinere Helvetios
 præstolabatur, atque in eos irruens illos
 eo adegit, ut in exiguam quamdam syl-
 vam non longe distitam fugere cogeren-
 tur, ubi a Vascis peditibus ad unum om-
 nes trucidati fuerunt, eodemque tem-
 pore Rex cum octingentis cataphractis
 lævum Helvetiorum cornu penitus pro-
 fligavit; hi quamvis pugnando honestam
 nonnisi fugam sibi pararent, nihilominus
 solutis minime ordinibus pedem refere-
 bant, Gallis eos insequi negligentibus;
 solus Livianus tergis fugientium insistere
 aggrediebatur: ast effera illorum, qua in-
 sequentem exceperant, virtus brevi eum
 edocuit, Italorum hastas ab Helvetiis
 minime timeri; nec ille alio edito faci-
 nore hujus prælii successum promovebat,
 quamvis non desint Historici, qui, solida
 licet ratione destituti, Liviano potissimas
 hujus victoriæ partes deberi affirmant.

Sæcul. XV.
 A.C. 1515.

Mem. du
 Maresch. de
 Fleurang.
 Guicc. l. 12.
 Paul. Jov.
 l. 15.
 Marian. l. 30
 n. 126.

§. LXVIII.

Utrinque occisorum numerus.

Præter illos, quos prima prælii die ho-
 stium gladius jugulaverat, altera die

G 2

exacta

Sæcul. XVI exacta pugna inter occisos numeraban-
A.C. 1515. tur Franciscus Trimollius Talmonti Prin-
 cept Ludovici Filius; Buffy de Amba-
 sia Cardinalis ejusdem nominis Nepos;
 Roya Comes; Salazar Vascus ex Iria-
 trorum Familia, & Joannes de Mouy
 Meilleraci Toparcha Regius Vexilifer,
 cum pluribus aliis generis nobilitate cla-
 rissimis. Claudius de Lotharingia Gui-
 sizæ Comes viginti duorum annorum ju-
 venis, cum absente Avunculo suo Gel-
 driæ Duce Germanis peditibus impera-
 ret, ingens vitæ discrimen subibat, ac vi-
 ginti duobus vulneribus affectus, atque
 in terram projectus, transeuntis turmæ
 pedibus conculcatus fuisset, nisi Adam
 Nirembergius ejus armiger cum dispen-
 dio vitæ suæ corpus suum prostrato su-
 perim posuisset, ac tamdiu ejus loco pro-
 terrentium rabiem sustinuisset, donec ac-
 currens Regia Cataphractorum manus
 Comitem periculo eripiendi spacium for-
 tiretur. In utraque hac pugna ex Gallis
 cecidere quinque aut sex ferme millia se-
 lectioris omnino militiæ, Helvetiorum
 quindecim millibus desideratis. Hi ac-
 cepta clade Mediolanum unacum Sedu-
 nensi Cardinale secesserunt, verum pau-
 lo post urbe, cum illius cives Gallis adi-
 tum patefacere parati essent, excefferunt,
 ac per Lacum Larium in patriam suam
 redierunt.

§. LXIX.

*Papyr. Mass.
 dans l'eloge
 du Duc de
 Guira*

§. LXIX.

Sæcul. XVI.
A.C. 1515.*Gallorum exercitus Mediolanum
ingressus.*

Cardinalis Sedunensis in Germaniam profugus, Maximiliano Sfortiæ pollicitus est, se eidem brevi longe magis numero Helvetiorum exercitu præstaturum; interea vero Mediolanenses urbis suæ portis ultro apertis claves Regi obtulerunt. Hic altero ab urbe Lapide castra metatus, Mediolanensibus non nisi centies mille aureos trina solutione pendendos mulctæ nomine indixit, civibusque cuncta eorum jura confirmavit, urbem tamen ingredi renuit, quamdiu Maximilianus Sfortia illius imperium teneret, qui etiam cum bis mille præsidariis in illa inclusus sese tuebatur.

*Belcar. l. 15.**n. 20.**Guic. lib. 12.**Pet de Angl.**ep. 550. 555.**Raynald. an.**1515. n. 21.*

§. LXX.

*Maximilianus Sfortia dedita arce in
Gallias abstractus.*

Ergo Rex Papiam secedit; verum Mediolanensis arx nequidem uno Mense Gallorum impetus sustinuit; equidem Borbonius Connestabilis Maximiliano Sfortiæ persuadebat, quod non nisi honorifica arcis ditione rebus suis undique desperatis saluti esset, & Gonzaga Regi

G 3

omnium

Sæcul. XV. A.C. 1515. omnia[m] amicorum longe carissimus gratiæ conciliator foret: cum vero Hieronymus Moronus Mediolanensis Cancellarius præcipua in Ducatu auctoritate valeret, suæque dignitatis conservandæ tenacissimus esset, hunc quoque Gonzaga ad Gallorum studia pertrahere, omnino necessarium censebat. Igitur Morono fidem dedit, Cancellarii munus eidem perpetuo jure assertum iri, ac præterea libellorum supplicum Præfectura decorandum, adjecta mille ducentorum aureorum pensione. His conditionibus adimpletis, Connestabilis Pomperanum ad arcem misit, ac Sfortiæ deditionem acceptavit his pactis conclusam.

Raynald. l. c.
Belcar. l. 16.
n. 12.

I. Galliarum Regi Cremonensem ac Mediolanensem arces, quas solas adhuc tenebat, redderet.

II. Rex vicissim æs alienum, quo Sfortia gravaretur, necnon stipendia Helvetiis Mediolanensem arcem tuentibus numeraret, Maximiliano autem certam pecuniarum summam numerato daret, qua accepta Dux in Franciam secederet, cui Rex quotannis triginta aureorum millium pensionem penderet, ac eum Cardinalem fieri procuraret, si eidem pensionem suam pari conditione ex Beneficiis percipere præplaceret.

III. Denique omnibus illis, qui Sfortiæ partibus adhæsisissent, plena injuriarum

rum oblivio concederetur, & Morono prædia, quæ a liberali Sfortiæ manu accepisset, integra manerent, ac præter libellorum supplicum Præfecturam eidem annua pensio concederetur.

Sæcul. XVI.

A.C. 1515.

§. LXXI.

Sfortia pingui pensione promissa in Franciam delatus.

Deditionis legibus integra fide effectui datis, Sfortia se Helvetiorum servitute, Caesaris dilaceratione, & Hispanorum fraudibus liberatum inquiens, in Galliam contendit, sed ob fordidissimos mores omnium ludibrio expositus vivebat.

Spond. ad

ann. 1515. n. 8

§. LXXII.

Liviani obitus.

Dum hæc gerebantur, Livianus hoc ultimo virtutis opere edito, rebus humanis valedixit, in quodam ignobili Brixiae oppido defunctus, dum Brixiam ac Veronam recuperare parabat. Eo morte sublato Veneti exercitus imperium Theodoro Trivulcio deferebant, datumque ei negotium, ut Belliducis cadaver Venetias transferri curaret: Cum vero milites Veneti a Germanis, qui Veronensem tractum tenebant, securitatis literas acceptare obfirmato animo recusarent, toto expeditionis tempore Liviani

G 4

corpus

Sæc XVI.
A.C. 1515.

corpus secum in castris habebant, tandem vero Athesin remigantes illud per Veronensem ditionem obliquato itinere, atque explicatis vexillis deportabant. Senatus Belliducis sui cadaver summis honoribus excepit, ac magnificis exequiis eidem parentavit. His perfolutis Respublica missis ad Franciscum Regem Oratoribus victoriam Regiis armis, auspiciisque relatam gratulata est, idque obsequii genus Rex haud vulgari amicitiae testificatione acceptans, Venetis præter septingentos Cataphractes septem peditum millia transmisit, ut his suppetiis aucti, quæ sibi erepta crederent, recuperare possent: Interea vero Theodorus Trivultius Piscariam, & Asolam armis suis subjecit, Marchio autem Mantuanus Lunetum, quod sub primis auspiciis Cameracensis Fœderis occupaverat, Venetis ultro cedebat: Brixiam quoque non expectato Gallorum auxilio obsidere parabant Veneti: ast amissis omnibus tormentis, totoque belli apparatu obsidionem solvere compellebantur, quam Gallis ductore Lautreco in auxilium venientibus, redintegrare tentabant, verum ubi octo Germanorum peditum millia ex Germania advenerant, denuo repulsi sunt; Brixia autem, & Verona a novis hisce Germanorum copiis, milite ac comœatu instructæ fuerunt.

§. LXXIII.

§. LXXIII.

Sæcul. XVI.
A.C. 1515.*Pontificis trepidatio ob Marianensem
victoriam.*

Ad primos Marianensis victoriæ rumores summus Pontifex, etiamsi intrepidum vultum fortunæ objicere, immotamque constantiam ostentare conaretur, ingentem tamen, quo percellabatur, timorem dissimulare haud poterat; verebatur enim, ne Rex Medicæis Florentia depulsis pristinam Reipublicæ normam denuo institueret: ea de re iterato plures nuncios e vestigio ad Cardonium, qui residuas Catholici Regis copias periculo subducturus Neapolim secesserat, decrevit, eumque impense hortatus est, ut in adversis animi firmitatem ostenderet, ac contra infestæ fortunæ procellas obduresceret.

§. LXXIV.

*Inter Papæ Nuncium & Galliarum
Regem fœdus initum.*

Idem quoque Pontifex nulla mora suo in Galliis Nuncio Apostolico negotium dedit, ut quantocius cum Francisco Rege concordiam iniret, cum ad totius Mediolanensis Ducatus expugnationem nonnisi Parma & Placentia victricibus ejus ar-

Sæcul. XVI mis obsisterent, jamque Rex pontem Pado
A.C. 1515. imponi mandasset, eo fine, ut ductore Ay-
 maro de Prie copias eo transmitteret. Interea tamen Foederis sancienti nego-
 tium tanto studio urgebat Papæ Nuncius, ut Rex ejusdem votis cederet, eo quod
 novas armorum societates veritus, Pa-
 pam sibi junctum lætaretur. His ergo
 legibus pax inter Leonem, & Francis-
 cum coaluit: I. Parmam & Placentiam
 Regi redderet Pontifex, ut hæc urbes
 Mediolanensium ditioni rursus unirentur;
 II. Mediolanensis imperii populus
 salem, quo uteretur, non nisi Cerviæ ac-
 cipere teneretur; III. Sabaudicæ Dux ar-
 biter constitueretur damnorum, quæ
 Galli perpeffi essent, cum Florentini con-
 tra Foedus cum Rege innovatum Foede-
 ratis copias suppeditassent; IV. Rex Flo-
 rentinos, ac præcipue Medicæorum fa-
 miliam in fidem suam reciperet; V. Papa
 & Galliarum Rex adversus omnes, qui
 alterutrum aggressuri essent, sese mutuo
 præsidio tutarentur; VI. Denique sum-
 mus Pontifex Gallorum copiis liberum
 per status Ecclesiastici ditiones transitum
 concederet; suos autem milites Brixia
 & Verona revocaret, indulto ad id duo-
 rum vel trium mensium intervallo, ne
 Cæsarem offenderet.

*Guic. l. 12.
 Apud Bemb.
 l. II ep. 3.
 & 19.*

§. LXXV.

Sæcul. XVI.
A.C. 1515.*Fœdus a Rege lubenter, a Papa ægre firmatum.*

Hæc fœderis capita a Rege mox firmata quantocius ad Papam, ut eis accederet, per Nuncium deferebantur: *Raynald. ann. 1515. n. 39. & 40.*

Ast ille cum Principatum in Italia Gallis redditum ægerrime ferret, ac præterea prompti, validique auxilii spe ab Helvetiis detineretur, pactis fœderis legibus nomen dare diu cunctabatur, nec prius annuere decreverat, quam Mediolanensem arcem deditioe acceptam fuisse percepisset. Igitur stimulante etiam Nuncio Apostolico, qui cæptum a se negotium perfici exoptabat, Leo Pontifex fœdus ratum habuit, mutatis nonnisi quibusdam articulis, qui tamen præcipuum concordiae caput maxime spectabant: Pactum enim de reddendis urbibus Parma & Placentia ita temperari voluit, ut Leo Papa ad tuendum Apostolicæ Sedis honorem non eas recta Gallis tradere, sed duntaxat sua præsidia ex illis educere, ac cives a fidei sacramento Sacræ Sedi præstito absolvere teneretur adeo, ut Galli pro suo arbitrio de præfatis urbibus disponere valerent, earumque possessionem accipere, ipsis integrum esset. Articulum quoque de Florentinis Papa ampliabat,

Sæc. XVI.
A.C. 1515.

bat, statuens, ut Rex omnium, quas Gallis quatuor abhinc annis intulissent, injuriarum oblivionem illis indulgeret, eosque, nemine excepto, suo foveret præsidio; his etiam additum fuit, quod Rex nullius, qui Pontificio imperio subjectus, ac beneficiarius esset, patrocinium susciperet, nec Papam prohiberet, quo minus delinquentes debita poena coercere posset. Igitur Pontifex foedus ita temperatum die decima tertia Octobris hoc anno ratum habuit.

§. LXXVI.

*Pontifex a Galliarum Rege colloquendi
copiam petens.*

*Extat apud
Bemb. l. II.
c. 10.*

Pactis a Papa firmatis, Nuncius Apostolicus confestim in Gallias reversus est, ut Regem hac super re certiore redderet, simulque prout in mandatis habebat, de colloquio ageret, quod in quadam Italiæ urbe haud procul a Mediolanensi Ducatu dissita Papam inter, & Galliarum Regem celebraretur. Nuncius adeo feliciter demandato sibi negotio defungebatur, ut Franciscus Rex non modo mutatos foederis articulos ratos haberet, sed etiam oblatum a Papa congressum acceptaret; partim enim Romanæ Curiae splendorem admirandi, partim aulæ suæ magnificentiam coram sa-
cro

cro Collegio ostentandi desiderio stimu- Sæcul. XVI.
A.C. 1515.
latus erat, potissimum vero ea ex causa
assensit, ut Italiæ Principes, qui Gallo-
rum studia palam profitebantur, Sedi A-
postolicæ conciliare niteretur. Nec Pon-
tifici suæ deerant congressus petiti ra-
tiones; cum enim ad flectendos Principum
animos mira dexteritate polleret, spera-
bat, se obtenta colloquii copia non pauca,
quæ desiderasset, a Galliarum Rege im-
petraturum, atque inter cetera decanta-
tæ Sanctionis Pragmaticæ abolitionem
obtenturum, quam Prædecessores sui im-
pigro licet, irrito tamen conatu identi-
dem urgebant. Præterea summus Pon-
tifex in favorem Sabaudia Ducis duos
novos erexerat Episcopatus, unum Cam-
brii, alterum Burgi in Bressia, idque sine
consensu Francisci Regis, atque Episco-
porum Franciæ, qui, cum eorum Dice-
ceses distraherentur, usurpatæ alienæ po-
testatis nomine ad superius tribunal ap-
pellarunt; Jam vero Papa, cum Sabau-
diæ Duci nunc remissius faveret, haud
ægre Regi utriusque hujus Epis-
copatus suppressionem indulisset, dum-
modo eam redimeret plena abrogatione
Sanctionis Pragmaticæ, quæ diu in Ro-
mana Curia Ministrorum, si forte Cano-
num præscripta transgredierentur, licen-
tiam refrænabat. (*) §. LXXVII.

(*) *Quam longe alia fuerint Papæ Regisque
consilia*

Sæcul. XVI.
A. C. 1515

§. LXXVII.

*Congressus Papæ & Regis
Bononiæ.*

*Paris: de
Graffis t. 4.
p. 125. 141.
Bemb. l. II.
ep. 9.
Raynald. hoc
ann. n. 24. 29
30. & 35.
Bzov. in an-
nal. hoc ann.*

Seligitur ergo pro congressus loco Bono-
nia, tantoque Regem salutandi desi-
derio ferebatur Pontifex, ut ultra dimi-
diam itineris partem citius illuc venire
sponderet, ac re ipsa prior die octava De-
cembris urbem ingressus est, Rege pri-
mum biduo post adventante, cui obviam
ibant Parmam usque quatuor Nobilio-
res Curia Romanæ Prælati; eundem
vero Reggii excipiebant duo Cardinales,
nimirum Nicolaus Fliscus, & Julius Me-
dicæus, qui postea Clemens VII. Papa re-
nunciatus est. Hi tanquam Legati ad-
venientem Regem salutaturi, usque ad
Alenzæ fluvii oram, quæ tum Medio-
lanensem a Pontificia ditione segregabat,
processerunt. Altera die Papa Regem,
postquam Bononiam ingressus esset, in Pa-
trum Senatu excepit, eumque honoribus
regiæ Majestati debitis, veneratus est:
Franciscus quoque Leoni obedientiam
detulit pro more Christianorum Princi-
pum

*filia in expetendo hoc congressu, perspicui pot-
est apud Raynaldum Odoricum ad hunc annum
num. 26. & Bzovium num. 2. col. 3. fol. 241.*

pum, qui sub primis imperii sui auspiciis Pontifici velut supremo Christi in terris Vicario obsequium suum profiteri solent. Post hæc Antonius de Pratis in genua provolatus nomine Regis verba fecit, quæ omnia Franciscus in pedes erectus, ac capite testus sibi probari, humerorum ac capitis inclinatione indicabat. Die decima tertia Decembris Sanctæ Luciae sacra summus Pontifex rem divinam solemni ritu peregit, cui Rex interfuit, ac celebranti pro lavandis manibus aquam affudit.

Sæcul. XVI.
A.C. 1515.

§. LXXVIII.

Adrianus Gouffier Constantiæ Episcopus a Papa Cardinalis creatus.

Postera die Pontifex Adrianum Gouffier Boissum Cardinalium collegio adscripsit. Is tum Constantiensi Ecclesiæ in Normannia præfuit; inde ad Albiensem Episcopatum promotus in Galliis Legati Apostolici munus obiit. Fratrem habuit Arturum Gouffier, magnum Franciæ Magistrum, Regique Francisco inter amicos carissimum.

Ciacon. in vit.
Pontif. p. 344
Frizon. in
Gall. purp.
Aubery hist.
des Cardin.
Panvin. de
Rom. Pontif.

§. LXXIX.

Sæc. XVI.
A.C. 1515.

§. LXXIX.

*Volsæus Eboracensis Archiepiscopus
itidem Cardinalis.*

*Ciacon ib.
Polyd Virg.
in Henric.
VIII. l. 27.
Ughell. in
addit. ad
Ciacon.
Godev. n. de
Arch. Ebor.
Raynal. ann.
1515. n. 18.*

Integrum trimestre præcesserat, ex quo Leo Papa die decima Septembris eadem dignitate decorabat Thomam Volsæum Eboracensem Archiepiscopum, ac supremum Regis Angliæ Ministrum. Is Tornaco in potestatem Henrici VIII. redacto ejusdem urbis Episcopatum ex Regis donatione accepit, quem ut dimitteret Volsæus, Franciscus Galliarum Rex eidem spondit, se illi purpuram Romæ procuraturum. Volsæus hujus dignitatis percupidus erat, spemque sibi amplissimam fecerat, quod pari felicitate, qua Brambiggio in Eboracensi Archiepiscopatu, itidem in Cardinalatu eidem successurus esset; quinimo Cornetum Cardinalem Apostolicum in Anglia nuncium, ut ipsius nomine hunc honoris gradum sibi a Papa conferri urgeret, sollicitabat. Verum Cornetus adeo non ambitiosis Volsæi votis cessit, ut etiam eidem plurimum officeret. Hac ergo de causa Volsæus ira inflammatus, Polydorum Virgilium turri includi jussit, non alio ex capite, quam quod illum Cornetus ad colligenda pro Pontifice in Angliæ regno subsidia deputasset. Solido anno Polydorus

dorus in Turri captus hærebat, inde non-
 nisi ad Papæ ac Julii Medicæi Cardina-
 lis preces liberatus, quapropter continuo
 indignationis sensus Polydori animo al-
 tius insedit, nec inde mirum, quod in sua
 Angliæ Historia Volsæum acriori cala-
 mo perstrinxerit. Ceterum hic Vir erat
 ultra modum ambitione tumens, & quam-
 vis accepto purpuræ sibi concessæ nun-
 cio animi sui lætitiâ liberalius effun-
 deret, hancque dignitatem nulli magis
 quam Francisco I. Galliarum Regi debe-
 ret, nihilominus accepti beneficii adeo
 immemor erat, ut etiam Angliæ Regem
 Francisco infensum reddere, toto studio
 conaretur.

Sæc. XVI.
 A.C. 1515.

§. LXXX.

*Negotia inter Papam & Regem
 Bononiæ agitata.*

Integro triduo Galliarum Rex Bononiæ
 cum summo Pontifice conferebat; res
 autem, quarum causa congressus fiebat,
 primo spectabant mutui inter se foederis
 confirmationem, ubi Papa pollicebatur,
 se Gallorum copiis non modo transitum
 per ditionem Ecclesiasticam concessurum,
 sed etiam omnem belli apparatus, nec-
 non necessariam Gallis annonam suppe-
 ditaturum, eoquod sub idem tempus bel-
 li societas cum Rege Catholico inita ex-
 Hist. Eccles. Tom. XXXIII. H spi-

Sæcul. XVI. spiraret. Postea Rex Mutinam & Reg-
A.C. 1515. gium, urbes a Julio II. Ferrariæ Duci e-
 reptas eidem restitui petiit; id tamen ad-
 modum grave accidebat Pontifici; tan-
 dem vero assensit, ea sub lege, ut ab eo-
 dem Duce expensæ, ac quadraginta au-
 reorum millia, quæ ejus Prædecessor Cæ-
 sari, emptis ab eo ambabus hisce urbi-
 bus numerasset, refunderentur. Minus
 expeditum erat Urbinatis Ducis negotium;
 quippe Dux ille, cum Sedi Apostolicæ
 beneficiario nomine obstrictus esset, in
 exercitu, cui Julianus Medicæus præerat,
 præliari tenebatur, cum autem Julianus
 defunctus, ac Laurentius Medicæus
 ejus Nepos subrogatus esset, Urbinatis
 Dux in exercitu, cui paulo ante sub Julio
 imperia dabat, jam ea a Juvene vix o-
 ctodecim annos nato accipere recusabat.
 Præterea idem Dux Francisco I. signifi-
 cabat, quod unice singulari, quo Fran-
 ciam prosequeretur, affectu impulsus co-
 piis adversus Gallos decertantibus sese
 jungere renuisset. Quinimo non deerant,
 qui ut majorem Duci crearent invidiam,
 divulgabant, quod Galliarum Regi auctor
 fuisset, ut confecto Marinianensi prælio
 Florentinæ urbi exercitum admoveret,
 eo quod cives abs dubio portas ultro aper-
 turi essent.

Guic. l. 15.
Belcarus
l. 15.

§. LXXXI.

§. LXXXI.

Venia Duci a Pontifice negata.

Sæcul. XVI.

A. C. 1515.

~~Raynald. ad~~

Raynald. ad

ann. 1516.

n. 81.

Guicci. l. 12.

Jamjam summus Pontifex adversus Urbina-
natis Ducem Judicii acta instruere cœ-
pit, cum vero Rex illius patrocinium in
se susciperet, Papa eidem respondit,
hunc esse rebellem, proin promeritæ se-
veritatis exemplum fore edendum: Rege
autem impensius urgente, ne Fiduciario
ejus clienti molestia inferretur, Papa ob-
firmato magis animo sua jura defende-
bat, nec ullum hac super re certum da-
bat responsum: quapropter Regi nil re-
liquum erat, quam ut Leonis promisso
inniteretur, quo hic Duci veniam dan-
dam esse spondit, quamprimum pro suis
in Papam injuriis satis esset facturus. At-
tamen ea potissimum ex causa Leo flecti
nescius erat, quod Urbinatis Principatus
augendis Domus Medicææ rebus percom-
modus accideret; Etruriæ enim confinis
cum esset, si jam Florentinæ ditioni
jungeretur, imperii sui fines facile a ma-
ri Jonio usque ad mare Adriaticum pro-
tenderet; ejusmodi ergo Principatum
aucupandi occasio, quantumvis levis, nul-
latenus negligenda censebatur; quam ob
rem Urbinatis Ducis crimina plus justo
augebantur, prævalente eum deturbandi
aviditate. (*)

H 2

§. LXXXII.

(*) Ruverum Urbinatis Ducatu justas spo-
liandi

Sæcul. XVI.
A.C. 1515.

§. LXXXII.

De rebus Regni Neapolitani, & de Venetorum pace cum Cæsare.

His ita compositis duo alia Bononiæ agitantur negotia, quorum primum erat Neapolitani Regni invasio, alterum vero pax Cæsarem inter & Venetos facienda: Probe enim prospexerat Pontifex, quod Galliarum Rex occupati Mediolanensis Ducatus terminis felicitati suæ metam nullatenus positurus, sed potius superatis demum alpiibus victricia arma in interiora etiam Neapolitani Regni illaturus esset, ipsa expeditionis facilitate tunc eum alliciente; cum enim Cardonius ad reparandas debilitati exercitus sui vires & fides & pecuniæ deficerent, sola Regis præsentia ad populos in fidem accipiendos deesse videbatur: unde ad Regni hujus possessionem Hispanis conservandam omnino expedire censebat Pontifex, ut Galliarum Regem ab hac expeditione revocaret, eamque alia occasione utilius suscipiendam fore, eidem persuaderet. Valuit quoque successus; cum enim Rex eo tempore ad hanc belli molem viribus impar esset, facile illum induxit Pontifex, ut Regni expugnationem usque ad

liandi causas recenset præter alios Raynaldus Odoricus l. cit. & Bzovius ad ann. 1516. num. 22.

ad obitum Regis Catholici differret. Sæcul. XVI.
Haud diu, inquit Leo, Hispaniarum A.C. 1515.

Rex vita superstes erit, ætas jam prope ex-
acta, adversaque ejus valetudo proximam
mortem comminantur. His permotus Rex
 arma suspendere decrevit. Agebat insu-
 per Franciscus cum Pontifice de pace
 Cæsarem inter & Venetos concilianda,
 qua in re utriusque sententia eo abibat,
 ut Ægidius Augustinianorum Magister ge-
 neralis ad Maximilianum Cæsarem able-
 garetur, qui pacem cum Venetis redin-
 tegraret, simulque Imperatorem horta-
 retur, ut Brixiam & Veronam Venetis
 accepta ab iis certa auri summa restitue-
 ret, eo quod adversus Reipublicæ poten-
 tiam ambas urbes tueri haud valeret,
 maxime, ubi Galli occupata Mediolanen-
 si ditione Venetis juncti essent.

§. LXXXIII.

Papa a Rege abolitionem Pragmaticæ
Sanctionis postulans.

Non nisi pragmaticæ Sanctionis, quam
 Papa omnino abolendam postulabat,
 negotium supererat. Ea ab initio haud
 alio ex fine condebatur, quam ut vetus
 Ecclesiæ Gallicanæ disciplina ex primis
 Conciliis hausta in sua firmitate persiste-
 ret; verum Romana Curia, postquam
 antiquis Canonibus decreta Pontificum

Sæcul. XVI.
A.C. 1515.

subrogaverat, Papæ jurisdictionem ar-
ctioribus limitibus in Gallia circumscribi,
ægerrime ferebat, cum tamen eam in potif-
ficis Europæ Regnis supremam haberet;
unde pragmaticam detestabatur Sanctio-
nem, velut opus tenebrarum nonnisi ad
deprimendam Pontificiæ potestatis am-
plitudinem tempore schismatis conflatum,
hanc ob rem Pius II. sub Ludovico XI.;
Alexander VI. sub Carolo VIII.; & Ju-
lius II. regnante Ludovico XII. pro ab-
roganda ejusmodi Sanctione extremos
adhibuere conatus: Hucusque tamen
vana erant eorum molimina, eoquod
fortuna Gallis fuisset propitia. Ast Fran-
cisco I. ea erat animi imbecillitas, ut
Papæ votis cederet, immoderato expu-
gnatus desiderio, quo ad regni sui Epi-
scopatus nominandi potestatem recupe-
rare anhellabat, quam omnes primæ, ac
non pauci secundæ stirpis Prædecessores
sui olim possidebant.

§. LXXXIV.

*Cancellarius a Rege deputatus abro-
gandæ Sanctioni Pragma-
ticæ favens.*

Igitur Rex Parisios redire percupidus,
totius negotii curam Prato suo Can-
cellario demandavit. Huic ea infedit opi-
nio, quod abrogata Sanctione pragma-
tica

tica Concordatum erigendum esset, quo Sæcul. XVI.
A C. 1515.
 Papa Galliarum Regi ad Franciæ, ac
 Delphinatus Beneficia jus nominandi de-
 nuo adstrueret: Rex vero Pontifici
 concederet Annatas, quæ non juxta ve-
 terem, sed secundum veram, & novam
 æstimationem ex amplissimis hisce Bene-
 ficiis perciperentur. Hac sententia Can-
 cellarius aut rerum ignorantiam, aut ani-
 mum quæstus cupidine sopitum prode-
 bat, unde sibi omnium recte sentientium
 invidiam accersivit, præcipue vero Re-
 giorum Procerum, qui tanti momenti ne-
 gotium agitari ægerrime ferebant. Ast
 Prætor insuperhabitis ceterorum quere-
 lis Regis sui mandata exequi curabat;
 quocirca cum Anconitano, ac SS. qua-
 tuor Coronatorum Cardinalibus, quos
 Papa suo nomine deputabat, rem per-
 tractare cæpit.

§. LXXXV.

*Galliarum Rex Bononia Mediolanum
reversus.*

Ceterum Bononiense colloquium cum
 magna non modo Regis, sed & Pon-
 tificis satisfactione solutum videbatur;
 Leo etiam Francisco Regi auream, gem-
 misque ad quindecim ducatorum millia
 pretiosis ornatam crucem dono dedit, cui
 inclusa erat portio sanctissimi Ligni Cru-
 cis

Sæcul. XVI. cis Dominicæ, quæ magnitudine nucem
A.C. 1515 avellanam æquabat. Rex accepto mu-
 nere die decima quinta Decembris Bo-
 nonia discedens Mediolanum rediit.

§. LXXXVI.

Galliarum Regis fœdus cum Helvetiis.

Primo equidem Rex Lutetiam Parisio-
 rum contendere decreverat, muta-
 vit tamen consilium, eoquod pristinum
 cum Helvetiis fœdus renovare, necessa-
 rium fore existimaret. Ergo mutuxæ so-
 cietatis pacta cum illis firmat, iis omni-
 no legibus, quæ ante Marinianense præ-
 lium ultro citroque propositæ, imo & ac-
 ceptatæ fuerant; quamvis ex tredecim
 Pagis quinque ejusmodi fœderi subscri-
 bere recusassent, eoquod Mediolanensis
 Status urbes, quas ab anno Domini mil-
 lesimo quingentesimo duodecimo occu-
 paverant, ex fœderis hujus præscripto
 reddere debuissent: ceteri vero octo Can-
 tones huic societati nomen dederunt,
 qua cautum erat. I. Rex Helvetiis sex-
 centa aureorum millia ipsis promissa infra
 trimestre numeraret, veteres quoque
 pensiones confirmaret. II. Helvetii Gal-
 liarum Regi militum suppetias ad defen-
 sionem & offensionem adversus quoscun-
 que, Pontifice tamen, Cæsare, & Im-
 perio exceptis, mitterent. III. Valles ad
 Medio-

Raynald. ad
 ann. 1516.
 num. 76.
 Et seq.

Mediolanensem Principatum spectantes Sæcul. XVI.
 restituerent. IV. Non tenerentur Helveti A.C. 1515.
 tii adversus populares suos arma sumere,
 si forte Mediolanensis ditionis oppida,
 quæ tenent, infestis armis invaderentur.
 Foedere ita firmato, Rex per Alpes in
 Gallias reversus est.

§. LXXXVII.

*Congressus Principum Viennæ in
Austria.*

Necdum Bononiæ congressus incæpe- Exstat. t. 3.
 rat, cum jam alius Viennæ in Au- rerum Germ.
 stria admodum celebris mense Julio ha- edit. Freher.
 retur. Convenerant ibi Maximilianus Cæ- Du Brav.
 sar, Wladislaus Bohemiæ ac Hungariæ rer. Bohem.
 Rex, Sigismundus Rex Polonorum illius l. 12.
 frater, atque Ludovicus ejusdem Wla- Lambuc. in
 dislai frater natu minor. Aderant quo- appen. ad
 que Cardinales Gurcensis, & Strigonien- Bonfin.
 sis, Episcopus Feltrensis, Apostolicus Sigism. Va-
 Leonis Papæ Nuncius, Hispaniæ ac An- stor in Frag.
 gliæ Regum Legati, aliique innumeri Istua. hist.
 Prælati, Principes, ac Viri nobiles ex Hung l. 5.
 universa Germania, Hungaria, Polonia, Marian. lib.
 aliisque Regnis ac Provinciis vicinis. A- 30. n. 120.
 ctum in hoc conventu præcipue de pace
 per connubii foedera inter hosce Princi-
 pes concilianda: Proponebantur enim nu-
 ptia Ludovici junioris Regis cum Maria
 Cæsaris Nepte, necnon connubium Ca-

Sæcul. XVI. A.C. 1515. roli Archiducis cum Anna prædicti Ludovici Sorore, qua animorum conjunctione antiqua sanctio de successione Austriacæ Domus in Regno Hungarico & Bohemico securior redderetur, si mascula Wladislai progenies extingueretur. Actum insuper præter plura alia de bello contra Turcas suscipiendo, ac de Legatis ea de re ad Senatum Venetum mittendis, necnon de pace inter Moscovitas & Polonos honestis conditionibus componenda; denique de Teutonicis Equitibus in Prussia ad Polonorum Regnum reducendis.

§. LXXXVIII.

Sinderovia ab Hungaris obsessa.

*Chalcondyl.
hist. Turca.
l. 13. n. 20.*

Hoc tantorum Principum conventu Selimus Turcarum Imperator vehementer terrebatur, eo potissimum nomine, quod rumor esset, illos arma contra ipsum parare, ubi vero per exploratores comperit, nihil præter magnificas orationes, sumptuosa convivia, varios ludos, ac inania colloquia instituta fuisse, vano solutus metu, arma in Orientem vertere constituit. Cingebatur tamen hoc anno ab Hungaris Sinderovia, quæ Serviciæ urbs est Danubio adjacens, atque ex ea parte, quæ Orientem spectat, a Belgrado seu Alba Græca septimo

mo lapide distans. Huic præerat Alisbe-
 gus Jachizæ Bassæ Filius: obsidionem ve-
 ro illius moderabatur Stephanus Batorii
 Filius. Selimus, qui tunc in Asia Kema-
 cum cingebat, ab Alisbego rem edoctus,
 confestim eidem negotium dedit, ut ad
 omnes circumvicinas Provincias, eorum-
 que Governatores perscriberet, juberet-
 que, ut simul congregati nulla mora Sin-
 derovianæ urbi suppetias venirent. Jam-
 jam Hungari erectis aggeribus, tormen-
 tisque undique locatis mœnia adeo con-
 tinua explosione nudabant, ut de urbis
 expugnatione vix non certi essent, cum
 ecce! præter expectationem Turcæ tan-
 to numero advolant, ut Hungari horum
 adventu territi, metuque ad ipsum exer-
 citum extenso unaomnes fuga salutis suæ
 consulere intenti essent. Fugitivis instant
 Turcæ, nonnullos capiunt, eosque in
 vincula abripiunt. Selimus victoriæ nun-
 cium cum ingenti lætitia excepit, atque
 in grati animi signum Janusio Bassæ man-
 data dedit, ut Bosniam ferro flamma-
 que vastaret.

Sæcul. XVI.
 A.C. 1515.

§. LXXXIX.

*Albuquercii Indiarum Proregis
 obitus.*

Funestabatur hic annus fatali obitu duo-
 rum valde insignium hujus temporis
 Heroum

*Marian. lib.
 30. n. 123.*

Sæcul. XVI.
A.C. 1515.

Joan. de
Barros.
Maffe.
Marmol.
Vascellos.
Spon. ad an.
1515. n. 15.

Heroum ex natione Hispanica, horum primus erat Alphonfus Albuquerque Lusitanus Indiarum Prorex, alter vero Ferdinandus Consalvus, qui vulgo *magnus Capitaneus* cognominabatur. Albuquerque, cum Ormutil Coronæ Lusitanæ negotia procuraret, longa infirmitate ex profluvio ventris extenuatus, Goam navigare constituit; cum vero in itinere nuncium de Lopesii Suarii sui in imperio successoris adventu accepisset, tanta inde animi perturbatione corripiebatur, ut dolori suo imperare, planctumque reprimere haud ultra valeret, quæ de causa morbi vis plurimum invalescebat minori in horas sanitatis spe: Igitur Goæ proximus accersiri jussit Presbyterum, cui erat solitus conscientiae vulnera detegere, ac cum eo rebus omnibus communicatis, poenitentiaque & S. Oleo ex ritu Christiano expiatus antelucano tempore piissime efflavit animam. Uxorem nunquam habuit, unicum tamen, quem ex ancilla Inda susceperat, filium reliquit, ac de eo sollicitus ante mortem hæc verba ad Regem perscripsit: *Filium habeo unicum, eum tua benignitate complectere, precor, paternis meritis ea gratia esto.* Rex Lusitanæ hunc Filium mutato, quod a prima ætate acceperat, Blasii nomine Alphonsum appellari voluit, atque in Patris memoriam, prædia, & vecti-

vestigalia dedit ampla, ac splendorum ei-
dem nuptias conciliavit. Alphonfus ejus
Pater Goæ sepultus est in magnifico quo-
dam sacello, quod ipse in honorem B.
V. M. construxerat.

§. XC.

Ferdinandi Consalvi mors.

Alter, quem mors Hispanis eripuerat,
erat Consalvus. Is cum Loxæ vitam
suam in præcipiti esse sentiret, Grana-
tam in lectica deportari voluit, spe con-
cepta, mutato aere morbi vim remissu-
ram. Ast nihil ea tunc diligentia profe-
ctum; paucis enim post ejus adventum
elapsis diebus secunda Decembris die anno
millesimo quingentesimo decimo quinto
vividus ereptus est, annos natus sexaginta
duos. Non nisi Filias reliquit, ac inter
eas natu majorem nomine Elviram to-
tius paternæ substantiæ hæredem. De-
functo Ferdinandus Rex in universo Re-
gno honores in Hispania non nisi Regibus
fieri consuetos exhiberi jussit. Laudes
ejus lugubres decantans Petrus Angle-
rius Mediolanensis: *Væ! inquit, ti-
bi! vœ Hispaniæ! vita fundus est Consal-
vus Magnus Imperator jure merito appella-
tus, qui nomen tuum primus hac tempestate
supra astra locavit, tuque o Hispania eo
alumno famam æternam consecuta es.*

§. XCI.

Sæcul. XVI.
A.C. 1515.

*Marian. lib. 30. n. 132.
Guicci. l. 12.
Petr. de Ang. epist. 557.
De Thou hist. lib. 1.
Brantom. vie des Capit. Vie du Card. Ximen. t. 2. l. 5. p. 299.*

Sæcul. XVI.
A.C. 1515.

§. XCI.

Ordinum Castellæ comitia Burgis a Rege Catholico celebrata.

Calatazud.

*Marian. lib.
20. n. 116.*

Interea Rex Catholicus sacræ Hebdomadæ dies Majoradæ transigebat, Castellæ Ordines Burgis, Arragonenses vero Bilbili-novæ congregaturus. Præmiserat in Arragoniam Reginam Conjugem suam, quæ ejus nomine comitiis præesset, ipse autem prompte Burgos contendit, spe concepta, se ad augendas exercitus sui vires, necnon ad reparanda confinium munimenta ingentem pecuniarum summam impetraturum. Nec sua eum spes fefellit; nam rerum statu Castellanis exposito, suumque ærarium exhaustum esse questus, quadringenta aureorum millia obtinuit. In iisdem etiam comitiis Castellanae coronæ Regnum Navarræ adjunxit, quod antehac Arragoniæ Regno semper aggregatum erat: Id vero consentiente Germana Regina ejus conjuge factum fuisse, haud temere creditur; ipsa enim, cum prole careret, tertio post anno juri suo in Cæsar-Augustanam ditionem cessit, illudque in Carolum Austriacum Castellæ & Arragoniæ Regem transtulit.

§. XCII.

§. XCII.

Sæcul. XVI.
A.C. 1515.*Subsidium ab Arragonensibus Ferdinando denegatum.*

Ceterum Arragonenses Castellanis obsequendi studio minime pares erant; hi enim subsidium, quod Rex petebat, dare recusabant, nisi Proceribus vasallis Regem appellationis via interpellandi libertas auferretur, tantaque fuit illorum pertinacia, ut nullo unquam pacto cederent. Ferdinandus de rebus in Arragonia gestis certior factus, cum Burgis gravi premeretur valetudine, Cancellarium ad se venire iussit, qui vix Arandam ad Durii ripam, ubi Rex agebat, delatus, confestim in æde sua custodiæ dabatur, captusque ad Salamancæ arcem abducebatur: nihilominus quamvis ipsemet Rex Bilbilim - novam unacum Ferdinando Nepotæ suo proficisceretur, ut Proceres ad obsequium revocaret, incassum tamen arrepto itinere, nec blanditiis, nec minis Arragonenses flectere valuit, utpote quos Cancellarii sui captivitas usque adeo exacerbabat, ut privilegium, quod ipsis summopere cordi erat, suppressi nequam permitterent.

§. XCIII.

Sæcul. XVI.
A. C. 1515.

§. XCIII.

Rex Catholicus Madritum reversus.

Accedente itineris labore, ac non mediocri animi perturbatione haud parum adversa Regis Catholici valetudo ingravescibat, nihilominus autumnoprope exacto iter aggredi, ac Madritum re infecta redire compellebatur, ad varia bella, quæ ipsi impendebant, suppetias ab Arragonensibus obtinere desperans. Regina quoque Deputatis abire iussis, Ilerdam contendit, ibidem Cataloniae comitiis interfutura: Ferdinandus autem Madrito Placentiam, inde Hispalim secessit, clementiori aura hyemis rigorem temperaturus: cum vero ad morbi ejus vehementiam indies nova fieret accessio, Carolus Archidux de periculo admonetur, eidemque nunciatur, Ferdinandum juniorem ejus fratrem Avo acceptissimum esse, timendumque, ne præponderante illius affectu Regnorum, quæ ipsius essent, successione frustraretur, discrimini igitur promptis obviandum esse mediis. His monitis permotus Flandriæ Senatus omnino expedire censebat, ut nulla mora celeberrimus Adrianus Ultrajectinus Lovaniensis Decanus, ac adolescentis Principis Moderator in Hispaniam ablegaretur: Cum vero Ferdinandi aliunde

aliunde suspiciosi Principis diffidentiam Sæcul. XVI. A. C. 1515.
 caute prævertere oporteret, pro hujus Legationis causa obtendebantur nuptiæ inter Archiducem & Renatam de Francia Ludovici XII. Filiam conciliandæ: Secreto tamen instruebatur Legatus, ut sedulo Hispanorum Procerum consilia exploraret, ac de Regis valetudine nuncium mitteret, ipse vero, si Regem mori contingeret, illico Regni possessionem adiret.

§. XCIV.

Lovaniensis Decanus in Hispanicæ aula.

Ergo Adrianus ineunte Mense Decem-
 bri ad Ferdinandi Regiam delatus Anton. de Vera in vita Caroli p. 14. in 4.
 summis honoribus excipitur, cum verorum gerendarum dexteritate non polle-
 ret, Legationis suæ arcana haud diu dissimulare poterat: Cognita igitur vera adventus sui causa, Rex illum Guadalupam ad ædes Monachorum S. Hieronymi secedere iussit, quem aliquamdiu ibi moratum Ferdinandus sollicitabat, quatenus Archiducem induceret, ut Cervium suum Governatorem dimitteret. Ad hoc suam operam pollicebatur Decanus, spe fretus, hanc unicam sibi restare occasionem, qua Carolum adolescentem Principem in Avi sui gratiam reducere posset; ut ergo valeret successus,
Hist. Ecclesiast. Tom. XXXIII. I ambo

Sæcul. XV.
A.C. 1515.

ambo collatis consiliis adlaborabant, quin imo Rex Catholicus hac super re instrumentum confici postulabat, cui dudum quidem reluctabatur Decanus, tandem vero annuit, unde pactum utrinque firmatum est. Porro Chiverius consilia, quæ agitabantur, edoctus, Regemque Catholicum utpote hydropisi laborantem haud diu vita superstitem fore persuasus, Archiduci exposuit, quod omnes temporum moræ pretiosæ forent, ac prompta adhibenda remedia, ut hæreditatem, quæ ad ipsum spectaret, sibi certam redderet.

§. XCV.

Archidux Gallorum auxilium sibi certum reddere sollicitus,

Cum vero Archidux absque Gallorum ope hoc suum consilium ad exitum deducere desperaret, hanc in rem Henricum de Nassovia eo ablegavit, ac triplici mandato instruxit, primo enim proponeret Archiducis nuptias cum Renata de Francia, postea Navarræ restitutionem, ac denique subsidia, quæ petebantur, urgeret. Nullius ferme molis erat prospera hujus Legationis executio; quippe Franciscus Galliarum Rex dotis nomine sexies centena aureorum millia Renatæ pollicebatur, ratumque habebat,

bat, quod Ferdinandus regno ad dies vitæ potiretur, denique etiam Archiduci opem ferre spondebat: igitur foedus utrinque firmatum est. Ast Rex Catholicus re comperta testamentum condidit, quo Ferdinandum Nepotem suum Monarchiæ Castellaniæ necnon Navarræ & Arragoniæ Regnorum, quæ eidem adjunctæ fuere, hæredem dixit, perinde acsi liberam de iis disponendi facultatem habuisset, excluso Carolo natu majori, quem Belgio ac maternæ Aviæ suæ successione auctum aliunde sat potentem esse affirmabat: Cum autem exequendis hisce Ferdinandi consiliis unice obstaret Cervius, Rex nil intentatum reliquit, ut hunc submoveret; ast omnes ejus conatus in irritum cadebant, nequicquam adhibitis etiam Henrici VIII. Angliæ Regis sollicitationibus, qui misso ad Archiducem Legato eundem, ut Cervium abire juberet, toto studio urgebat.

Sæcul. XVI.
A.C. 1516.

§. XCVI.

Muliercula quædam a Rege de valetudine sua in consilium adhibita.

Interea cum tam morbi vis, quam curarum inquietudo ac animi perturbationes indies crescerent, Rex vix non cum morte luctabatur, nihilominus, cum potius

Petr. de Angl. l. 15. ep. 485.

Sæcul. XVI.
A.C. 1516.

tius æternæ salutis suæ negotiis minime deesse debuisset, de sanitate sua anxius ex quadam Hispana muliercula, quæ vulgo *Beata de Albucella* vocabatur, residuum vitæ suæ cursum explorari iussit. Hæc doctissimos etiam Viros decipere solita, ex Regis confidentia magnam sibi conciliari famam arbitrabatur, unde velut divino spiritu afflata eidem non modo longævus vitæ dies, sed & uberrimos victoriarum fructus prælagiebat. Ast Dei providentia ementita *Beata* vaticinia pudore suffudit.

Ferdinandus enim Madrigalegio, quæ domus erat prope castra Julia ad iucunditatem constructa, reversurus, tam vehementi morbi accessione opprimebatur, ut Medici eidem haud dubitanter exponerent, de ejus salute conclamatum esse.

§. XCVII.

Resciso priori testamento Carolus hæres scriptus.

Ferdinandus accepto mortis nuncio testamenti tabulas, quarum nuper meminimus, rescidit; Laurentius enim Galiaez de Cervajalo Doctor, Zapata Licentiatus, Franciscus de Vargas ærarii Præfectus, omnes tres Regii Senatus præcipui viri prius, quod Rex condiderat, testamentum tam validis impugnabant

argu-

argumentis, ut Ferdinandus eorum con-
 filiis acquiescens, illius auctographum
 coram se comburi juberet: quamvis e-
 nim Ferdinandum Infantem in paucis
 carum haberet, affectus tamen teneritu-
 dinem superabat ampla Monarchiæ uni-
 versalis spes, quam prior ipse concepit,
 ac primis testamenti sui tabulis omnino
 præpediri intellexit, quapropter Carolo
 Archiduci favere intentus, eundem Ca-
 stellæ atque Arragoniæ, omniumque
 regnorum eidem aggregatorum hæredem
 scripsit; Ximenium vero Cardinalem,
 quamvis eidem semper infensus esset,
 Rege mortuo, ac quamdiu Joanna Regi-
 na ejus Filia, quæ vulgo *Demens* appel-
 labatur, vita superstes esset, Castellæ re-
 bus præfecit. Eriguntur ergo supremæ hu-
 jus voluntatis tabulæ, ac Ferdinando
 juniori omnis regnum affectandi oppor-
 tunitas præscinditur, ea tamen lege, ut
 illi annua quinquaginta aureorum millia
 ex remotioris Provinciæ Regiis vectiga-
 libus darentur. Equidem Rex eidem
 tres supremos Ordinum Magistratus re-
 linquere meditabatur, obstabant tamen il-
 lius consilarii, hos reditus nullatenus a
 Corona avellendos esse tanto verborum
 pondere exponentes, ut Rex eorum ra-
 tionibus omnino cederet.

Sæcul. XVI.
 A. C. 1516.

Marian. l. 30
 n. 134.

Sæcul. XVI.
A. C. 1516.

§. XCVIII.

Regis Catholici obitus.

*Guicc. l. 12.
Anton. de
Vera in vit.
Carol. V.
p. 14.
Marian. hist.
Hispan. l. 30.
n. 134.*

His ita dispositis Rex humanis negotiis metam posuit: Adrianus vero Lovaniensis Decanus comperto Regis periculo quantocius aulam accessit, cum vero Rex illius adventum minus sibi gratum haberet, eum Guadalupam ad Ferdinandum Principem nulla mora secedere iussit. Decano abeunte, Ferdinandus præteritæ vitæ suæ noxas coram P. Thoma Matiensis Ordinis FF. Prædicatorum, quem a Confessionibus habebat, expiavit. Dein aucto discrimine Germana Regina celeri itinere Ilerda, ubi tum agebat, proficiscitur, ac pridie quam testamentum nuncuparetur, mæsta ad conjugem suum accedit, qui proximo die Mercurii vigesima tertia Anno Domini millesimo quingentesimo decimo sexto prima post mediam noctem hora Sacro Ordinis S. Dominici habitu vestitus placide animam efflavit. (*) Annum agebat ætatis suæ sexagesimum tertium, regni Arragonensis ab obitu Joannis II. Patris sui trigésimum septimum, ac demum Castellani imperii a morte Henrici Isabellæ

(*) In Regis hujus obitu Mariana historia suæ finem imposuit.

bellæ conjugis suæ Fratris vigesimum Sæcul. XVI.
 quartum; ex illa præter Filium, qui abs- A.C. 1516.
 que prole decesserat, ac in venatione e-
 quo delapsus occubuit, reliquit quatuor
 Filias, quarum secundo genita nomine
 Joanna Philippo Austriæ Archiduci nu-
 pserat.

§. XCIX.

*Ximenius Cardinalis Castellæ
 Rector.*

Rege defuncto Hispaniæ Senatus con- Anton. de
 festim Ximeno Cardinali significa- Vera vit.
 bat, ipsum a Ferdinando testamenti ta- Carol. V.
 bulis Castellæ Rectorem, quamdiu Ar- p. 16. Gomes.
 chidux absens esset, renunciatum fuisse; in vit. Xim.
 nulla ergo mora ad muneris sui possessio- l. 6.
 nem accederet. Ea res Cardinalem
 eo magis admiratione suspensum tenuit,
 quo ad declinandam ejusmodi dignita-
 tem solertius nullum non moverat lapi-
 dem. Nihilominus Guadalupam, ubi
 Senatus agebat, contendit, Reginæ vi-
 duæ sua delaturus obsequia.

§. C.

*Contentio Lovaniensis Decani cum
 Ximeno de Regni Procu-
 ratione.*

Alterâ post adventum Ximenii die Lo-
 vaniensis Decanus itidem Guadalu-
 pam

Sæcul. XVI.
A.C. 1516.

pam ingressus est, comitantibus eum potissimam partem Castellæ Proceribus; his ergo præsentibus Regis Catholici testamentum promulgatur. Ximenius, ubi articulum de regni cura sibi demandata percepit, hujus muneris possessionem adire parabat. Obstitit tamen Decanus Lovaniensis, caussatus, se ab Archiduce Castellæ rebus præfectum esse, addiditque, quod Archidux totius Monarchiæ hæres fuisset scriptus, proinde ad eum pertineret Administratorem nominare, donec ipsemet imperii sui habenas moderari posset. Ximenius juri suo insistens contendebat, quod Ferdinando Castellæ procuratio ea duntaxat lege credita fuisset, ut illam Archiduce vigesimum ætatis suæ annum ingresso dimitteret, quo jam jure suo Ferdinandus defunctus esset, ita, ut Carolo Principi nullum jus in Castellæ Regnum fuisset, si ejus Avus vitæ suæ dies longius extraxisset, ex quo Ximenius inferebat, quod nec Procuratio Decano data articulo in testamenti tabulis expresso prævalere posset. Subjunxit demum, Isabellam Reginam morti proximam testamento cavisse, ut alienigenæ a Castellæ Regimine excluderentur. Decanus his rationibus expugnatus cessit, contentus, se administrationis consortem nominari, nulla alia potestate sibi relicta, quam ut
cunctis

cunctis negotiis ad Ximenii sententiam Sæcul. XVI.
 decisis, ille simul cum Cardinale literis A.C. 1516.
 desuper confectis chirographum suum ap-
 poneret, quamvis ceteroquin diversa
 sentiret.

§. CI.

Cardinalis Ximenii administratio.

Interea Archidux Bruxellis Cardinalem Gomes. in
 literis suis honorabat, atque procura- vita Xim. l. 6.
 tionis diploma confici jubebat, quo eum Vid. Ximenii
 tantis venerationis, ac fiduciæ testifica- vitam a Fle-
 tionibus cumulabat, ut majoribus Prin- schier &
 cipum nullus vasallos suos dignari posset, Marfolier
 ipsumque omnium suarum ditionum us- descriptam.
 que ad adventus sui diem Rectorem de-
 claravit, eidemque Lovaniensem Deca-
 num Regiminis socium adjunxit. Quam-
 primum Ximenius muneris sui confirma-
 tionem acceperat, concessam sibi aucto-
 ritatem extollere unice intentus, adeo
 superbe sese efferebat, ut cuncti Proce-
 res in publicas erumperent querelas, ce-
 dere tamen cogebantur, donec indigna-
 tionem suam exercendi opportunam oc-
 casionem nanciscerentur. Compescuit pri-
 mo Ximenius Petri Porto-Carero arrogan-
 tiam, qui sub obtentu diplomatis a Leone
 X. Papa impetrati Magistratum Ordinis S.
 Jacobi sibi conferri postulabat, cum ta-
 men tria illa Magisteria Coronæ Castellanæ

Sæcul. XVI unita Archiduci jam antea successionis
A.C. 1516. jure concessa fuissent. Præterea supremi Consilii Ministros, Aulicosque in officium redegit, & Proceres populum opprimentes omni legum severitate plectendos statuit.

Cum quadam die duos Ferdinandi Principis clientes, quorum fides ipsi suspecta erat, de aula exire jussisset, nonnulli hujus Principis Ministri petulantius ex Cardinale sciscitabantur; unde ipsi tanta esset auctoritatis amplitudo? Ipse quamdam armatorum manum, quæ pro more excubias in ejus Palatio agebat, illis demonstrans, *horum robore sultus*, inquit, *Regis mei jussa exsequendi potestatem exerceo.* His dictis funem Ordinis S. Francisci manu sua versans subjunxit; *hoc solo superbos Regis subditos in officium redigam.* Eodem tempore, decem aut duodecim belli tormenta, quæ a tergo Palatii sui locata erant, explodi jussit, his verbis responsum suum concludens, *Hæc est ultima ratio Regis*, quæ tamen agendi ratio, cum illam exequi æquitas dissuaderet, minus ab eo enunciari debuisset (*).

§. CII.

(*) Cui perspecta est Ximenii Sanctitas atque humilitas tot exemplis comprobata, ejusmodi fabulas mere ex invidia conflatas esse, facile cognoscet.

§. CII.

Sæcul. XVI.
A. C. 1516.

*Ad temperandam ejus auctoritatem
regiminis consortes ab Archi-
duce adjuncti.*

Tandem ipsemet Archidux Ximenii Cardinalis auctoritatem plus æquo prævalere veritus, eidem quemdam Nobilem Flandrum, *La Chau* nomine, adjunxit. Hic inter Caroli Proceres tam auctoritate, quam rerum gerendarum dexteritate Adriano longe superior, perbenigne quidem recipiebatur, nihilo tamen minus mutata est negotiorum facies, quod adhuc Ximenius eadem omnino auctoritate rerum summam moderaretur. Tertius ergo illi aggregabatur Regiminis consors Amerstoffius, ex illustrissima Hollandiæ familia ortus, Vir constantis animi, audax, ac Ximenio Rectori obfistere paratus. Cardinalis hunc non minori benevolentia significatione ac Flandrum excepit, atque ambos velut administrationis suæ socios ad Senatum conduxit; ipse tamen pro summo imperio dominatum tenebat: quocirca Cheurienfis potestatem Ximenii arctioribus limitibus circumscribendi medium Archiduci suggestit, eidem suadens, ut vivente adhuc dum Regina Matre sua, cum illa nec mente sana, nec regimini idonea

nea

Sæcul. XVI
A. C. 1516.

nea esset, Regium Castellæ & Arragoniæ nomen assumeret. Ast Consilium hoc erat periculis plenum, quippe Regni Status id unquam permiffuros vix sperare poterat, ac ex tribus etiam Ordinibus nulli sua singularis deerat oblitandi ratio; verebantur enim Clerici, ne Carolus supremos Magistratus Ordinum S. Jacobi, Alcantaræ, & Calatravæ ad statum profanum reduceret; Nobiles autem dolebant auctoritatem regnante Ferdinando amissam, ac omnem spem sub Joannæ Reginae auspiciis eam recuperandi præcisam; denique pertimescebat populus, ne Archidux non modo nova vestigalia a suo Avo imposta haud tolleret, sed graviora etiam ad ampla, quæ agitaret, consilia feliciter exequenda imponeret. Ergo ad superanda tot obstacula de opportuno cogitandum erat remedio; nec aptius occurrebat, quam ut Cardinalis Ximenii gratia Archiduci conciliaretur.

§. CIII.

*Archidux Castellæ & Arragoniæ Rex
proclamari studiosus.*

Raynald. hoc
ann. n. 43.

Jamjam Carolus eo rem deduxerat, ut a summo Pontifice, ac Cæsare Rex salutaretur; Ambo enim, cum Archiducem de Regis Catholici obitu comiter solarentur,

rentur, regium eidem nomen attribue-
bant: Papa quidem eo consilio, ut Caro-
lus Gallorum progressibus in Italia reprimendis potior esset, Cæsar vero id egit, ut domum suam honoribus atque fortunis augetet.

ſæcul. XVI.
A. C. 1516.

§. CIV.

*Archiducis epistola hac super re ad
Ximenium Cardinalem.*

Verum hanc in rem omnino necessarium erat, ut Regii nominis susceptivitas Ximeni-
voluntas Hispanis quoque probaretur; ingens autem hac in re adhibenda erat dexteritas, ne forte exasperati repulsam darent. Ergo Carolus hac super re Ximenio literas dedit, his verbis conceptas:
„ ad procurandam Castellani atque Aragonensis regni tranquillitatem, & evitenda hostium suorum consilia, summus Pontifex, ac Maximilianus Imperator omnino expedire censuerunt, ut paricum Matre mea auctoritate Regium nomen assumerem, Regisque munus obirem; mihi ergo haud amplius integrum est, quin eorum votis obsequar; curent ergo subditi mei, ne ipsi tantorum Principum totius Europæ spectatiffimorum auctoritatem vilipendere videantur, si recusant eam mihi tribuere dignitatem, quam mihi non
„ modo

Sæcul. XVI
A.C. 1516.

„ modo illi contulerunt, sed etiam, ut
„ assumerem, impensius hortati sunt. „
Hanc epistolam Carolus Ximeno trans-
mitti, ab eoque Regni Ordinibus commu-
nicari voluit, interea vero pro optato suc-
cessu de necessariis providebatur me-
diis. Ximenius, quamvis hac via pote-
statem suam diminui prospiceret, nihi-
lominus fiduciam, quam Archidux in e-
jus præsidio collocaverat, pari obsequen-
di studio demereri sollicitus, cum pro-
priæ suæ auctoritatis neglectu ejusdem
votis respondere satagebat (*).

§. CV.

*Archiducis epistola in Regni comitiis
perlecta.*

Ergo Castellæ Ordines comitia agunt,
ubi Archiducis epistola ad Ximenium
data perlegitur, in qua præter petiti-
onem mox relatam insuper exprimebatur,
quod Archidux animi sui propositum Ca-
stellanis exposuisset, non quidem ob con-
sensus præstandi necessitatem, sed ex fi-
ducia, quod illi ipsius agendi rationem o-
mnino probaturi, Regique suo plenam
subjectionem professuri forent. Hujus
epistolæ

(*) Si Ximenius adeo superbus fuisset, ut
eam depinxit Continuator, certe non tam fa-
cile cessisset.

Secul. XVI.
A.C. 1516.

epistolæ Lectionem excipiebat brevis oratio Ximenii, adeo tamen perplexa, ut ægre, quid sentiret, percipi potuerit. Finito Cardinalis sermone Carvajalus inter Ordinum consiliarios senio spectatissimus verba fecit, ac prolixè admodum in Archiducis laudem præprimis excurrit, tandem vero ita conclusit. *Necessitas Regni, & Reginae imbecillitas Regem expostulant. Si Hispaniarum administrationi Regina Joanna impar, quomodo Carolum ab ea dirigi volumus, ejusque obsequi imperio, quæ mentis suæ compos haud est? Forsan quid insolens, diversumque a Majorum consuetudine Carolus exigit? Hoc jam olim egit Regina Voraca cum Alphonso VII. Raimundi Filio, quæ cum illo Castellæ, Legionisque regnis pari jure imperabat. Nihilominus summus Militiæ Castellanæ Præfectus, & Albæ Dux in diversa abeuntes obtendebant, quod fidem suam Joannæ Reginae obstrinxissent, nec eam violare possent, nec quamdiu viverent, alium Regem venerari vellent. Aliud iniit consilium Villenæ Marchio; affirmabat enim, quod Archiduci consilium dare non adstringerentur, eo quod illud hucusque ab eis non postulasset, interea vero tacendum esse ajebat.*

§. CVI.

Sæcul. XVI.
A.C. 1516.

§. CVI.

*Archidux a Ximenio Castellæ Rex
proclamari iussus.*

Gomes. ib.

Ximenius, cum plurimorum suffragia Archiduci adversari intelligeret, interrupto Senatu hæc dixit: non ad consulendum, sed ad parendum rei jam decisæ evocati estis: aut ergo susceptum Archiducis consilium omnino probandum, aut Regium nomen eidem aufferendum, atque omnino declarandum erit, quod Archidux etiam pro illo temporis articulo, quo ad eum solum regnorum possessio devoluta est, Hispano Regimini ineptus sit; non enim Carolo regium nomen denegari potest, quin Hispanorum honor totius Europæ ludibrio exponatur, nec etiam tanta contumelia affectus in Regem foret acceptandus, quin merito justæ indignationis suæ furor subditis timendus esset. His verbis imperterrita voce prolatis, Ximenius sententias rogandi spacium haud ultra indulsit, sed Petro Correo, quem Madritensi Prætura auxerat, iussa præstolanti negotium dedit, ut Joannam Reginam, & Carolum ejus Filium pari jure Castellæ Reges esse in urbe nunciaret: quo facto, mox clangentibus tubis, ac præconis voce Carolus Rex proclamatus est. Reliquæ

quæ etiam urbes, accepto Regio diploma- Sæcul. XVI.
 mate, ceterarum exemplum prompto ob- A.C. 1516.
 sequio sequebantur. Ordines quoque,
 qui necdum sua ferebant suffragia, Xime-
 nii sententiæ accesserunt, ejusque jussa
 omnino rata habuerunt.

§. CVII.

*Arragonensium Ordines Archiduci
 Regium nomen denegantes.*

Soli Arragonensium Ordines, quibus
 Ferdinandus Alphonsus Cæsarangu-
 stanum Archiepiscopum cum summa Gu-
 bernatoris potestate dederat, regias hasce
 literas haud quaquam acceptarunt, at-
 que Archiducem pro Rege agnoscere
 recusarunt, donec Joanna Regina ejus
 Mater vita excessisset.

§. CVIII.

*Cæsar Mediolani Ducatum occupare
 aggressus.*

Hæc dum in Hispania gerebantur, Ma- *Bomb. l. II.*
 ximilianus Imperator Francisci I. di- *ep. 28.*
 scessum, atque absentiam a Mediolanensi *Guicc. l. 12.*
 Statu in rem suam vertere cogitabat. *Raynald.*
 Acceperat is a Ferdinando Rege Catho- *1516. n. 75. 97*
 lico ante ejus mortem centum & viginti
 nummum aureorum millia, vicissim pol-
 licitus, se primo Vere in Mediolanensium
Hist. Eccles. Tom. XXXIII. K Du-

Sæcul. XVI. Ducatum cum quinquaginta armatorum
A.C. 1516. millibus moturum. Equidem occasione
 ex Ferdinandi obitu prehensa Italix expeditio-
 nem recusare, ac nihilominus transmissas sibi pecunias retinere potuis-
 set, (*) cum enim Franciscus Rex Me-
 diolanum occuparet, suasque vires Ve-
 netis jungeret, in Venetorum Statu ar-
 mis parta tuendi exigua admodum spes
 Cæsari affulgebat, qui aliunde nullum si-
 bi repositum habebat præsidium in sum-
 mi Pontificis auxilio, utpote qui non ita
 pridem cum Gallis foedus pepigerat,
 præterea cum Hispanorum exercitus Nea-
 polin secessisset, haud adeo expeditus fo-
 ret illius reditus; Status enim Ecclesia-
 stici ditioes omnino pertransire deberet.
 Altera ex parte Ferdinandi obitu, mu-
 tataque rerum facie Maximiliani spes pe-
 nitus præcisæ erant; novus enim Ca-
 stellæ Rex adeo non Gallis arma infer-
 re meditabatur, ut potius solidæ cum
 Francia pacis beneficio, in Hispania fo-
 lium suum firmandi spacium nancisci u-
 nice

(*) Reflexio Viro Catholico, qualem se
 Continuator profiterur, parum consona, multo
 magis vero Cæsareæ Majestatis honori profusus
 indigna! ita nempe livoris filia est effrænis
 magna despiciendi libertas, abjectorum vero
 animorum mos est, etiam abjecta de Principi-
 bus, quibus non favent, sentire.

nice intentus esset. Quapropter Cæsar præter morem hoc anno solus belli molem sustinere compellebatur, spe fretus, rebus in Italia a se turbatis, ceteros brevi Principes armorum suorum societatem expetituros.

Sæcul. XVI.
A.C. 1516.

§. CIX.

Cæsar cum exercitu suo in Italia.

Ergo famam sibi conciliaturus, Gallis bellum nunciavit, atque ex quinque illis Pagis, qui foedus cum Francia ini-^{Petr. Justin. l. II.}re recusabant, quindecim Helvetiorum millia conduxit, adjunctis totidem Germanis, ac peditum quinque millibus. His copiis auctus numerosum contraxit exercitum, tantaque celeritate, ac silentio Tridentinas alpes superavit, ut non nisi accepta de ejus in Longobardiam adventu notitia, illius iter innotuerit. Eo tempore Venetos Veronæ ac Brixiae obsidio distentos tenebat; cumque Cæsari nunciatum esset, utriusque urbis præfidiarios ære militari non soluto seditionem moliri, quantocius eo pecunias cum trium millium præsidio transmisit; Lautrecus vero, qui Gallis, Venetisque copiis imperabat, missas a Cæsare pecunias edoctus, confestim in eas involabat, ac prope Ansonam octingentis Germano-
rum

Sæcul. XVI.
A. C. 1516. rum trucidatis ceteros in fugam egit: Maximilianus comperto suorum fato iter accelerandum ratus, jam Mense Martio Veronam pervenit. Veneti ejus adventu obstupefacti toto pedum studio fugam arripiunt: Cæsarei vero trajecto Ollio Cremonæ castra metantur, ac Veronensibus præsidariis per Mincium flumen advectis aucti, nullo ferme obnitente Mediolanum propius accedunt. Attamen diuturnior, quam Cæsar in Asulanæ urbis expugnatione traxerat, mora Venetis se colligendi spacium indulgit, qui interea cunctis sollicitè providebant, ut sese illis decem Helvetiorum millibus jungerent, quos Baro de Alt-sassia ad Gallorum vexilla in octo Pagis, qui foederi accesserant, conscripsit.

§. CX.

Papa contra pacta cum Gallis inita Cæsari favere creditus.

Spond. ann.
1516. n. 4. Ceterum existimant nonnulli, summum Pontificem prospero Cæsaris successu delusum censuisse, quod inita cum Gallis foedera rescindere, sibi integrum foret; Marcum enim Antonium Columnam cum ducentis cataphractis Maximiliano suppetias misit, ac Bibienam Cardinalem selegit, qui velut Legatus Cæsaream suam Majestatem adiret. Nihilominus tamen,

tamen, cum in pactis cum Francia fir- Sæcul. XVI.
 matis quingentos lancearios, ac pro tuen- A.C. 1516.
 do Mediolanensi Ducatu, si invadere-
 tur, tria Helvetiorum millia alere promi-
 sisset, hujus articuli ab Antonio Maria
 Palavicino, quem Borbonii Dux ablega-
 verat, admonitus, non modo illius exe-
 cutionem quantocius spondit, sed etiam
 eidem Duci militum loco certam pe-
 cuniarum summam, qua egebat, suppe-
 didaturum sese obtulit. Id quidem obse-
 quii genus Palavicinus acceptavit; Papa
 vero neutrum effectui dedit.

§. CXI.

*Abdua superata Mediolanum a Cæsare
 obsessum.*

Interea Trivultius cognito Cæsaris ad- Guiccl. lib. 12.
 ventu Cremonensi urbi trecentos Lan-
 cearios, ac peditum tria millia imposuit,
 Abduamque trajecit, ut adventantes
 Helvetios octo millibus haud pauciores
 præstolaretur, ac demum Imperatori cum
 exercitu suo transitum intercluderet. Se-
 cundus Trivultio successus arrisit; quip-
 pe Maximilianus prope Picelonem, cum
 primo hoc flumen superare tentaret, re-
 pulsus est, ac ultra progressus ad lævam
 fluvii oram, perinde ac si Cassiani trajice-
 re vellet, prospero conatu milites suos
 transportare aggrediebatur, sed denuo

Sæcul. XVI transitus illi intercludebatur. Tandem
A.C. 1516. vero moliminis pertinaciam fortuna ita
 superavit, ut Cæsar in loco a castris paulo
 remotiori annem ponte jungeret, ac
 justo numero pedites trajiceret, quibus
 primam aciem adversus Franciæ exerci-
 tum tueretur. Verum Galli nec Medio-
 lanum sese recipere, nec Germanos, ut
 Abduam iterum transmitterent, compelle-
 re solliciti erant; quapropter Maximilianus
 Fecialem Mediolanum misit, qui
 mox urbis claves deferri postularet, ac
 civibus, ni prompta submissione jussa ex-
 querentur, extrema quæque minitarentur.
 Hæ Cæsaris minæ tanto terrore
 cives obruebant, ut illos Borbonii Dux
 hujus Metropolis Præfectus ægre admodum
 in officio contineret, unde protinus
 Trivulcium & Lautrecum accurrere jussit,
 qui etiam cum sexcentis Lanceariis,
 ac circiter septem peditum millibus præ-
 sto aderant; nihilominus quo propius
 Maximilianus Mediolano accesserat, eo
 magis tumultus, terroresque augebantur,
 ac primum cives aliquantulum metu liberabantur,
 ubi Baro de Alt-Sassia Helvetios adduxerat.

§. CXII.

*Helvetii contra Nationis suæ viros arma
 sumere recusantes.*

Interim Helvetiorum adventus utrumque
 exer-

exercitum pari timore replebat : Galli Sæcul. XVI.
A.C. 1516.
quidem paulo ante tam certi auxilii fiducia elati, jam lingua & aqua hærebant, postquam cernebant, quod Helvetii, ut adversus populares suos in Cæsaris exercitu stipendia merentes arma caperent, nullo pacto induci possent : Germani vero pertimescebant, ne Helvetii ideo tam insolita audacia æs militare sibi a Maximiliano numerari postularent, ut hoc obtentu freti contra nationis suæ Viros recens Mediolanum adventantes bellum gerere haud cogerentur. Nec inanis erat Germanorum metus : Helvetiorum enim Tribunus summo mane Maximilianum adhucdum in Lecto jacentem adoritur, ac pecunias verbis adeo indignis postulat, ut Cæsar justæ indignationi imperandi impotens, petulantiam eidem acrius exprobraret, Tribunus vero adeo non culpam suam deprecaretur, ut audacius etiam reponeret, Helvetios florenis, non castigatione indigere, ni ergo quantocius illis debita solverentur stipendia, se ea, quæ Borbonii Dux obtulisset, merituos. Cæsar pecuniis tum destitutus, Helvetiorum vero fidem largiori Gallorum auro corrumpi veritus, seria mente infauftum Ludovici Sfortiæ, qui conjugis suæ Patruus erat, fatum perpendit; hunc enim in simili ferme eventu prope Novarram ab Helvetiis per summam perfidiam

Sæc. XVI.
A.C. 1516.

perfidiam Gallis traditum fuisse noverat. Ergo Tribunum placare satagit, quem tamen, ubi lenitate Cæsaris asperiores fieri cerneret, ad castra reverti iussit, pollicitus, se illuc pomeridiano tempore cum Sedunensi Cardinale iturum, qui etiam suo in Gallos odio constanter inhærens tam opportunam eisdem nocendi occasionem prehendere haud neglexit.

§. CXIII.

*Cæsar metu territus motis castris
secedens.*

Cum vero Helvetiorum Belliduces cætervatim confluerent, Cæsar inde in se conpirationem consulari suspicatus, fuga sibi consulere statuit. Ergo ad Germanorum stationem primo se recepit, nec tamen ibi securitati suæ sat cautum ratus, obsidionem solvere iussit, suumque exercitum ad oram Abduæ conduxit, atque cum Germanorum copiis amæocius superato in Bergamensi ditione castra metatus est, nec metu liber, donec Tridentum pervenisset. Eodem die Helvetii ad Cæsaris exemplum motis castris primo Laudam, demum ad oppidum S. Angeli, quod deprædati sunt, recesserunt, paulo post per Vallim Tellinam in patriam reversi. Exercitus vero aliquamdiu unum adhuc agmen efficiebat,

bat, brevi tamen omnes milites, cum o- ſæcul. XVI.
 ciosi ac sine stipendiis exacte numeratis A. C. 1516.
 perſiſterent, dilabebantur: Germani ve-
 ro penitus a ſignis diſcedebant, nonnullis
 Veronam ſeſe recipientibus, aliis plus-
 quam tribus millibus Gallorum vexilla
 ſequentibus.

§. CXIV.

*Urbinaſis Dux ſua ditione a Papa
 dejectus.*

Eodem tempore Papa, cum violati fœ- Cimarell
 hiſt. d'urbina
 Guicc. l. 12.
 Memoires
 du Bellay l. 24
 deris injuriam minime a Gallis vin-
 dicari cerneret, infra viginti duorum die-
 rum intervallum Urbinaſis Ducem Prin-
 cipatu ſuo deturbavit, Borbonio vero
 Conneſtabili, ne eundem imperio redde-
 re poſſet, in Mediolanenſi ſtatu negotium
 facere ſtudit, in ſuas partes Moro-
 num Cancellarium pertrahens, qui pa-
 triam ſuam exterorum imperio ſubjici
 ægerrime ferebat. Hic juncta Colum-
 nenſium, ac Mediolanenſium exulum o-
 pera conſpirationem conſlavit, quæ tamen
 jam proxime effectui danda a quodam
 Conneſtabilis exploratore detecta fuit.
 Borbonius, qui Papam hujus rei con-
 ſcium fuiſſe compererat, ſuam indignatio-
 nem in Romanam Curiam effundendi li-
 centia, ut ſibi concederetur, Regem exora-
 vit: Ille autem repoſuit, ſumum Pontificem

Sæcul. XVI. clementia ac lenitate ad Gallorum studia
 A.C. 1516. esse revocandum, nullatenus vero fune-
 sta malorum acerbitate exasperandum.

§. CXV.

*Connestabilis Mediolani Præfectura
 se abdicat.*

Connestabilis accepto Regis responso, quantocius Rege præsentem Mediolanensem Præfectura se abdicavit, probe conscius, Gallos brevi Romanæ Curie ministerio hoc Ducatu spoliandos. Igitur Lautrecus callidis artibus, quæ in præfenti tamen rerum vicissitudine prorsus importunæ erant, usus, Mediolani Gubernator a Rege renunciatus est: Romæ autem Laurentius Medicæus solemnibus ritu Urbinatis Ducatus insignibus a Papa ornabatur, Ruyereo Duce inde deturbato, ac Mantuam aufugiente.

§. CXVI.

Joannis Albreti molimina ad recuperandum Navarrae Regnum.

*Gomes. in vi-
 ta Xim. l. 6.*

Brevi Navarrenses Castellanorum dominatum pertæsi erant, atque ipsi Beaumontii, qui Joannem Albretum paulo ante expulerant, jam primi eundem revocabant, illumque de consiliis, quæ ad illum regno restituendum suscepissent, edo-

edocebant; præprimis Connestabilis Fi- Sæcul. XVI;
 lius Albreto nunciabat, viginti armato- A.C. 1516.
 rum millium exercitum in ejus opem præ-
 sto esse, præter illas copias, quas ipse
 Joannes annuente Francisco Rege apud
 Vascones conduxisset. Attamen bellici hu-
 jus apparatus fama haud diu Ferdinan-
 dum Arragonium Neapolis Proregem la-
 tebat, qui protinus totam rei seriem Xi-
 menio perscripsit. Cardinalis veteranæ
 militiæ exercitum contraxit, ejusque im-
 perium Ferdinando Villalvæ detulit, da-
 to eidem negotio, ut Beamtiorum fa-
 ctionem dissiparet, obsessisque Ronceval-
 læviis Joannem Albretum aditu prohibe- Roncevaux.
 ret, indeque redux cunctas munitiores
 Navarræ urbes solo æquaret, excepta
 Pampellone, ubi arcem constitueret, cu-
 jus præsidio Navarrenses in officio con-
 tinerentur.

§. CXVII.

*Joannes profligato ejus exercitu
 vita fundus.*

Hæc Ximenii mandata Albreti, primi-
 que agminis Ducum notitiam peni-
 tus fugiebant; quinimo media etiam
 acies montium angustias a Villalva jam- Gomes in vi-
 ta Xim. l. 6.
 jam occupatas omnino ignorabat; unde
 totus exercitus incauto pede procedens
 in insidias sibi structas incidit, atque a
 laten-

Sæcul. XVI
A.C. 1516.

latentibus Hispanis communi clade deletus est. Sinistro hoc fato Navarræ Rex, cujus ultima acies arcem S. Joannis Pe-
deportuensis cingebat, tanto terrore replebatur, ut, licet oppidum jamjam expugnasset, arcis tamen obsidionem solvere compulsus ad Bearniaë Principatum fugere festinaret. Hoc facto Villalva Ximenii jussis obtemperaturus, confestim quarundam urbium mænia everti præcepit. Joannes vero Albretus adversantis fortunæ injuriam ferendo impar, paulo post fatis cessit, ac septimo post ejus obitum mense illius Conjux vivis erepta fuit, relicto Henrico quatuordecim annorum filio regni Hærede. Mors quoque gloriam ob Navarricam coronam Hispanis servatam Belliduci Villalvæ invidebat; ipse enim exiguo post tempore a convivio, quo eum Navarræ Connestabilis Lerini in suo castro exceperat, recedens, repentina morte ereptus est, propinati venenorum rumore in vulgus sparso.

§. CXVIII.

*Rex Hispaniæ de Joannis Albreti
expeditione apud Galliarum
Regem conquestus.*

Hæc Joannis Albreti molimina permolestè ferebat Carolus Hispaniarum Rex, cumque Franciscum I. consilii partici-

ticipem crederet, Philippum Clivium de Sæcul. XVI.
 Ravesteinio in Franciam ablegabat, qui A.C. 1516.
 de injuria Regi suo illata quereretur, ac
 pristinam, qua hucusque Gallos profe-
 cutus esset, amicitiam conservari postu-
 laret. Eidem quoque Philippo datum est
 negotium, ut belli societatem proponeret,
 hancque in rem de congressu Novioduni
 celebrando ageret.

§. CXIX.

*Colloquium Novioduni inter Gouffie-
 rum, & Cheuriensem habitum.*

Toto capite annuit Gallix Rex, pri- Mem. du
 mumque sui Consilii Ministrum Gouf- Bellai.
 fierum Boisium eo decrevit, ut cum Cheu- Belleforidu
 riensi Toparcha, qui novi Regis Hispani Tillet.
 apud Gallos Legatus erat, conferret. Col- Belcar.
 loquio datum est initium prima Augusti Paul. Jov.
 die, ac mutuxæ consultationes usque ad
 decimam tertiam ejusdem mensis protra-
 hebantur. In illis Gouffierus immoto stu-
 dio urgebat, ut non modo Navarra, sed
 etiam ea Neapolitani Regni portio, quæ
 Ludovicum XII. contigerat, restituere-
 tur; eoquod id pactis cum Nassoviensi
 Comite sancitis Carolus mox post Fer-
 dinandi obitum pollicitus esset. Ad hæc
 Cheuriensis hunc in modum respondit:
 nullo prorsus documento constat, quod
 Navarræ restitutio ab Hispanis rata fue-
 rit

Sæcul. XVI. rit habita; satis enim illis perspectum est, quod Galli hoc regno velut muro inexpugnabili ab incursione in interiora Hispaniæ arceri possint, minus vero Hispaniæ Rex Neapolis restitutioni consensit: ea enim amissa discrimini exposita foret Sicilia, cum tamen ex hoc regno frumentum esset advehendum; frequenter enim in Hispania adversus annus frugibus est; quapropter rem esse differendam censebat, donec Carolus accepta Castellæ & Aragoniæ possessione pro summo Imperio, atque arbitrio negotium decideret.

§. CXX.

Paçta inter Gallici & Hispaniæ Reges.

*Ferron. in
Lud. XII.*

His rationibus sat speciosis cessit Gouffierus, ut vero Francisci I. spem firmaret, quin tamen Caroli auctoritatem in discrimen adduceret, foedus fieri procuravit, quo sancitum, ut I. Pax & foedus inter Franciæ & Hispaniæ Reges ad mutuam defensionem servaretur. II. Gallus Carolo Hispano Ludovicam Regis Christianissimi nonnisi unius anni Filiam in uxorem daret, adjecta dotis nomine ea Neapolitani Regni parte, quæ ex divisione Anno Christi millesimo quingentesimo primo facta Ludovico Regi cesserat. III. Carolus pro hac Principe, quæ in

in aula Franciæ apud Reginam Matrem suam usque ad decimum ætatis annum educaretur, quovis trimestri viginti quinque aureorum millia penderet. IV. Si vero nuptiis nondum completis eam mori contingeret, ex illius sororibus, si quæ adesset, aliquam Carolus sibi desponsaret, nulla autem superstite Renatam de Francia uxoris, quam Franciscus duxerat, sororem sub iisdem pactis conjugio sibi copularet; si autem harum nuptiarum nullæ effectum sortirentur, Neapolitani Regni portio Gallicæ Monarchiæ denuo uniretur. V. Præterea Navarræ Regnum Henrico Joannis Albreti Fillo infra semestre restitueretur, si tamen hæ temporis angustia Carolo haud permetterent, ut intra hoc tempus Castellæ Ordines ad hanc restitutionem inclinare posset, tunc absque violati foederis nota arma pro Navarræ Rege sumere Francisco liceret. His sequens adhuc addebatur articulus, vi cuius cautum, ut Rex, si Cæsar Veronam intra bimestre Venetis reddere vellet, illi pro sumptuum compensatione centum Ducalium nummum millia persolveret: eo autem renuente, Carolus rem ferro decernendi libertatem Imperatori relinqueret. Varillasius alias foederis tabulas recenset iisdem quidem conditionibus conceptas, inter ambos tamen Reges conventum fuisse narrat, ut Navarræ

Sæcul. XVI.
A.C. 1516.

Varill. hist.
Franc. I. t. I.
p. 123.
P. Daniel.
hist. de Franc.
t. 5. p. 422.
Et tom. 7. ult.
edit. p. 388.

varræ

Sæcul. XVI. varræ ac Neapolitanæ portionis restitutio
 A C. 1516. Arbitrorum iudicio relinqueretur. Ve-
 rum hoc foedus commentitium esse cense-
 mus.

Ceterum Carolum, cum hæc condi-
 tiones admodum duræ essent, potius ca-
 lamo quam animo huic foederi accessisse,
 brevi eventus docuit. Nihilominus in
 utroque Regno hæc pacta solemnî pom-
 pa, atque haud vulgaribus lætitiæ signi-
 ficationibus promulgabantur, quin imo,
 ut major adhuc foederi firmitas accede-
 ret, ejusque violationi obviaretur, am-
 bo Reges vicissim sese Ordinum suorum
 insignibus velut immotæ fidei tessera ho-
 norabant, & quidem Franciscus Carolo
 equestre signum S. Michaelis a Ludovico
 XI. erectum, Rex vero Hispaniæ Gallia-
 rum Regi aurei velleris Ordinem dona-
 vit, quem Philippus Bonus Burgundiæ
 Dux ex linea materna Caroli tritavus in-
 stituerat.

§. CXXI.

Negotii de concordatis exitus.

*Pinsson hist.
 pragm. &
 Concord.
 p. 727
 Hist. de la
 Prag. & du
 Concord. par
 Dupui. Pa-
 ris. 652.*

Jam supra meminimus, Galliarum Re-
 gem in Bononiensi congressu summo
 Pontifici supplicasse, ut Pragmaticam
 Sanctionem confirmaret. Verum Leone
 X. hanc propositionem reiiciente, Pratus
 Cancellarius pactorum, quæ *Concordata*
 vocant,

vocant, formulam exhibuit, qua Pragmatica penitus aboleretur. Ipfus huic operi manum admovit, duorum Cardinalium, quos Papa hanc in rem nominabat, opera adjutus: priusquam verò hæc pacta Lateranensi Concilio confirmanda traderentur, Franciscus I. Rogerium Brame in Parisiensi Parlamento Regis Advocatum Romam decrevit, dato negotio, ut causam hanc operose prosequeretur, Bullasque rei congruas a Pontifice impetraret. Rogerius Regis iussa sollicitè exequitur, eidemque significat, quod a Papa ejusque Senatu decretum esset, quosdam Bononiensis pacti articulos nonnullis terminis circumscribendos; Rex quidem disertis verbis Rogerio rescripsit, quod articulis Bononiæ conventis exactè insisteret, illo tamen Papam flectere haud valente Franciscus cedere compellebatur.

Secul. XVI.
A.C. 1516.

Comment.
sur les libertés de l'Église Gall.
par Pithon.

§. CXXII.

*Congregatio Generalis ante Sessionem
XI. Concilii Lateranensis.*

Die decima quinta Decembris habita est in Palatio Apostolico Congregatio generalis, in qua decreta in undecima Sessione Lateranensis Concilii proxime proponenda discutiebantur. Omnibus Congregatis quidam, quem Synodus a

Labbe Col-
lect. Conc. t.
14. p. 280.

Hist. Eccles. Tom. XXXIII. L. secre-

Sæcul. XVI. secretis habebat, sacri Collegii jussu li-
A.C. 1516. teras perlegit, quæ concordata Gallia-
 rum Regis cum summo Pontifice com-
 plectebantur. His unicus duntaxat Epi-
 scopus oblectabatur, caussatus, quod
 Laicis contra Ecclesiasticos jurisdictio
 tribueretur. Post hæc alius diploma re-
 citabat, quo Sanctio Pragmatica abroga-
 batur, idque communi omnium suffragio
 approbatum fuit. Denique alia perlege-
 bantur decreta de verbi divini Præconi-
 bus, Religiosorum privilegiis, aliisque
 caussis, quæ quarto post undecimam
 Sessionem die examinandæ essent. Por-
 ro Romanæ Curix constantia, ac Fran-
 cisci Regis imbecillitas haud parum Pa-
 risiensem Senatam turbabat, necdum ta-
 men penitus opprimebat; Leporius enim
 Generalis Advocatus, quo nemo alius
 Gallicanas libertates magis cordi habe-
 bat, in primis Parlamenti auspiciis hoc
 anno millesimo quingentesimo decimo
 sexto palam profitebatur, quod a sen-
 tentia, ac decreto abrogationis, revoca-
 tionis & abolitionis Pragmaticæ Sanctio-
 nis provocaret; verum hac sua appella-
 tione nil amplius effecit, quam ut Roma-
 nam Curiam apud Gallos in invidiam ad-
 duceret (*), infirmo prorsus successu;
 quippe

(*) Mariana Lib. 30. hanc in rem ita lo-
 quitur:

quippe Pontifex cæptum opus strenue Sæcul. XVI.
 profequi, propterea minime cessabat. A.C. 1516.

§. CXXIII.

Sessio XI. Lateranensis Concilii.

Ergo die decima nona Decembris, Ibid. p. 283.
 præside ipso summo Pontifice unde § 286.
 cima celebratur Sessio. Ubi re divina Paris tom.
 per Archiepiscopum Dyrrachinum pera- IV. Man.
 cta, sacrum Evangelium ex capite deci- archiv. Va-
 mo quarto S. Matthæi Marcus Cardina- tican.
 lis tit. S. Mariæ in via lata decantabat,
 ac precibus de more persolutis, Orato-
 res, quos Petrus Maronitarum Montis
 Libani Patriarcha Romam ad Synodum
 decreverat, admittebantur, nomine sui
 Patriarchæ summo Pontifici filiale obse-
 quium professuri. Horum literæ alta vo-
 ce per Andream Synodi Secretarium re-
 citatæ, fidei suæ formulam exhibebant,
 qua profitebantur, quod *Spiritus a Patre*
procedat & Filio sicut ab unico principio,
& unica Spiratione; quod Christianus, qui
in hac vita sufficientem pœnitentiam non egit,
ducatur in locum, qui purgatorium dicitur,
 L 2 *quod*

quitur: Rex dedit, ut Pragmatica sanctio ab-
 rogaretur, sacra in Gallia ordinis magno ge-
 mitu. Gentis voces libertæ fuerunt, & plenæ
 expostulationum, nihil amplius. Sic solet po-
 pulus sine capite.

Sæcul. XVI quod semel saltem in anno proprio Sacerdoti
A.C. 1516. peccata confiteri, sanctissimumque Eucharis-
 tice Sacramentum in Paschate suscipere oportet. In eadem Epistola, quæ ex Chal-
 dæo idiomate in latinum vertebatur, Pa-
 triarcha ita Papam alloquitur: Cogimur
 in divinas laudes erumpere Deoque gratias
 agere, qui Sanctitatem suam pulsare digna-
 tus est, ut nos per sanctum Nuncium suum
 Joannem Franciscum Ord. S. Francisci vi-
 sitaret. Is enim viam salutis nobis ostendit,
 Et sancta documenta reliquit, ac nonnulla
 Ecclesiæ Romanæ præcepta, ac ritus
 edocuit, quos hucusque observare neg-
 leximus. Hunc quoque Religiosum offi-
 cio suo digne ac strenue defunctum testa-
 tur, ac prosequitur: Ut affectui nostro ac
 voto utcunque satisfaciamus, cum præfato
 Joanne Francisco Oratores nostros ad San-
 ctitatem vestram decrevimus, ut nostro, ac
 totius Cleri, Maronitarumque populi nomi-
 ne, terram fronte tangentes, flexisque geni-
 bus Sanctitati vestræ obedientiam præsentent,
 Et fidelitatem jurent, simulque enarrant,
 quomodo sub Infidelium detestanda servitute
 omni auxilio orbati infelicissimam vitam du-
 camus. Data est hæc Epistola die deci-
 ma quarta Februarii ex Monasterio Ca-
 mibin in Monte Libano.

§. CXXIV.

*Bulla de Concionatoribus.*Sæcul. XVI.
A.C. 1516.

Post hæc perlecta est Pontificis Bulla ab ipso Concilio approbata, qua verbi divini Præconibus pro munere suo rite exequendo quædam documenta præscribuntur. *Mentem certe nostram, inquit Pontifex, mirum in modum commovit, dum nobiscum ipsi mente volvimus, quod plures officii immemores sui, in suis sermonibus non ad utilitatem audientium, sed ad suam potius ostentationem laborantes, vanis quorundam auribus blandiuntur, in prædicationibus non viam amplius Domini docentes, non Evangelium, ut deberent, explanantes, sed conficta miracula, nova ac falsa vaticinia, aliaque magnum scandalum parientia nulla devotionis, & auctoritatis ratione vastis clamoribus imprimere, ac suadere ubique conantur, & nec pontificali quidem dignitate fulgentibus, aliisque Ecclesiæ Prælati parcen-tes, in eorum Personas, ac statum audaciter ac temerarie invehi consuescunt. Igitur, prosequitur Papa, statuimus, & ordinamus, ut nullus Clericus tam sæcularis, quam Regularis aut quivis alius, ad quem facultas prædicandi tam de jure, quam privilegio, aut alias pertinet, ad hujusmodi officium exercendum admittatur, nisi prius diligenter per superiorem suum examinatus, ac morum*

*Collect. Conc.
ib. p. 288. &
seq.*

Sæcul. XVI.
A.E. 1516.

honestate, ætate, doctrina, probitate, prudentia, & vitæ exemplaritate ad illud aptus & idoneus reperiatur, & hic quicumque postea prædicaturus accesserit, de hujusmodi examine, & idoneitate sua per literas authenticas seu alias sui examinatoris locorum Ordinariis fidem legitime faciat. Mandantes insuper omnibus, qui hoc munus in futurum sustinebunt, ut Evangelicam veritatem, & sanctam Scripturam juxta interpretationem S. Patrum, & Doctorum, quos Ecclesia, vel usus diuturnus approbavit, prædicent, & explanent, nec quicquam dissonum adjiciant, sed semper insistant, quæ ab ipsius sacrae Scripturae verbis sane intellectis non discordant; ac denique Evangelium ex divinae vocis præcepto omni creaturae cum vitiorum detestatione, & virtutum commendatione declarent, & pacem ac dilectionem mutuam ubique foventes non scindant vestem inconsutilem Christi. Denique Constitutionem Clementis Papæ V. quæ incipit: Religiosi, quam tenore præsentium approbamus, inviolabiliter ab eis observari præcipimus. Hæc Constitutio ab omnibus unanimi voce comprobata est.

§. CXXV.

Bulla Leonis X. de abrogatione Sanctionis Pragmaticæ.

Collect. Conc.
Lab. t. 14. p.
309. & seq.

Perlecto hoc Decreto recitabantur concordata Bononiæ inter Papam & Gallia-

liarum Regem inita, unacum Bullis, quibus ea approbantur, & Sanctio Pragmatica aboletur. Postremæ hujus Constitutionis summam percipiamus.

Sæcul. XVI.
A. C. 1516.

Pastor æternus gregem suum usque ad consummationem sæculi nunquam deserturus, ita, Apostolo teste, obedientiam dilexit, ut pro expiando primi Parentis inobedientiæ peccato seipsum humiliaverit, factus obediens usque ad mortem: migraturus vero ex hoc mundo ad Patrem, in soliditate Petræ Petrum, ejusque Successores Vicarios suos instituit, quibus ita obedire necesse est, ut qui non obedierit, morte moriatur. Postmodum Papa nonnullis S. Augustini & Gregorii testimoniis de necessitate obediendi allatis prosequitur: Itaque nos eodem Petro docente, solliciti esse debemus, ut quæ a Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris, præsertim in sacris Conciliis pro obedientiæ hujusmodi, auctoritatis, libertatisque Ecclesiasticæ, & Sedis Apostolicæ defensione ex legitimis causis inchoata sunt, ad optatum finem perducantur: simplicium quoque animæ, quarum etiam Deo rationem reddituri sumus, a dolis, & laqueis tenebrarum Principis liberentur. Sane felicitis recordationis Julius Papa II. Prædecessor noster post indictum ex legitimis causis, de S. R. Ecclesiæ Cardinalium fratrum nostrorum, de quorum numero tunc eramus, consilio &

Sæcul. XVI. *assensu, Sacrum Lateranense Concilium,*
A. C. 1516. *providere considerans cum eodem sacro Con-*
ilio Bituricensi Regni Franciæ corruptelam,
quam illi Pragmaticam Sanctionem vocant,
cum maximo animarum periculo, & scan-
dalo, ac dignitatis Sedis Apostolicæ detri-
mento, & vilipendio, retroactis temporibus
viguisse, & adhuc vigere, EODEM AP-
PROBANTE CONCILIO, *discutien-*
dum certis tunc nominatis Cardinalibus &
Prælati certæ Congregationis commisit. Et
quamquam sanctio præfata ex multis nulli-
tati notorie subjaceret, schismaque manife-
stum foveret, & contineret, & propterea
citatione aliqua minime præcedente, per se
irrita, nulla & invalida declarari potuisset;
ex abundantiam tamen cautela idem Julius Præ-
decessor noster Gallicos Prælatos, Capitula
Ecclesiarum, & Monasteriorum, Parlamen-
ta, & Laicos illis faventes, & dicta San-
ctione utentes, per edictum publicum monuit,
& citavit, ut causas dicerent, quare San-
ctio præfata nulla declarari non deberet.
Cum vero diversis impedimentis causantibus,
& eodem Julio rebus humanis erepto citatio
exequi, ac negotium abrogationis hujusmodi
plene discuti non potuisset, & etiam per
Gallos citatos diversa impedimenta allega-
rentur, quare in termino præfixo comparere
non potuissent, ut omnis justæ excusationis
& quærelæ occasio eis auferretur, termi-
num citationis & monitionis eodem sacro
appro-

approbante Concilio ad alium in diversis Sessio-
 nibus prorogavimus.

Sæcul. XVI.
 A.C. 1516.

Cum autem sublatis jam omnibus impedi-
 mentis coram nobis & Concilio non compa-
 ruerint, ita ut executioni ultra locus non
 sit, possintque merito contumaces reputari,
 prout eos exigente jure reputamus: nos mature
 attendentes Pragmaticam Sanctionem vel po-
 tias corruptelam schismatis tempore a non
 habentibus potestatem, editam, reliquæ Chri-
 stianæ Reipublicæ, Ecclesiæque sanctæ Dei
 nullatenus conformem, & a Ludovico XI.
 Francorum Rege Christianissimo revocatam,
 cassatam, atque abolitam, auctoritatem, li-
 bertatem, ac dignitatem sacræ Sedis violare
 ac diminuerè; de Romanæ Ecclesiæ Cardi-
 nalium, Virorumque doctorum consiliis,
 eandem Sanctionem cassamus, annullamus,
 & damnamus. Et sicut piæ memoriæ Leo I.
 Prædecessor noster, cujus in hoc vestigia imi-
 tamur, ea quæ in secunda Ephesina Synodo
 temere contra justitiam, & Catholicam fidem
 gesta fuerunt, postmodum in Chalcedonensi
 Concilio pro dictæ fidei firmitate mandavit
 revocari: ita & nos tam nefariæ sanctio-
 nis & contentorum in ea revocatione retra-
 hi, & desistere, salva conscientia, ac nostro,
 & ipsius Ecclesiæ honore non posse aut de-
 bere censemus. Nec illud nos movere debet,
 quod Sanctio ipsa, & in ea contenta in Ba-
 sileensi Concilio edita, & a Bituricensi con-
 grega-

Sæcul. XVI A.C. 1516. *gregatione acceptata fuerint, cum ea omnia post translationem ejusdem Basileensis Concilii per Eugenium quartum Papam factam a Basileensi conciliabulo seu potius conventicula, nullum robur habere potuerint: cum etiam solum Romanum Pontificem tanquam auctoritatem super omnia Concilia habentem, tam Conciliorum indicendorum, transferendorum, & dissolvendorum plenum jus & potestatem habere, nedum ex S. Scripturæ testimonio, dictis sanctorum Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum, sacrorumque Canonum decretis, sed propria eorundem Conciliorum confessione manifeste constet. Nicæna enim Synodus statuit: Non debere absque Romani Pontificis auctoritate Concilia celebrari; neque nos latet, Leonem I. Ephesinam II. Synodum ad Chalcedonem transtulisse: Martinum V. Præsentibus suis in Concilio Senensi potestatem transferendi Concilium nulla consensus ipsius Concilii mentione habita dedisse &c. Quam laudabilem consuetudinem, si Bituricenses, & Basileenses secuti fuissent, hujusmodi molestia procul dubio careremus.*

Ægre admodum summus Pontifex ejusmodi testimonia collegit, imo nec id quidem sibi curæ fuerat, cum unice prævalere, ac fucum facere quæreret ().*

Cupien-

(*) *Ejusmodi conviciandi libertatem, Benevo-*

*Cupientes igitur, pergit Papa, hujus-
modi negotium ad debitum finem perducere, ex
certa nostra scientia; Et de Apostolicæ Po-
testa-*

nevolus Lector, Continuatori indulgeat, indigna hæc verba inmodicus extorsit dolor, quo vanam suam gloriam de auctoritate Concilii supra Papam uno impetu eversam ingemuit, suamque Synagogam cum ferali nœnia sepelire coactus est. Lethale prorsus vulnus eidem inflictum, dum Synodus Oecumenica legitime inchoata, continuata, Et absoluta, Et summo Pontifici conjuncta statuit, decernit, Et definit, decretum de superioritate Synodi supra Papam a Basileensi Conciliabulo, seu potius conventiculo, quod post translationem Concilium amplius appellari non meretur, editum fuisse: Papam liberam Et plenam habere facultatem Concilia indicendi, transferendi, Et dissolvendi: denique Pragmaticam Sanctionem, Et Bituricensia statuta corruptelam esse. Vel enim hæc impie, inique Et contra fas acta fuere, vel juste, ac pro meritis causæ? Si hoc, igitur tota ruit Continuatoris causæ, si alterum, ergo Oecumenicum Concilium universam Ecclesiam representans, ab universa Ecclesia quantum ad omnia receptum in re tam gravi contra antiquos Ecclesiæ Canones errare potest; nisi forte Continuator credidit, Synodum tunc solum infallibilem esse, quando suæ causæ favet, Et summis Pontificibus adversatur. Vid. Lib. 125. §. 62.

Sæcul. XVI
A.C. 1516. testatis plenitudine, eodem sacro approbante
 Concilio præfatam Pragmaticam Sanctionem ceu corruptelam nullius roboris fuisse, & esse decernimus, & declaramus, omniaque & singula decreta, statuta, siue ordinationes in eadem quomodolibet contentas, ac ab aliis prius editas, necnon consuetudines, silum, usum, seu potius abusum, ex ea in hanc usque diem quomodolibet emanatos seu observatos annullamus. Necnon ad abundantiore cautelam eandem Bituricensem Sanctionem siue corruptelam, ejusque approbationem tacitam vel expressam, & in ea contenta quæcunque revocamus, cassamus, & damnamus. Et cum de necessitate salutis existat omnes Christi fideles Romano Pontifici subesse, prout divinæ Scripturæ & sanctorum Patrum testimonio edocemur, ac Constitutione Bonifacii Papæ VIII. quæ incipit: Unam sanctam &c. declaratur, Constitutionem ipsam, sacro præsentem Concilio approbante, innovamus, & approbamus, siue tamen præjudicio declarationis Clementis Papæ V. quæ incipit: Meruit &c. inhibentes in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub pœnis, & censuris infra dicendis, omnibus & singulis Christi fidelibus, tam laicis, quam Clericis sæcularibus, & quorumvis Ordinum etiam Mendicantium regularibus, cujuscunque conditionis existant, etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & quavis alia digni-

dignitate fulgentibus, omnibusque aliis Capitulis & Conventibus, Abbatibus, & Prioribus, Ducibus, Principibus, Comitibus, Baronibus, Parliamentis, Officialibus, Judicibus, Advocatis, & Notariis in Regno Franciæ, & Delphinatu existentibus, ne de cetero prædicta Pragmatica Sanctione quomodolibet ex quavis causa sub quovis quæsito colore, directe vel indirecte uti, vel eam allegare, vel secundum illam judicare præsumant. Nec præfatam Sanctionem ulterius in domibus suis, aut aliis locis publicis & privatis teneant, quinimo illam ex Archivis infra sex menses deleant sub majoris excommunicationis lætæ sententiæ, necnon Ecclesiasticas Personas omnium dignitatum, aut beneficiorum privationis, & inhabilitatis pœna ad illa in posterum obtinenda: quo vero ad sæculares præfatæ excommunicationis, necnon amissionis quorumcunque feudorum tam a Romana quam alia Ecclesia obtentorum ex quavis causa, & inhabilitatis ad omnes actus legitimos quomodolibet faciendos, infamesque, ac criminis læsæ Majestatis in jure expressis pœnis, eo ipso, & absque ulteriore declaratione.

Hæc Bulla ex pleno Synodi consensu perlecta ab omnibus communi calculo approbata fuit, excepto solo Episcopo Terdonensi in Longobardia, qui unicus oblectari audebat. Hic erga pretiosas has-

ce

Sæcul. XVI.

A C 1516.

Sæcul. XVI. ce avitæ disciplinæ reliquias ceteris om-
 A. C. 1516. nibus ardentiori studio animatus, atque,
 ut verosimile est, nec humanis falsæ sub-
 missionis rationibus ductus palam asser-
 bat. „ Reverentia Basileensi Synodo nec
 „ non Bituricensi coetui debita vos con-
 „ tinere debuisset, ne tanti momenti ne-
 „ gotium novaretur. Ego haud ratum
 „ habere valeo, ut ea, quæ utriusque
 „ Concilii auctoritate stabilita sunt, re-
 „ vocentur. „ Hic Episcopus etiam
 Bituricensem conventum ob prudentissi-
 ma ejus decreta veri Concilii hono-
 re dignabatur; nihilominus parvi
 pendebatur illius repugnantia; Papa
 enim Lateranensis sui Concilii auctori-
 tatem, auctoritati Basileensis, & Bituri-
 censis Synodi opposuit, & quamvis im-
 mensum illud, quod inter utrumque
 Concilium intercedit, discrimen, nullo
 negotio dignosci potuerit, nihilominus
 Galliarum Reges manus præbebant au-
 xiliatrices ad cudendum enses, cujus
 aciem temporis progressu experiebantur.
 (*)

§. CXXVI.

(*) Optandum foret, ut Continuator eor-
 um, quæ de hoc Episcopo verbosa Rhetorice
 refert, vel unicum saltem Auctorem velut te-
 stem allegasset, Acta Concilii apud Harduinum
 duntaxat recensent; hanc Bullam omnibus sim-
 plici-

§. CXXVI.

Sæcul. XVI.
A C. 1516.*Concordata Sanctioni Pragmaticæ
subrogata.*

In eadem Sessione perlegebatur Bulla,
qua in Pragmaticæ Sanctionis locum
Concordata substituta fuere. Rationes
alle-

*Collect. Conc.
Lab. t. 14.
p. 294.*

pliciter placuisse, Episcopum vero Terdonensem dixisse: Sibi placuisse Revocationem illorum, quæ originem habuerunt a Basileensi, & Bituricensi consiliis, seu conventiculis. *Hæc verba, an dictis a Continuatore respondeant, prudentiorum judicio relinquimus, qui certo cum nausea affectatum illius elogium perlegent, Continuatori vero saltem in hoc suffragabuntur, quod discrimen inter Basileense & Lateranense Concilium manibus palpari agnoscat. Cum hoc Pontificis auctoritate celebratum, centum, iisque pietate & scientia clarissimis Præsulibus frequentatum, ab universa Ecclesia, nullo unquam illius auctoritatem in dubium vocante acceptatum sit: illud vero tempore schismatis a paucis Schismaticis innovati continuatum, ab ipsis quoque quamplurimis Gallis velut conciliabulum rejectum, & ab universa Ecclesia nunquam approbatum fuerit. Audax sane facinus! in materia Ecclesiastica scriptum aliquod tueri velle, cui summi Pontifices, illiusque Regni Reges adeo solemniter adversantur. Mirum quoque, quod idem Episcopus*

scopus

Secul. XVI. allegat Franciscus Rex, quibus permotus hæc pacta condidit; vel saltem consensu, suaque auctoritate firmavit, conclusa enim erant inter Pratum Cancellarium, & Anconitanum, & alterum tit. SS. quatuor Coronatorum Cardinalem. Eæ igitur rationes erant sequentes. I. Quod ipsa Pragmatica contra Sedis Apostolicæ & Concilii auctoritatem diutius absque gravi dissidio ac tumultu defendi non posset: ipsa vero abrogata, futurum esset, ut in eadem incommoda Ecclesia Gallicana relabere-
tur, quæ ipsam ante Pragmaticæ promulgationem premebant; Gratiarum scilicet Expectativarum, & Reservationum Pontificiarum usus Ordinariis Collatoribus, & Patronis gravissimus, Virorum eruditorum neglectus in Beneficiorum collatione, exterorum indigenis posthabitis promotiones, sacrarum litium in Romana Curia disceptationes indigenis incommodæ, atque molestæ, res numeraria ea ratione exhausta, aliaque mala postliminio revocanda metuerentur.

Quam-

scopus tanto studio pretiosas avitæ disciplinæ reliquias conservandi animatus, nihilominus contra Concordati & Pragmaticæ dispositionem reclamaverit, dicens: *Non placet mihi consuetudo Parliamentorum quod habeant jurisdictionem in Personas Ecclesiasticas, & quod ipsa Concordati Bulla eandem secularibus tribuat.* Vide Acta Concilii Lat. loc. cit.

Quamobrem Rex tempori serviendum duxit, Sæcul. XVI. A.C. 1516.
 rebusque suis, & Ecclesiæ Gallicanæ per-
 clitantibus consulendum, & quoniam Prag-
 matica Sedi Apostolicæ noxia esset, ejusmo-
 di conventa ita confici ac temperari posse cen-
 suit, ut præcipua Pragmaticæ Sanctionis ca-
 pita posthac firma rataque essent, atque im-
 minentia detrimenta minore ac leviori dispen-
 dio redimerentur (*). Equidem hæc con-
 venta, quæ Concordata vocantur, plures
 Pragmaticæ articulos complectuntur:
 ast præterquam quod plerique penitus
 fuerint abrogati, plures eorum certis le-
 gibus, & conditionibus adstringebantur,
 quibus Sanctioni pristina forma haud
 parum adempta fuit, Sedi vero Aposto-
 licæ ingens inde utilitas accrevit, pro-
 ut ex articulorum relatione perspicere,
 pronum erit.

§. CXXVII.

*Discrimen Concordata inter ac Prag-
 maticam Sanctionem.*

Primus articulus Pragmaticæ omnino Pinsson. hist. Prag. Sanct. & Concord.
 adversatur: hac enim jus electionis
 asserbatur: articulo autem Concordato-
 rum primo sancitum: *Ut Cathedralibus*
 &

(*) *Vid. Hist. Eccles. P. Natalis Alexandri
 Sæcul. XV. Dissert. XI Art. VI. num. V.*

Sæcul. XVI & Metropolitanis Ecclesiis in Regno Fran-
A.C. 1516. ciae, illorum Capitula & Canonici ad ele-
 ctionem procedere non possint, etiamsi per
 cessionem in Romanorum Pontificum mani-
 ficæ Beneficiis. bus factam vacarent; sed illarum occurrente
 Dupin. Bibl. hujusmodi vacatione Rex Franciæ jurium
 Script. Eccl. Doctorem aut Licentiatum in vigesimo se-
XVI. Sæcl. ptimo ætatis anno ad minus constitutum in-
 t. 13. p. 22. fra sex menses Pontifici nominaret, & de
 Hist. de Orig. Prag. Sanct. Persona per Regem nominata, per Romanum
 & Concord. Pontificem provideatur. Et si contingeret,
 per Pithou. Regem personam taliter non qualificatam no-
 Labb. t. 14. minare, Papa de persona sic nominata eis-
 p. 358. dem Ecclesiis minime providere debeat, sed
 teneatur Rex infra tres alios menses a die re-
 cusationis personæ nominatæ intimandæ com-
 putandos alium qualificatum nominare: alio-
 quin Ecclesiæ tunc sic vacanti, per Papam
 provideatur. Hoc articulo Papa sibi re-
 servavit, ut Ecclesiis Episcopalibus per obi-
 tum Romæ apud Sedem Apostolicam seu in
 Curia vacantibus semper, nulla Galliarum
 Regis nominatione libere providere possit,
 decernitque, electiones contra præmissa
 attentatas nullas, & invalidas existere: Con-
 sanguineis tamen præfati Regis, ac perso-
 nis sublimibus ex causa rationabili & legi-
 tima, necnon Religiosis Mendicantibus re-
 formatis eminentis scientiæ sub prohibitione
 minime comprehensis. Idem decretum ob-
 servetur in Abbatibus, & Prioratibus Con-
 ventualibus, & vere electivis, ubi Rex Religio-
 sum

sum ejusdem Ordinis in ætate viginti trium æcul. XVI.
 annorum ad minus constitutum Pontifici no- A.C. 1516.
 minare teneatur. Si vero idem Rex Pres-
 byterum sæcularem aut Religiosum alterius
 Ordinis, aut minorem viginti trium anno-
 rum, vel alias inhabilem nominaret, talis
 nominatus recusari a Papa debeat. Idem
 servetur de Episcopatibus. Per præmissa
 tamen in nullo præjudicetur nonnullis Eccle-
 siarum capitulis, & Monasteriorum vel
 Prioratum conventibus, qui privilegia a
 Sede Apostolica proprium eligendi Prælatum
 obtinuerunt, quominus ad electionem Epi-
 scoporum, ac Abbatum & Priorum juxta
 privilegia eis concessa libere procedere pos-
 sint: & si in eorum privilegiis forma aliqua
 expressa non fuerit, tunc formam Concilii
 generalis Lateranensis IV. (*) observare te-
 neantur; dummodo de privilegiis sibi con-
 cessis per literas Apostolicas seu alias authen-
 ticas Scripturas docuerint, omni alia specie
 probationis eis in hoc adempta. Articulo
 secundo omnes gratiæ expectativæ tam
 speciales quam generales, necnon Bene-
 ficiarum vacantium Reservationes abro-
 gantur. Volumus quoque, & ordinamus,
 inquit Pontifex, quod in Regno Franciæ,
 Delphinatu & Comitatu Burgundiæ de ce-
 tero non dentur aliquæ gratiæ expectativæ,
 M 2 ac

(*) Concilium Lateranense IV. sub Inno-
 centio III. Cap. 24. Quapropter.

Sæcul. XVI. ac *speciales, vel generales reservationes ad*
A.C. 1516. *vacatura beneficia per Sedem Apostolicam*
 non fiant; Et si *defacto per importunitatem*
aut alias a Successoribus nostris emanaverint,
illas irritas Et inanes esse decernimus. In
Cathedralibus tamen, Et Collegiatis Eccle-
siis Papa Theologalem præbendam erigendi
facultatem sibi reservat, quam ordinarius
collator conferre teneatur uni Magistro seu
Licentiato aut Baccalaureo formato in Theo-
logia, qui per decennium in universitate pri-
vilegiata studuerit, ac onus lecturæ Et præ-
dicacionis actu subire voluerit, quique bis
aut semel ad minus per singulas hebdomadas
legere debeat, Et ut liberius studio vacare
possit, etiamsi absens fuerit a divinis, habeatur
pro præsentē, ita ut nihil perdat.

Articulus tertius de jure eorum, qui
 Laurea academica sunt insigniti, decernit, statuitque, quod præfati Collatores tertiam partem omnium suorum beneficiorum viris graduatis conferre teneantur, seu potius, quod illi graduatos nominare valeant ad beneficia, quæ vacabunt in quatuor anni mensibus, ita, ut Januario & Julio ea illis conferantur, qui de adepto gradu Academico, ac studiorum tempore literas testes exhibebunt, & hi menses vocantur *rigidiores*, Aprilis autem & October sunt *Menses gratiæ*, in quibus Collatores duntaxat graduatis nominatis, qui

qui honoris adepti litteras non exhibuerunt, beneficia conferre valent (*).

Synod. XVI.
A.C. 1516.

Tempus autem studiorum competens, decennium in Magistris, Licentiatis, & Baccalaureis in Theologia; septennium vero in Doctoribus seu Licentiatis in Jure Canonico civili aut medicinis; quinquennium autem in Magistris seu Licentiatis in artibus; sexennium in Baccalaureis simplicibus in Theologia; quinquennium in Baccalaureis Juris Canonici aut Civilis, si vero ex utroque parente nobiles fuerint, triennium esse decernitur: Præfati autem graduati Collatoribus semel ante vacationem beneficii de literis gradus, seu nominationis, & de tempore studii per literas patentes universitatis, in qua studuerint, necnon de eorum nobilitate fidem facere teneantur, omnesque graduati Patronis Ecclesiasticis, aut Collatoribus ordinariis litteras suorum gradus, & nominationis, certificationis de studii tempore, ac de nobilitate duplicatas dare, ac singulis annis tempore quadragesimæ Collatoribus seu Patronis Ecclesiasticis eorum nomina & cognomina insinuare adstringantur; & eo anno, quo hanc insinuationem omiserint, beneficium in vim gradus aut nominationis hujusmodi petere non possint: Si quis autem graduatus lite-

M 3 ras

(*) Vide Institutiones Juris Ecclesiastici Claudii Fleurii latine redditas part. 2. cap. 17. n. 4. fol. mihi 447.

Sæcul. XVI.
A.C. 1516.

ras suas non exhibuerit, Collatoribus Beneficii proviſio libera erit, dummodo inter primam ejus inſinuationem & præſatam requiſitionem non ſupervenerit quadrageſima. Præterea ſtatutum, quod Collatores inter graduatos in menſibus gratiæ gratificare poſſint illum ex eis, quem voluerint, quoad beneficia vero in menſibus rigidioribus antiquiori nominato conſerre teneantur. Concurrentibus autem nominatis Doctores Licentiatis, Licentiati Baccalaureis præponantur, demptis Baccalaureis formatis in Theologia, qui Licentiatis in Jure & medicinis, necnon Baccalaurei Juris Magiſtris in artibus præferendi ſint. Formati Baccalaurei vocantur illi, qui non ante debitum tempus, ſed juxta ſtatutorum præſcripta, atque emenſo decennis ſtudii curriculo Academicos honores adepti ſunt. Inſuper ſancitum, ut concurrentibus pluribus Doctõribus aut Licentiatis Doctõr Theologus Doctõri juris, Doctõr in jure Canonico doctõri in jure civili, hic doctõri in medicina præferatur. Si autem in omnibus hiſ concurrenterent, tunc Collator ordinarius inter eos concurrentes gratificare poſſit. Statutum inſuper, ut nominati literas nominationis ab Univerſitatibus obtinentes, in nominationum literis beneficia per eos poſſeſſa, & verum eorum valorem exprimere teneantur. Si quis eorum duas obtineat præbendas, quarum reditus tempore reſidentia

&

Et horis divinis interessendo, ad summam Sæcul. XVI.
 ducentorum florenorum auri ascenderent, be- A.C. 1516.
 neficium in vim nominationis consequi non
 possit. Item nominati beneficia secundum per-
 sonæ conformitatem consequantur, videlicet,
 sæculares sæcularia, Et Religiosi regularia,
 nec profit prætextus cujusvis dispensationis
 Apostolicæ, denique beneficia simpliciter, vel
 ex causa permutationis vacantia graduatis
 in mensibus non affecta, nec debite, sed li-
 bere conferantur. Parochiales quoque Eccle-
 siæ in civitatibus non nisi graduatis concedan-
 tur: monentur Universitates, ne Collatori-
 bus aliquos nominent, nisi eos, qui secun-
 dum præfata tempora studuerint.

Hic Concordati articulus a Prag-
 matica Sanctione in eo differt: „ quod Prag-
 „ matica Collatoribus & Patronis Eccle-
 „ siasticis injunxerit, ut exactum omni-
 „ um beneficiorum, quæ conferre pos-
 „ sunt, indicem conficerent, eo consilio,
 „ ut secundum hujus seriem tertium
 „ quodvis beneficium graduatis confer-
 „ retur. Ex adverso Concordatum jure
 „ hoc servato, duntaxat seriem hu-
 „ jus Catalogi sustulit, & graduatis cun-
 „ cta beneficia in quatuor anni mensibus
 „ vacantia attribuenda esse censuit, ut
 „ supra indicatum est: quo jure etiam-
 „ num vivimus „ (*).

M 4

Arti-

*) Hæc desumpta sunt ex Institutionibus
 Claudii Fleurii loc. cit.

Sæcul. XVI. A.C. 1516. Articulo quarto declaratur, quod quilibet Romanus Pontifex semel tempore sui Pontificatus beneficium conferre possit, si Collator decem beneficiorum, si autem quinquaginta & ultra beneficiorum collationem habeat, in duobus beneficiis eundem gravare possit, ita tamen ut Collatorem unum pro tempore in duobus præbendis ejusdem Ecclesiæ non gravet, Papa tamen ejusmodi beneficia jure præventionis cum Collatoribus ordinariis conferre possit. Statutum præterea, ut in provisionibus verus annuus Beneficiorum valor exprimatur, alioquin gratiæ ipsæ sint ipso jure nullæ.

Articulus quintus de causis & appellationibus Pragmaticæ consonus est, ibique statuitur, quod in Francia &c. omnes causæ exceptis majoribus in jure expresse nominatis, apud illos Judices in partibus, qui de jure aut consuetudine, vel privilegio illarum cognitionem habent, terminari debeant. Nec ad immediatum Superiorem, omisso medio ante definitivam sententiam appelletur, nisi forsitan tale gravamen extiterit, quod in definitiva reparari nequiret. Si quis vero immediate subiectus Sedi Apostolicæ ad eandem Sedem duxerit appellandum, causa committatur in partibus per rescriptum usque ad finem litis, videlicet, usque ad tertiam sententiam conformem inclusive, si ab illis appellari contigerit, nisi propter denegatam justitiam,

stitionem, aut justum metum, & tunc committi
 debeat in partibus convicinis, quæ etiam de
 illis, non legitime alias, quam per juramen-
 tum coram iudicibus a Sede Apostolica de-
 putandis constare debeat: Sanctæ vero Ro-
 manæ Ecclesiæ Cardinales, necnon dicte Se-
 dis Officiales officia sua adtu exercentes sub
 præsentis decreto non comprehendantur. Sta-
 tutum quoque ut iudices causas infra bien-
 nium terminare debeant. Præterea de-
 cretum, ut ab interlocutoriis secundo: a de-
 finitivis vero tertio duntaxat provocare li-
 ceat.

Sæcul. XVI.
 A.C. 1516.

Quinque sequentes hujus Concordati
 articuli omnino consonant Pragmaticæ
 statutis, scilicet sextus de pacificis posses-
 soribus, seu de pacifica possessione. Septimus,
 de Concubinariis. Octavus, de excommuni-
 catorum commercio, quos non nisi in cer-
 tis casibus vitandos esse declarat. Non-
 us de interdictis. Decimus Pragmaticæ
 articulus spectabat capitulum, de sublatione
 Clementinæ, quæ incipit Literis: quo de-
 creto sancitur: Literis nostris, quibus nos
 dignitates quaslibet seu beneficia collationi
 nostræ, vel Sedi Apostolicæ reservasse, aut
 resignationem Beneficii alicujus recepisse, vel
 recipiendi potestatem alii commisisse, vel ali-
 quem excommunicasse, vel suspendisse, vel
 alia similia, super quibus gratia, vel inten-
 tio nostra fundatur, fecisse narramus, cen-
 semus super sic narratis fidem plenariam ad-

Lib. 2. tit. 8.
 de Probat.
 cap. unic.

Sæcul. XVI. *hibendam.* Hoc decretum Pragmatica
A.C. 1516. correxit, Concordatum vero hunc arti-
 culum omnino non tetigit, nec etiam
 mentionem fecit de aliis duobus Prag-
 maticæ articulis, nimirum de Annatis,
 & de Cardinalium numero.

Insuper Cardinalis tit. SS. quatuor
 Coronatorum, cui summus Pontifex cum
 Regis Oratoribus conferendi negotium
 demandaverat, quamdam Scripturam
 unacum Rogerio Barne Advocato Gene-
 rali, suo quisque chirographo firmavit,
 qua præter præcipuos Concordatorum
 articulos Papa Galliarum Regi indulfit,
 ut Clericos ad Britannicæ ac Provinciæ
 Ecclesias ac Monasteria nominare posset,
 sique Britannicæ Ducibus ac Comitibus
 Provinciæ a summis Pontificibus ejus
 Prædecessoribus quædam privilegia con-
 cessa fuisse Rex ostenderet, eadem se
 confirmaturum pollicitus est. Promisit
 insuper Pontifex, se ad Legatum Apo-
 stolicum in Franciam missurum, qui jun-
 cta cum Regiis Deputatis opera Benefi-
 ciorum æstimationem decerneret, ut
 de veris eorum proventibus certo consta-
 ret; Regi quoque fidem fecit, se eidem
 Apostolicas daturum literas, quarum vi
 ad Mediolanensis Ducatus Beneficia, ex-
 clusis minoribus, nominandi facultatem
 haberet; concessit etiam Francisco Regi
 deci-

decimas, ejusque arbitrio reliquit, si earum partem in fabricam sancti Petri Romæ erogare velit. Denique omnes, qui ad male impendendas, quas Cardinalis Rothomagensis congefferat, pecunias opem contulissent, Ecclesiæ vinculis absolvit, Gallosque censuris, quibus a Julio II. ejus Prædecessore perstringebantur, liberavit.

Sæcul. XVI.
A.C. 1516.

§. CXXVIII.

Constitutio de Privilegiis Religiosorum.

Perlectis omnibus Bullis, quibus abrogata Sanctione Pragmatica Concordatim approbatum fuit, summus Pontifex aliam Constitutionem recitari jussit de Religiosorum privilegiis; circa quæ sancitum, quod Ordinarii Parochiales Ecclesias ad Regulares ratione locorum spectantes visitare, ac Missas in Ecclesiis domorum eorundem celebrare possint. Declaratumque, quod Religiosi ab Episcopis ad solemnes Processiones requisiti, dummodo eorum loca suburbana ultra unum milliare a civitate non sint remota, accedere, necnon Superiores eorundem Fratrum Fratres, quos ad audiendas confessiones subditorum elegerint, eisdem Prælati vel eorum Vicariis personaliter exhibere teneantur, possintque illi per eosdem Episcopos super sufficienti literatura,

Lab. Collect.
Conc. t. 14.
p. 315. & seq.

&

Sæcul. XVI. A.C. 1516. *Et hujusmodi Sacramenti peritia duntaxat
examinari, talibusque præsentatis, admissis,
vel indebite etiam recusatis confitentes Con-
situtioni, quæ incipit: Omnis utriusque
sexus, quoad confessionem duntaxat satisfac-
cisse censeantur, ipsique Fratres etiam foren-
suum confessiones audire valeant: Laicos ta-
men & Clericos sæculares a sententiis ab ho-
mine latis, nullatenus absolvere possint. Eu-
charistica vero, & extremæ Unctionis Sa-
cramenta infirmis dare nequeunt, nisi pro-
prius eorum Sacerdos ea illis dare denegasset,
& denegatio sine legitima causa facta vici-
norum testimonio probata, aut requisitio co-
ram Notario publico facta doceretur. Eo-
rundem vero Fratrum obsequio insistentibus
durante illorum obsequio Sacramenta hujus-
modi ministrare valeant.*

His ita statutis Papa ad specialiora
circa Regularium jura descendit, ac præ-
primis ordinat, quod pacta, & conventio-
nes inter eosdem Fratres & Prælatos, at-
que Curatos pro tempore initæ valeant, nisi
per subsequens capitulum generale, vel Pro-
vinciale revocata fuerint; Parochias autem
cum Cruce ad levanda funera eorum, qui
apud eorum Ecclesias suam elegerint sepultu-
ram, intrare non possint, nisi prius præmo-
nito ac non recusante Parocho, nisi eisdem
Fratribus super hoc antiqua consuetudo, quæ
sit in viridi oóservantia cum pacifica posses-
sione

sione suffragetur. Sancitum præterea, *Sæcul. XVI. A.C. 1516.*
 quod Fratres ad Ordines promovendi per Episcopos, vel eorum Vicarios examinari debeant, nec ab alio quam Episcopo Diocesano consecrationem Ecclesiæ petant, nisi ubi Ordinarius bis aut ter requisitus recusaverit, nec etiam die Sabbati majoris hebdomadæ, antequam campana matricis Ecclesiæ pulsaverit, campanas in Ecclesiis suis pulsare possint; Decimas solvere recusantibus absolutionem denegent; nec etiam excommunicatos Ordinem Mendicantium profiteri volentes, ubi de interesse tertii agetur, absolvant, nisi prævia satisfactione; denique Fratres & Sorores tertii Ordinis sepulturam in eorum Ecclesiis eligere valeant: Sed die Paschatis tantum Eucharistiam necnon extremam unctionem, ceteraque Ecclesiæ Sacramenta, pœnitentiæ Sacramento duntaxat excepto, a proprio Sacerdote recipiant. Hoc tamen decretum non ubique receptum fuit.

Episcoporum Synodaliū non pauci, se cunctis hisce articulis assentire haud posse, palam profitebantur, caussati, eorum plurimos Episcopali jurisdictioni derogare. Perlecto hoc decreto Papa, ut *Bzov. ad au. 1516. n. 4. in fin.*
 Regulares (ita loquitur Bzovius) unitos haberet, qui summorum Pontificum auctoritatem, & Majestatem, seque ipsos etiam unanimes consilio adversus Episcopos tuerentur; edito hac super ea re diplomate *Corpus*

Sæcul. XVI. *pus quoddam, seu Congregationem Regularium in urbe instituit, quorum Superiores ad Cænobium S. Mariæ supra Minervam toties, quoties necesse haberent, in gravaminibus etiam a summo Pontifice illatis, vel inferendis convenirent, deliberarent, & in commune decernerent, præsidente Cætui supremo Dominicanorum Magistro. Id a Bzovio edocemur, qui hanc etiam Bullam in Tabulario Ecclesiæ ad S. Mariam supra Minervam apud FF. Prædicatores Romæ asservari testatur. Quod si verum sit, inquit Spondanus, profecto ipsam quoque Sedem Apostolicam Leo Regularibus obnoxiam, subjctamque voluit. Hanc tamen Bullam mere confictam esse censemus. Altera vero de Regularibus, spreto obluctantium strepitu, ex plurimorum suffragio approbata fuit. His peractis Sessio sequens, quæ & postrema fuit, ad secundam Mensis Martii diem indicta est; eandem tamen summus Pontifex justis ac legitimis ex causis Bulla hanc in rem die septima Februarii condita, ad decimam sextam Martii Anni sequentis millesimi quingentesimi decimi septimi prorogavit.*

§. CXXIX.

Pax Cæsarem inter & Venetos conclusa.

Pace per Pragmaticæ abrogationem,

as

*Spond. ad
ann 1516.
n. 16.*

ac Concordati firmitatem cum summo Pontifice plene revocata, Galliarum Rex, quo minus Mediolanensi Ducatu tranquille frueretur, votis suis nil reliquum habebat. Dissidia quoque Hispanos inter & Gallos Noviodunensi foedere feliciter composita sunt, ac denique foedus inter Cæsarem & Venetos firmatum fuit. Hi enim jam vigesima quarta Maji hoc anno rursus Brixiam ingressi sunt, nimirum anno abhinc septimo, quo anno ab urbe plane egrediebantur. Ceterum ex opima spe, quam ipsis Blesense foedus promiserat, in tota Longobardia nil amplius eis recuperandum supererat, quam sola Verona; unde illius obsidionem decreverunt. Sancitum quoque erat Noviodunensis pacti legibus, I. quod in illis etiam Cæsar comprehenderetur, si Veronam Regi Christianissimo traderet, hic vero eandem urbem Venetis redderet, illi autem accepta urbe Cæsareæ suæ Majestati centum Ducalium nummum millia persolverent (*). II. Franciscus Rex, amplius nil eorum, quæcunque Ludovicus XII. ejus Prædecessor variis solutionibus mutua dedisset, data hanc in rem apocha a Maximiliano Cæsare re-
teret,

æcul. XVI.
A. C 1516.

Guic. l. 12.

Belcar. l. 15.

Mem. du

Bell. liv. I.

Bellefor. l. 6.

t. 26.

(*) Totidemque Galliarum Rex. ita habetur in foederis articulis, vide Palatium in Max. I. num. CXCII. fol. 259.

Sæcul. XVI. teret, quamvis hæc pecuniarum summa
A.C. 1516. plusquam decies centena aureorum mil-
 lia facile æquaret. Hæc pacta adimple-
 ri Respublica adeo non sperabat, ut Ve-
 ronæ obsidionem pararet, quo comper-
 to Cæsar Venetis significari iussit, se No-
 viodunensi foederi accessurum, ac Ve-
 ronam sub pactis conditionibus illis red-
 diturum. Id quoque integra utrinque
 fide adimpletum; urbs enim Lautreco
 tradebatur, qui eam die decima quinta
 Januarii Anno millesimo quingentesimo
 decimo septimo Venetis restituit. Hæc
 dies merito velut omnium, quæ Came-
 racense foedus suscitaverat, bellorum exi-
 tus celebratur, moxque Cæsari promis-
 sa centum Ducalium nummum millia nu-
 merabantur. Papa vero, cum a Repu-
 blica Continentis terras recuperatas
 fuisse ægre ferret, ut hæc pacta elude-
 ret, nullis artibus pepercit, verum tumultus
 ob Urbinatis ducatum recens sus-
 citati, quorum supra meminimus, curas
 ejus ad alia convertere prohibebant.

§. CXXX.

*Selimi Turcarum Imperatoris victoria
 de Sultano Ægypti.*

Interea Selimus Turcarum Imperator
 Legatum ad Campsonem Sultanum
 questum misit, quod Persarum Regi sup-
 petias

petias ferre tentasset. Campson, id se necessitate compulsus facere reposuit, ipsumque Selimum Imperatorem velut infensissimum Mahometanorum hostem conviciatus est, hisque dictis Legatum abire iussit. Selimus intellecto Sultani responso, mox in eum invehitur; nec segnior erat in Sultano Turcarum impetus strepente excipiendi aviditas; re- censebat enim facile sexdecim equitum millia, omnes non armorum modo & corporis specie, sed & magnitudine animi insignes, quos in quinque partiebatur agmina. Sed non ut prima specie læta erat victoriæ fiducia, ita eventus quoque fuit, & id quidem ob Cheirbegi Alepi Præfecti scelus atque perfidiam. His enim primo magnam fidei suæ constantiam, animique fortitudinem simulavit, mox vero ingravescente pugna, non modo copias suas in hostem irruere prohibuit, sed ipse clam ex acie, ubi pertinacius, acriusque prælium instabat, se subduxit. Equidem Campson jam-jam longius processerat, ut suos tueretur: verum brevi Cheirbegi prodicionem expertus est; Selimus enim, qui obfirmato vincendi ardore pugnabat, tanto impetu in hostiles equitum legiones effundebatur, ut omnes continenti strage disjectæ pedem referrent. Incaustum Campson territos ad pugnam accendere,

Hist. Eccles. Tom. XXXIII. N &

Sæc. XVI.

A.C. 1516.

*Leuncl. l. 17.**Bizar. rer.**Perf. l. 10.**Pet. de Angl.**ep. 579.**Bosius p. 2. l. 8.**Bemb. l. 9.**ep. 52.**Foliet. ep. 12.**Append. ad**Nauct. post**Basel.**Paul. Jov.**l. 17. & 18.*

Sæcul. XVI. & iugam sistere adlaborabat, cumque
 A.C. 1516. nec preces, nec imperia fugitives cohi-
 berent, & ipse fugientium numero ab-
 reptus fuit, demum cadente equo in
 pulverem excussus, a suis omnino copiis
 conculcatus periit. Selimus tantæ vi-
 ctoriæ gloria admodum lætus, victoribus
 hostium castra diripienda concessit, ac
 Cheirbego Alepum certis conditionibus
 dedente omnes in eo curas intendit, ut
 primos victoriæ fructus ad novæ gloriæ
 fastigia protenderet.

§. CXXXI.

*Arzila a Fezzarum Rege nequicquam
 oppugnata.*

Raynald. ad Passi quoque fuerunt eodem hoc anno
ann. 1516. aliquas clades Hispani in Africa.
n. 102. Cum enim Borbensis Comes, & Odoar-
 dus Menesius Tingitanæ urbis Præfectus
 oppidum, quod Aljubiliam vocabant,
 aggressi caperent, illudque direptum in-
 cendio absumerent, Fezzarum Rex suo-
 rum cladem ulturus, coactis septuaginta
 peditum, ac triginta equitum millibus
 Arzila ferocissimis impressionibus op-
 pugnavit, incasso tamen conatu; urbs
 enim non modo commeatu optime in-
 structa, sed etiam præsidariis mortem po-
 tius quam deditioem oppetere paratis
 adeo firmiter munita erat, ut Rex re in-
 facta

fecta obsidionem solvere compelleretur. Sæcul. XVI. A.C. 1516.
 Nihilominus Hispanorum fortitudo ad-
 versantis fortunæ invidiam effugere haud
 poterat; quippe Horuscus de Mitisena,
 Pirata percelebris, Barbarossa cognomi-
 ne, Haredino fratre suo adjutus, Hi-
 spanos cunctis urbibus expellere, animo
 constituit. Ergo Bugiam primo obsidet,
 at crebro assultu frustra tentato, amisso-
 que corporis sui brachio, urbem obsidio-
 ne liberare cogebatur. Nihilominus
 infausto hoc successu odium, quo in Chri-
 stianos flagrabat, acrius accendente, Al-
 gerium aliquot abhinc annis fiduciario
 nomine Hispaniæ Regum imperio obno-
 xium expugnare aggreditur, valuitque
 successus; Merabitas enim Mahometano-
 rum Religiosos in sua studia pertrahens,
 eorum artibus urbem expugnavit.

§. CXXXII.

Barbarossæ irruptio in Africam.

Barbarossa victoriæ fiducia animatus, Marmol. l. 5. Leon. hist. African. Paul. Jov. l. 33. Raynald. hoc ann. 47.
 plurimum Regulorum ditiones occupa-
 re moliebatur, totam denique Africam
 Turcarum imperio subjecturus. Hos in-
 ter primum aggressus est Tunitarum
 Regem, quem prælo captum crudelem
 in modum enecari iussit. Hujus Ne-
 pos, cum Barbarossæ resistendo impar
 esset, Castellam profugit, Cardinalis Xi-
 menii

Sæc. XVI.
A.C. 1516.

Bemb. l. 13.
ep. 24.

menii auxilium imploraturus, qui classem
quantocius instrui curavit, eidemque Di-
dacum Veram præfecit, qui secundis ve-
lis Algerium appulsus est. Attamen
cum improvido prorsus consilio copias
suas in quatuor divisisset agmina, simul
ab omni parte urbis mænia aggressurus,
quamplurimis suorum desideratis, a Tur-
cis undique propulsatus in Hispaniam u-
nacum funestis exercitus sui penitus de-
leti reliquiis remigare compellebatur.
Pontifex afflicto Cardinali consolationem
allaturus perscripsit. Datæ sunt hæ li-
teræ die secunda Novembris, Anno Pon-
tificatus sui quarto.

§. CXXXIII.

*Viri Apostolici in Congi Regnum
a Lusitanicæ Rege missi.*

Maffei l. 6.

Sub idem tempus Emanuel Lusitanicæ
Rex propagando fidei Christianæ stu-
dio vehementer accensus, nil intenta-
tum inausumque reliquit, ut ad remotis-
simas Barbarorum regiones fidei Catho-
licæ lumen inferret. Igitur cum intelli-
geret, in Æthiopia Congi Regnum novis
indies incrementis Evangelii præceptis
illustrari, ut opus præclare institutum,
feliciter absolveret, Sacerdotes sanctitatis
opinione illustres ad Alphonsum Congi
Regem unacum sacris precationum libel-
lis

lis transmisit. Equidem Rex eo tem- Sæcul. XVI.
 pore, quo Viri Apostolici advenerant, A. C. 1516.
 contra quosdam Principes Regis stipen-
 diarios, qui ab illo defecerant, bellis im-
 plicitus aberat, sepositis tamen armorum
 curis Sacerdotes summo honore excepit,
 ac bello ex sententia confecto redux illos
 haud vulgaribus amoris eximii signis, gra-
 tiisque cumulavit. Hic Princeps Lusi-
 tanum quoque Regem tanta submissione
 ac fide venerabatur, ut sæpe diceret, *se* Osor. l. 10.
nullam esse de rebus humanis voluptatem sol. mili 297.
percepturum, antequam in Lusitaniam veni- col. 2.
ret, ut ad Emanuelis pedes provolutus, illi
se totum addiceret. Quod enim cælesti lu-
mine fruere, verum Deum colere, atque
ad immortalem vitam adspirare, id totum
esse Emanueli Regi clarissimo ac sanctissimo
in acceptis referendum. Eodem anno, ut
fertur, Franciscus Galliarum Rex misso
ad Emanuele Legato petebat, ut se so-
cietatis fœdere adversus Hispaniæ Re-
gem conjungeret; cui Emanuel sic re-
spondit, Mihi Regis Christianissimi voluntas
semper fuit gratissima & omnia, quæ salva
fide, & Christiani Regis officio possum,
caussa illius libentissime faciam. A bellis
tamen, quæ Christiani Principes inter se ge-
runt, vehementer abhorreo: mihi namque in
animo est, Saracenis, si possem, perniciem,
& interitum machinari: Christianis vero

N 3

Princi-

Sæcul. XV. *Principibus pia consilia, & animorum con-*
 A.C.1516. *cordiam precor.*

§. CXXXIV.

*Elisabethæ Lusitanorum Reginae
 beatificatio.*

*Spond. ad
 hunc ann.*

n. 9.

*Hist de Coste,
 Annal. mi-
 nor.*

Papa Emanuelis Lusitanæ Regis stu-
 dium, quo hic Christi Regnum dila-
 tare adlaborabat, pluribus ad eum datis
 literis commendans etiam hoc anno con-
 cessit, ut Equitum S. Jacobi Magiste-
 rium, cui vellet, conferret. Præterea i-
 dem Pontifex ad ejusdem Regis preces
 decrevit, ut Elisabethæ, quæ Dionysii
 Lusitanæ Regis uxor vidua die quarta
 Julii Anno trecentesimo trigesimo sexto
 supra millesimum in Sanctitatis fama o-
 biit, honoribus, Beatis reddi consuetis,
 publice coleretur, ejusque dies festus
 tam in Missa, quam divino officio, in ur-
 be ac Dioecesi Coimbricensi celebraretur.
 Eandem postea Urbanus VIII. inter San-
 ctas celebri ritu retulit Anno Domini mil-
 lesimo sexcentesimo vigesimo quinto.

§. CXXXV.

*Philippus Benitius Beatorum fastis
 adscriptus.*

*Annal. Serv.
 sent. 3. l. 6. c. 1*

Eandem Beatificationis, ut vocant, gra-
 tiam indulgit Leo Pontifex Fratribus
 &

& Sororibus Ordinis Servorum Beatæ Sæcul. XV.
 Virginis pro B. Philippo Benetio seu Be- A.C. 1516.
 nizzio, qui hujus instituti conditor habe-
 tur, eo quod illius confirmationem at- *Exov. &*
 que approbationem a Patribus Lugdu- *Raynald. ad*
 nensis Concilii Anno Christi millesimo *ann. n. 12.*
 ducentesimo septuagesimo quarto obti-
 nuisset, quamvis Ordo jamjam decimum
 quintum a prima illius institutione an-
 num ante Benetii ingressum numerasset.

§. CXXXVI.

Vigerii Cardinalis obitus.

Hoc anno Romæ sacer Purpuratorum *August Ol-*
 Senatus duorum Cardinalium obi- *doin in Athe-*
 tum luxit, quorum primus erat Marcus *neo Rom.*
 Vigerius, Cardinalis tit. S. Mariæ Trans- *p. 481.*
 Tiberim: Erat is patria Ligur ex Save-
 nensium Familia (*) ortus. Postquam
 vero FF. Minorum ordinem ingressus per
 multos annos Patavii ac Romæ in Sa-
 pientiae Collegio Theologiam publice tra-
 diderat, in Urbinatis ac Prævestinæ Du-
 catu Episcopus Senogallienis renuncia-
 tus

(*) Legendum censeo, patria Savonensis,
 ita Ciaconius, Foylieta, Eggs, ceterique omnes;
 nec immerito, Savona enim urbis, in qua Vigerius
 natus est, nomen indicat, non generis, unde o-
 riginem traxit.

Sæcul. XVI. tus est: demum a Julio II. Cardinalium
 A.C. 1516. numero adscriptus, Anno millesimo quin-
 gentesimo duodecimo Lateranensi Con-
 cilio interfuit, quarto autem post anno die
 decima octava Junii mortalitatem exiit,
 septuaginta octo circiter annos natus. Is
 haud mediocri eruditione ornatus, lite-
 risque impense deditus fuit, ac nonnulla
 ingenii sui monumenta posteris rellquit;
 scripsit enim tractatum de præcipuis
 Incarnationis Dominicæ mysteriis, cui
 titulum præfixit: *Decachordum Christia-
 num* Anno Salutis millesimo quingente-
 simo septimo typis vulgatum, ediditque
 Apologiam pro Julio II. adversus Pisanum
 Concilium, & Dialogum de tollendis Ec-
 clesiæ abusibus; inter ceteras vero ejus
 lucubrations celeberrima est dissertatio
*de excellentia Instrumentorum Passionis Do-
 minicæ* Latino idiomate Romæ Anno
 Christi millesimo quingentesimo duode-
 cimo in lucem edita, cui postmodum al-
 terum etiam tomum adjecit de vita, pas-
 sione, morte, & resurrectione Christi,
 necnon de instrumentis Passionis Domi-
 nicæ unacum tomo primo sub annum a
 Christo millesimum sexcentimum septi-
 mum Duacensibus literis excuso. Fer-
 tur Vigerius ad elucubrandum ejusmodi
 argumentum ea ratione permotus, quod
 Bajazethes Turcarum Imperator duas
 omnino pretiosas, si tamen genuinæ sunt,
 reli-

reliquias se possidere contenderet, qua- Sæcul. XVI.
A.C. 1516.
rum una erat Christi Domini tunica, al-
tera vero fuit lancea ad aperiendum sa-
crum Christi latus adhibita: hanc Baja-
zethes Innocentio VIII. dono dederat, tunicam
vero sibi ipse reservabat. Inde orta
erat controversia, ut verum dicamus, ad-
modum frivola, acerrima tamen, quæ in
eo sita erat, an donum Papæ factum
reliquiis a Bajazethe retentis prævaleat?
Igitur Vigerio datum est negotium, ut
erudita quadam commentatione compro-
baret, Lanceam, eo quod usque ad ip-
sum Christi Domini pectus penetrasset,
sacroque cruore ejus tincta fuisset, infini-
te majoris esse pretii quam inconsutilem
ejus tunicam, cum hæc non nisi extimas
Dominici corporis partes tetigisset, ut
proin Bajazethes haud æquus sacrarum
Reliquiarum æstimator extitisset. Hanc
igitur veritatem Vigerius in laudato
opere comprobare nititur, studioque ar-
gumenti dignitatem longe superante hanc
quæstionem dilucidat.

§. CXXXVII.

Cardinalis de Prie obitus.

Alter, quem eodem anno invida mors
vivi eripuit, erat Cardinalis de Prie.
Is Cardinalis de Ambasia avunculi sui
potentia suffultus, ad summas Ecclesiæ
N 5 digni-

Sæc. XVI.
A.C. 1516.

* *Bourg-
Dieu*
** *Prée*

*Aubery hist.
Card.
Joan. d' Au-
ton. hist. de
Louis XII.
S. Marth.
Gal. Chri-
stian.*

dignitates ascendit; nam præter Archidiaconatum majorem Bituricensem, Burgo-Dei*, & Preefensi** Abbatiis, necnon Episcopatibus Lectorensi, Lemovicensi, & Bajocensi insignitus erat; tandem etiam inter Cardinales a Julio II. Papa Anno Domini millesimo quingentesimo septimo numerabatur. Biduo post Romam perveniens, ibidem cum Cardinale Claromontano versabatur, quando Julius arma in Ludovicum XII. Regem moverat. Hic Pontifex extrema tentare solitus, Claromontanum Cardinalem custodiæ dari jussit, alterum vero Roma exire vetuit (*) sub poena privationis suorum beneficiorum: verum hac Pontificis diligentia nihil profectum; quippe Renuus de Prie, Carvajallus, Sanseverinas Cardinales, alique nonnulli Genuam aufugerunt, inde Pisas delati, ut suo interessent Concilio. Horum ausu summus Pontifex vehementer

(*) Nullatenus Julius Papa in Cardinalem de Prie extrema tentabat, ipse enim (verba sunt Ciaconii fol. 262.) summo Pontifici antea promiserat, seque juramento obstrinxerat de non recedendo sub poena privationis omnium dignitatum etiam Cardinalatus, & quia sine licentia Pontificis a Curia ad Conciliabulum discesserat, perjurium Papa Cardinalitia dignitate privavit.

ter commotus, omnes Cardinalitia dignitate exuit, quos tamen Leo X. postmodum in integrum restituit. Tandem Cardinalis de Prie die nona Septembris anno Domini millesimo quingentesimo decimo sexto in Galliis animam efflavit, cujus corpus in Preesensi Abbazia sepultum requiescit, ubi hodie dum ferale ejus monumentum visitur.

Sæcul. XVI.
A. C. 1516.

§. CXXXVIII.

Jacobi Almaini obitus.

Duobus hisce Cardinalibus alios duos subjungimus Scriptores Ecclesiasticos eodem anno vivis ereptos, quorum primus erat Jacobus Almainus, alter vero Joannes Baptista Spagnolus, dictus alias *Mantuanus*. Horum prior apud Senones natus non inferioris notæ Scholasticus, ac subtilis Dialecticus habebatur, & in Navarræ Collegio Theologiæ Professor atque Doctor existit, ejusque auditores ipsius præcepta avidis auribus excipiebant. Eidem Facultas Theologica negotium dedit, ut librum refelleret, quem Cajetanus circa Pontificis auctoritatem Concilio superiore elucubrat, ac Pisana Synodus Parisiensibus Doctoribus discutiendum transmisit. Hunc ergo Almainus solidis confutavit argumentis, suumque responsum coram frequenti

Bellarmin. de script Eccl. Hist. Univ. Paris. to. 6. Dupin. Bibl. des aut. Eccl. to. 14. in 4. p. 4. Siæcl. XVI

Sæc. XVI.
A.C. 1516.

quenti Theologorum confesso perlegit, cunctis unanimi suffragio Auctori applaudentibus. Pressius institit Scoti, Ockami & Bieli sententiis, ejusque libri passim Scholasticorum placita sapiunt. Scripsit I. *Opus morale*, in quo de natura actuum & habituum, eorumque impedimentis differuit, item de tribus virtutibus Theologicis, de virtutibus moralibus &c. Prodiit in lucem hoc opus Anno millesimo quingentesimo decimo, ac duobus post annis secundo prælo Parisiis editum fuit. II. Elucubravit quæstionem de dominio naturali, civili, & Ecclesiastico. III. Duos commentarios in tertium & quartum Sententiarum libros, quorum tamen postremum non absolvit. IV. Ad posteros transmisit Expositionem circa decisiones quæstionum Magistri Guilielmi Ockami de potestate Ecclesiastica & sæculari. V. Librum de auctoritate Ecclesiæ, & Conciliorum contra Cajetanum, cujus modo meminimus. VI. Commentarium de poenitentia juxta principia Scoti. VII. Quinque tractatus Logicæ, quibus titulum præfixit: *Consequentia*. VIII. Dictata super sententias Magistri Roberti Holkot de actibus fidei, & libero arbitrio. Cuncta ista opuscula in unum majoris formæ volumen collecta Anno Christi millesimo quingentesimo decimo sexto, Parisiensibus literis excusa fuerunt. Cete-

Ceterum præcipue recenseri merentur, Sæcul. XVI.
A.C 1516.
 quæ in decisiones Ockami, & contra Ca-
 jetani librum de auctoritate Ecclesiæ e-
 lucubravit. Primum opusculum inscri-
 psit *de potestate Ecclesiastica, & Laica*:
 Ibi loquitur de potestate jurisdictionis,
 qua in eos, qui Judicem pro causa di-
 centem recusant, sententiam ferendi fa-
 cultas tribuitur; hanc duplicis generis
 esse affirmat, quarum prima est *Ecclesia-*
stica, quam Christus Dominus pro sua
 Ecclesia juxta Evangelii legem ad salu-
 tem fidelium regenda Apostolis, suis di-
 scipulis, eorumque Successoribus tradi-
 dit, altera dicitur *temporalis seu Laica*,
 „ quæ, ut inquit, primam suam originem
 „ trahit a populo, a quo in quasdam Per-
 „ sonas, vel per successionem, vel per
 „ electionem derivata est ad civiles com-
 „ munitates juxta leges Status regen-
 „ das ad publicam ac tranquillitatem
 „ conservandam. „ Hanc potestatem
 quantum *ad jus* a Deo descendere docet,
 non autem quantum *ad usum* seu hujus
 juris adeptionem, quia illam Deus non
immediate quibusdam Personis concessit,
 prout tamen illis potestatem Ecclesia-
 sticam tradidit. Sex autem distinguit
 potestatis Ecclesiasticæ genera. I. Or-
 dinis. II. Administrationis Sacramen-
 torum. III. Jurisdictionis ad corrigend-
 um & puniendum. IV. Ministros in-
 stituen-

Sæcul. XVI. stituendi. V. Apostolatus ad prædicandum. VI. Denique eleemosynas ab Inferioribus pro Ministrorum sustentatione colligendi potestatem. Ex hac divisione questionem resolvit, *utrum potestas Ecclesiastica in singulis Sacerdotibus æqualis sit?* pro qua Armachani & Marsilii sententiam refert, qui quemlibet Sacerdotem de jure divino Confirmationis Sacramentum conferendi potestatem habere affirmarunt, addit tamen, magis communem esse opinionem docentium, quod solus Episcopus hujus, necnon Sacramenti Ordinis Minister sit: Potestatem vero jurisdictionis in Sacerdotibus inæqualem esse, nullatenus in dubium vocat.

Suprema potestas temporalis, juxta Almainum conjungi potest cum summa potestate Ecclesiastica; ast summus Pontifex ex ipsa Christi Domini institutione hanc supremam potestatem in temporalia non habet; hæ enim duæ potestates diversæ sunt, ac circa diversas versantur res, nec ipse Christus Dominus ut homo, terrenus erat Rex Judæorum, minus vero totius orbis Dominus, nec in temporalia ullam habuit jurisdictionem, quam etsi habuisset, Ecclesiæ tamen suæ nec summo Pontifici illam concessit, proin Ecclesiasticorum bona de jure divino a jurisdictione civili haud exempta sunt. Post hæc Almainus fusius excurrit

currit in excommunicationem, quam pro sæcul. XVI.
 more Theologorum partitur in illam a A.C. 1516.
Jure, & alteram ab homine. Pertractat
 etiam quæstionem de modo, quo Leges
 Ecclesiasticæ obligant, inde vero conclu-
 dit, quod non modo Papa, sed quilibet
 alius Sacerdos in arcano tribunali seu in
 foro poenitentiae, ut vocant, imponere
 possit poenam, quam poenitens accepta-
 re, eoque sub reatu peccati adimplere
 tenetur. Præterea ait, quod a Synodo
 generali condi possit Lex obligans sub
 peccato gravi, hoc tamen lethale non es-
 set præcisa lege divina; eandem quoque
 potestatem condendi legem, cujus trans-
 gressio lethalis est, summo Pontifici ad-
 scribit. Differit etiam de dispensationi-
 bus, ubi affirmat, quod Papa, si legis gra-
 tiam in votis facit, sua auctoritate nulla-
 tenus voti simplicis obligationem tollat,
 sed duntaxat declaret, quod illud in
 particulari hoc eventu non adstringat.
 Pontificem vero in voto solemnii dispen-
 sandi facultate carere contendit. Deni-
 que tres casus recenset, in quibus Con-
 ciliium absque auctoritate Pontificis con-
 vocari potest. I. Si Papa desinat esse
 vel per mortem naturalem, vel civilem.
 II. Cum requisitus illud celebrare nollet.
 III. Si locus & Concilii tempus ab alia
 priori Synodo jam præstitutum fuit. His
 casibus Synodus legitime congregata
 potest

Secul. XVI.
A. C. 1516.

potest condere Canones, poenas imponere, indulgentias impertiri, anathemata pronunciare, & dispensationes pari cum Papa jure concedere. Ultimo infallibilitatem Generali Concilio utpote cui Spiritus Sanctus assistit, annexam esse demonstrat.

Iisdem omnino principiis de origine & extensione potestatis Ecclesiasticæ & civilis innititur tractatus, quem Almainus adversus Cajetanum de auctoritate Ecclesiæ & Conciliorum conscripsit, ac Tristano de Salazar Senonensi Archiepiscopo nuncupavit. Præprimis velut Principium statuit ac probat, potestatem Ecclesiasticam immediate a Christo Domino Ecclesiæ suæ fuisse datam, inde vero contra Cajetanum concludit, Ecclesiam seu Generale Concilium, quod illam representat, potestate sua superius esse ipso summo Pontifice, hancque in rem plura Doctorum testimonia conglomerat. Demum adversas, quibus hæc opinio impugnari posset, rationes dissolvit, ac postquam Pontificis auctoritatem Concilio & Ecclesia inferiorem generatim demonstraverat, ad particulares descendit functiones, in quibus Ecclesia suam potestatem exercet. In prima igitur quaestione discutit, in quibusnam Papam eligendi potestas resideat, ac respondet, illam Ecclesiæ a Christo Domino demandatam

datam fuisse. Secunda quæstione expo- Sæcul. XVI.
A.C. 1516.
nit, cuinam ultima decisio in materiis
fidei competat, & hanc itidem Ecclesiæ
aut Concilio Oecumenico adjudicat; il-
lud enim in materia fidei supremum esse
tribunal agnoscit, fatetur tamen, quod
Synodus in quæstionibus *facti* divinitus
non revelatis decipi possit. In tertia
quæstione examinat, utrum Concilium
Papam exauctorare valeat, supponitque,
quod Papa in hæresin lapsus *ipso facto*
munere suo haud quaquam excidat,
sed primum a Synodo Papatu exuen-
dus sit; quod & ipse Cajetanus ad-
mittit.

Cum vero Cajetanus affirmaret, in
ejusmodi casu Papam a Synodo non po-
testate auctoritatis deponi; „ hinc ut Ca-
„ jetanus infert, non sequitur, quod Sy-
„ nodo in Papam quædam auctoritas
„ competat, sed tantum deduci potest,
„ quod Concilium in illam Personam,
„ quæ Pontificia dignitate insignita est,
„ jurisdictionem exercent. „ Almainus
infirmum hoc esse responsum ostendit,
affirmans, in omni casu Pontificem Sy-
nodo inferiorem esse, ab ea exauctora-
ri, imo etiam ante depositionem anathe-
mate percelli posse, ita ut non ad id, ex-
cluso quocunque alio crimine sola, ut con-
tendebat Cajetanus, hæresis sed quodli-
bet facinus tanta poena dignum sufficiat,

Hist. Eccles. Tom. XXXIII. O id-

Sæcul. XVI idque comprobare nititur ex S. literis,
A.C. 1516. necnon ex malis, quæ emergerent, si
 Papa, quantumcunque sceleratus esset,
 aut quodcunque crimen commisisset, Pa-
 patu exui non posset. Imo, inquit Al-
 mainus, contingere potest, quod Syno-
 dus generalis Papam etiam innocentem
 honoris sui gradu dejicere teneatur, prout
 schismatis tempore pro bono pacis fa-
 ctum novimus, ac fieri deberet, si Papa
 captus foret apud infideles, & de ejus
 libertate nulla spes superesset. Postea
 examinat, qua ratione Synodus convo-
 cari queat, in qua Pontifex, si necessitas
 urgeat, dijudicatur, & quamvis summo
 Pontifici Concilium congregandi pote-
 statem jure avito competere haud infi-
 cietur, aliud tamen convocandi jus etiam
 Synodo adstruit, imo velut probabile
 tenet, quod ejusmodi jure Cardinalium
 Collegium gaudeat, cum necessitas id
 exigat, illudque Papa convocare recuset,
 si vero Synodus quoque, vel Cardinales
 in hoc casu Concilium habere detre-
 ctent, tunc quælibet Ecclesia particula-
 ris, ad cujus notitiam pervenit ejusmo-
 di necessitas, illam aliis Ecclesiis manife-
 stare, certumque locum pro habenda
 Synodo designare debet, ad quam cete-
 ræ Ecclesiæ suos Prælatos mittere, lo-
 cumque acceptare tenentur, non qui-
 dem ex vi hujus Ecclesiæ particularis,
 sed

sed ex jure naturali ac divino, quo om-
nes universalis Ecclesiae salutem procu-
rare adstringuntur: Subdit postea, quod
tunc, si pleræque particulares Ec-
clesiae ad indictum locum per suos depu-
tatos convenirent, haud dubitandum,
ejusmodi conventum legitimam esse Sy-
nodum, in eaque, aliis licet particulari-
bus Ecclesiis vel obluquantibus, vel veni-
re recusantibus, plenam Ecclesiae aucto-
ritatem residere (*).

Sæcul. XVI.
A.C. 1516.

Ceterum Almainus ad calcem ope-
ris sui contestatur: se semper universalis
Ecclesiae definitioni opinionem suam sub-
jecturum. Obiit admodum juvenis An-
no a reparata salute millesimo quingen-
tesimo decimo quinto, ab adepto Docto-
ratus honore quarto. Opera ac labore
Oliverii Lugdunei cuncta illius opuscula
O 2 altero

Launoius
hist. Gymnas.
Nov. p. 611.

(*) Ex hac doctrina facile perspiciet Le-
ctor, an adeo prolixam illius enarrationem in-
tra Historiae Ecclesiasticae limites horum tracta-
tum præstantia promereatur. Aliud sane fuit
judicium Dominici Gravinæ, qui apud Roca-
bertum in sua Bibliotheca Rom. Pontif. tom. 8.
fol. 823. Almainum confutat, & fol. 428. im-
modestum hujus Scriptoris calumiam benigne
excusat, his verbis: *Jam alias diximus, Al-
mainum cum Gersone in suo sensu abundasse
propter tempora illa schismatica. Et non mi-
rum, si DD. Catholici in dictorum Auctorum
sententiam abierint, ex præcedenti enim tempo-
ris hujus incendio fumus adhuc ex Conciliabulo
Pisano exhallabat, qui oculos horum, & alias
piissimorum Doctorum offendit.*

Sæcul.XVI. altero post ejus obitum anno Parisiis
A.C.1516. publicam lucem aspexere, quibus præ-

*Labbe de
 Script. Eccl.
 t.1.p.488.*

fationem Oliverius subjungens fusius in
 Almaini laudes excurrit, & perspicuam
 illius methodum, ac solida commendat
 principia, ex quibus apte ac concludere sua
 argumenta deduxit, eaque Sacræ Scri-
 pturæ, Synodi Patrum testimoniis, &
 validis rationibus firmavit. Falluntur illi
 qui Almainum Religiosæ cuidam fami-
 liæ adscriptum referunt, hinc Pater Lab-
 bæus Gesnerum, & Simmlerium Abbre-
 viatorem suum hujus erroris merito po-
 stulat. Aliqui eundem sub vexillo S.
 Francisci meruisse volunt, alii illum sup-
 presso S. Ordinis nomine præcise *Monachum*
 appellant: id omnino certum, quod
 Almainus Navarrae Doctor fuerit, ac cum
 ingenti viri æque docti ac humilis nec
 non veritatis studiosissimi fama rebus hu-
 manis valedixerit.

§. CXXXIX.

*Extrema Joannis Baptistæ Spagnoli seu Hispanioli alias
 MANTUANI.*

*Paul. Jov.
 in elog. Do-
 ctor. c. 11.
 Vossius lib.3.
 de Historic.
 Latin.*

Eodem hoc anno millesimo quingente-
 simo decimo sexto die vigesima Mar-
 tii Joannes Baptista Spagnolus ab ejus-
 dem nominis urbe, qua natus erat, vul-
 go *Mantuanus* dictus, extremam diem
 obiit,

obiit, anno ætatis suæ sexagesimo octavo. Sæcul. XVI. A.C. 1516.
 Is primam lucem aspexit, ut ipsemet testatur, Anno salutis supra millesimum quadringentesimo quadragesimo octavo, Petr. Lucius Bibliot. Carmel.
 ex quadam illustrissima Mantuæ familia, Dupin Bibl. des Auteurs Eccl. tom. 14. p. 97.
 a qua *Spagnoli* nomen traxit, oriundus, quem illegitimo concubitu natum Paulus Jovius narrat, sed plurium Scriptorum testimonio falsitatis convincitur.
 Spagnolus sacræ Carmelitarum Familiæ in Congregatione Mantuana nomen dedit, cujus sexta omnino vice supremus renunciabatur Vicarius, quo munere a deo digneungebatur, ut Anno Christi millesimo quingentesimo decimo tertio summum totius Ordinis Magisterium acceptare cogeretur, qua tamen dignitate haud diu potiebatur, tertio post anno vivis ereptus. Ingenii sui monumenta Pater Laurentius Guyler Bruxellensis in quatuor collegit voluminibus, quæ Anno a Christo nato supra millesimum quingentesimo septuagesimo sexto Antverpiensibus literis primo in minori forma, demum Parisiis Anno salutis millesimo quingentesimo octogesimo tertio in duobus majoris formæ tomis excusa prodierunt, quæ Badius, Brantius, alique nonnulli suis illustrarunt commentariis. De eodem scribit Lilius Geraldus, quod liberali naturæ beneficio ad artem Poeticam natus esset, eam tamen quando

Lilio Giraldi dialog. 1. de Poet. sui temp.

Sæcul. XVI. que minus affecutus fuerit, eo quod in
A. C. 1516. numera ferme Carmina composuisset.

*Bellarmin.
Trithemius de
Scriptor.
Eccl.*

Nihilominus stupenda prorsus felicitate
versus fuderat; ligato enim sermone plus-
quam quinquaginta quinque versuum
millia scripsit, quos inter quam plurimi
non modo elegantissimi, sed etiam e ve-
na sponte fluentes numerantur. Infini-
tis pene encomiis illius nomen celebrat
Trithemius (*); Jovinianus quoque Pon-
tanus, Picus de Mirandula, aliique plu-
res copiosissime in ejus laudes excu-
runt.

Posteritati reliquit commentarium in
septem Psalmos; duos libros de vita S.
Nicolai Tolentini; Poemata in honorem
septem Virginum, nempe Deiparæ Virgi-
nis Mariæ, nec non in Laudem Sancta-
rum Catharinæ, Margaritæ, Agathæ,
Luciæ, Apolloniæ & Cæciliæ, quarum
vitas

(*) Mantuanus Ordinis Fratrum B. M.
de monte Carmelo, vir in divinis Scripturis
eruditissimus, & in sæcularium literarum scien-
tia nulli secundus, S. Theologicæ Doctör, Phi-
losophus insignis, poeta, & orator celeberrim-
us, ingenio excellens, sermone disertus, vita
& conversatione præclarus, latinæ linguæ de-
cus, & græcæ clarus interpres, metro excel-
lens, & prosa. Scripsit utroque stylo multa
egregia volumina, quibus nomini suo per uni-
versum orbem Christianum famam celebrem ac-
quisivit. Vivit adhuc in Italia celeberrima opi-
nionem ubique nominatus. Ita Trithemius au-
ctör coævus.

vitas ac Martyrii historiam descripsit, Sæcul. XVI
 præfixo nomine *Parthenicon*; præterea A.C. 1516.
 elucubravit tres libros de vita S. Dionysii Areopagitæ; librum de vita S. Georgii, alium de gestis S. Ludovici Morbioli Bononiensis; Poemata in honorem S. Joannis Baptistæ, & S. Alberti Carmelitæ Siculi; tres libros de patientia; alium de Beatitudine in prosa; tres libros de calamitate suorum temporum seu de septem peccatis capitalibus, nec non scripsit varia carmina *de suscepto Magisterio Theologico, de natura Amoris, & de morte contemnenda*; tractatum contra detrectatores, alium adversus calumniatores; librum de variis Sacræ Scripturæ interpretationibus; decem libros seu *Eclogas adolescentiæ contra Poetas impudice scribentes*, ac varia alia argumenta; duodecim *Fastorum* libros secundum duodecim anni menses digestos; Historiam Ecclesiæ Lauretanæ; ac denique Apologiam pro Ordine Carmelitarum (*).

§. CXL.

Mors Ladislai VI. Bohemiæ, & Hungariæ Regis.

Pari fato eodemque anno die decima quinta Martii, quæ erat feria quinta

O 4

Ladis-

(*) Quam plurima alia posteris reliquit; de quibus conuli potest Possevinus in suo *apparatu*, Verbo: Baptista Hispaniolus.

Sæcul. XVI. Ladislaus VI. Bohemiæ ac Hungariæ
 A.C. 1516. Rex mortalitatem exiit. Erat Filius
 Casimiri Poloniæ Regis, cujus auxilio
 Bohemiæ Regnum adeptus, propria
 demum animi fortitudine, ac ingenii
 dexteritate Anno Domini millesimo qua-
 dragesimo nonagesimo Hungariæ coro-
 nam sibi vindicavit, mortuo Matthia
 Corvino Joannis Huniadis filio; Bea-
 trix enim Matthiæ vidua conjugii spe
 capta Ladislai rebus impense favebat.
 Equidem illi res erat cum tribus, iisque
 potentissimis regni æmulis, nimirum
 Joanne spurio Prædecessoris sui Filio;
 Maximiliano Austriaco, & Alberto pro-
 prio suo fratre, quem Casimirus eorum
 Pater Hungariæ sollo intrudere cupiebat,
 caussatus, Ladislao Bohemiæ coronam
 sufficere: nihilominus tam secunda La-
 dislai votis adspirabat fortuna, ut Com-
 petitorum suorum consilia feliciter elu-
 deret. Conjugem habuit Annam de
 Fuxo, ex qua Annam & Ludovicum su-
 scipit, quem nonnisi biennem coronari
 curavit, ut Regni sui tranquillitas con-
 servaretur. Ast inutilis erat provida Pa-
 tris cura, morte Filium ejus paulo
 post rebus humanis
 eripiente.



HISTO-